

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

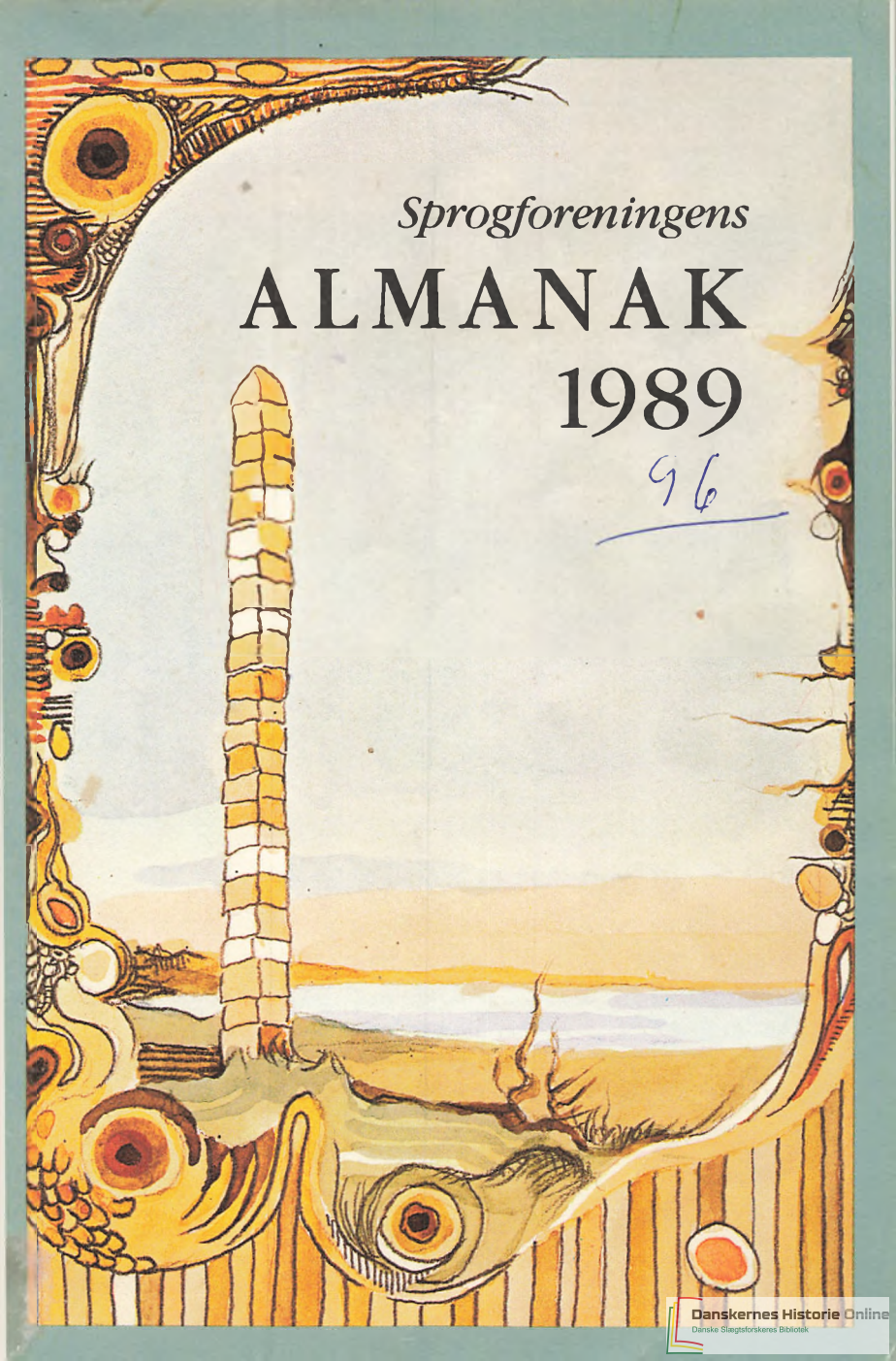
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
1989

96

Kapitalpension gi'r dig fradrag nu, – og en gylden start som pensionist

Kom ind i Sparekassen Sønderjylland og hør om de mange muligheder. Lad os rådgive dig om pensions opsparring og hjælpe dig med at bevare levestandarden hele livet!

sparekassen •
Sønderjylland

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1989

96. ÅRGANG
Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Arne G. Larsen

DY-PO BOGFORLAG - SØNDERBORG 1988

God økonomi hænger sammen med rigtig rådgivning

I Sydbank er vi specialister, når det drejer sig om penge og om at få mest muligt ud af dem.

Derfor kan vi give råd og inspiration på alle områder, der udgør en families økonomi.

Der er mange tilbud og mange muligheder, og tilpasset den enkelte families behov giver de en tryk økonomisk baggrund.

SYDBANK

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kalenderen	4	Andreas C. Wortmann	124
Solens opgang og nedgang	28	Aage Sørensen	125
Højvandet ved vestkysten	29	Johannes Fink	126
Danske helligdage	29	Christian Jensen	127
Sydslesvigske fest- og helligdage	29		
Ferietip for skolerne i Sydslesvig	29	HÅNDBOG:	
Stjemeskud	30	Det danske Kongehus	130
Formærkelser	31	Regering og Folketing	131
Planeter	32	Ministeriet Poul Schlüter	131
Jørgen Mågård: Maleren Francisca Clausen	33	Folketingsvalget den 10. maj 1988	132
Christlan Skov: Hjemkomst	43	Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds	133
Sigfred Andersen: Æ balsko	48	Valgt i Sønderjyllands amtskreds	133
H. E. Sørensen: Fædrelandssang	51	Undervisningsministeriets udvalg vedr. danske kulturelle anliggender i Sydslesvig ...	134
Jens K. Lampe: Astrid Noack	53	Amt og kommuner	135
Povl Skov: Ung mand i Tønder	58	Amtsrådets medlemmer	136
Mans N. Terp: Den gamle Notmark kro	65	Amtsprogramrådet	137
Jørgen Hamre: Giltet fra dansk biblioteks- arbejde i Sydslesvig	69	Sognegrænser i 23 kommuner	138
Manne Dahlkild: En sønderjysk kvindes livshistorie	78	Kommuner i Sønderjyllands amt	139
Peter Petersen: Dannebrog	82	Foreninger, organisationer, Institutioner	141
Arne G. Larsen: De sønderjyske kvinder under første verdenskrig	91	Nationale og historiske foreninger m. v.	141
Petra Reishauge Foged: I halvtjerssåret	96	Musik - Teater - Kunst	147
Da Peter Marcussen vendte hjem	97	Biblioteker	150
Hans Krog: Når jul er nær på Mors	100	Undervisning	152
Arne G. Larsen: DSK opleste sig selv	102	Lokalhistoriske samlinger og arkiver	154
Ellen Ulmann: Valmuer	103	Museer	159
Karen Buhl: Minder	104	Landbrug	161
Ellen Ulmann: For mange spill skak	105	Landboforeninger	163
Marie Jessen: En sorre saa dyet	106	Husmandsforeninger	165
		Husholdningsforeninger	166
		Husdyrbrugsorganisationer	168
MINDEORD:		Møjeriforeninger	168
Anton Mortensen	107	Slagterier	169
Magda Nielsen	108	Det jydsk Haveselskab	170
Erik Skovmand	109	Skovbrug	170
Jens Christian Bendorff	110	Handel	171
Anna Krogh	112	Håndværk og Industri	173
Gerda Elise Margrethe Mørluck	113	Finansiering	174
Karl Heinz Clausen	115	Turistforeninger	176
R. P. Sørensen	116	Danske og irisiske Institutioner i Sydslesvig ...	178
Karlo Berkjær Christensen	118	Jagt og vildtforvaltning	184
Johannes Søberg	119	Uddrag af lov om jagt og vildtforvaltning	186
Hans Jepsen	120	Den obligatoriske jagtprøve	186
Oskar Petersen	121	Bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle	187
Nicolai Büchert	122	Markedsfortegnelse	188
Margrethe Dødt	123		

JANUAR 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^m og tiltager i månedens løb 1 ¹ 32 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Uge 52			t m	t m	t m	t m
S.	1	Nytår { Solens radius 16' 18" Jorden nærmest Solen Vegakulm. midn. modnord	8 41	15 45	1 42	11 29
<i>Jesu navn, Luk. 2,21.</i>						
<i>2' række, Matth. 6,5-13.</i>						
Uge 1			t m	t m	t m	t m
M.	2	Abel	8 41	15 47	3 1	11 37
Ti.	3	Enoch	41	48	4 24	11 48
O.	4	Methusalem { Tusmørket varer 48 ^m Sirius kulm. midn.	40	49	5 50	12 7
To.	5	Simeon	40	51	7 13	12 39
F.	6	Hellig 3 konger	39	52	8 23	13 32
L.	7	Knud, hertug ● N.m. 20' 22 ^m	39	54	9 11	14 51
S.	8	1. s. e. h. 3 k. Erhardt	38	55	9 40	16 26
<i>Jesus 12 år gammel i templet, Luk. 2,42 til enden.</i>						
<i>2' række, Mark. 10,13-16.</i>						
Uge 2			t m	t m	t m	t m
M.	9	Julianus	8 37	15 57	9 58	18 5
Ti.	10	Paul eremit	36	58	10 10	19 43
O.	11	Hyginus { Tusmørket varer 47 ^m ((nærmest Jorden	36	16 0	10 18	21 18
To.	12	Reinhold	35	2	10 25	22 50
F.	13	Hilarius	34	4	10 32	-
L.	14	Felix	33	5	10 40	0 22
S.	15	2. s. e. h. 3 k. Maurus ● F. kv. 14' 58 ^m	32	7	10 50	1 54
<i>Brylluppet i Kana, Joh. 2,1-11.</i>						
<i>2' række, Luk. 19,1-10.</i>						
Uge 3			t m	t m	t m	t m
M.	16	Marsellus	8 30	16 9	11 4	3 28
Ti.	17	Antonius	29	11	11 27	5 0
O.	18	Prisca	28	13	12 3	6 23
To.	19	Pontianus	27	15	12 58	7 29
F.	20	Fabian og Sebastian	25	17	14 11	8 13
L.	21	Agnes	24	19	15 34	8 40
S.	22	Septuagesima Vincentius ○ F.m. 22' 33 ^m	22	21	16 58	8 57
<i>Arbejderne i Vingården, Matth. 20,1-16.</i>						
<i>2' række, Matth. 25,14-30.</i>						
Uge 4			t m	t m	t m	t m
M.	23	Emerentius	8 21	16 23	18 20	9 8
Ti.	24	Timotheus	19	25	19 39	9 15
O.	25	Pauli omv.	18	27	20 54	9 21
To.	26	Polycarpus	16	29	22 9	9 26
F.	27	Chrysostomus	14	31	23 24	9 31
L.	28	Fred. 6.s føds.	13	33	-	9 37
S.	29	Sexagesima Chr. 7.s føds., Valerius	11	35	0 41	9 44
<i>De fire slags sædejord, Luk. 8,4-15.</i>						
<i>2' række, Mark. 4,26-32.</i>						
Uge 5			t m	t m	t m	t m
M.	30	Adelgunde	8 9	16 38	2 1	9 53
Ti.	31	Vigilius ● S.kv. 3' 2 ^m	7	40	3 24	10 8

Januar 1989	Højvande ved veskysten se s. 29	
1.	8.13	20.58
2.	9.17	21.57
3.	10.21	22.56
4.	11.21	23.52
5.	12.20	-
6.	0.50	13.18
7.	1.45	14.11
8.	2.34	14.59
9.	3.19	15.46
10.	4.01	16.29
11.	4.43	17.13
12.	5.24	17.58
13.	6.05	18.44
14.	6.50	19.35
15.	7.39	20.32
16.	8.41	21.40
17.	9.55	22.52
18.	11.17	-
19.	0.03	12.34
20.	1.08	13.35
21.	2.00	14.25
22.	2.44	15.08
23.	3.23	15.47
24.	3.58	16.22
25.	4.32	16.56
26.	5.03	17.28
27.	5.34	18.01
28.	6.05	18.34
29.	6.40	19.11
30.	7.18	19.53
31.	8.04	20.47

FEBRUAR 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8' 36 ^m og tiltager i månedens løb 2' 3 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			t m	t m	t m	t m
O. 1	Brigida	} Tusmørket varer 43 ^m } Solens radius 16' 15"	8 6	16 42	4 48	10 32
To. 2	Kyndelmisse		4	44	6 4	11 13
F. 3	Blasius	} Denebkulm. midn. modnord	2	46	7 3	12 19
L. 4	Veronica		0	48	7 40	13 47
S. 5	Fastelavn	} Quinquagesima. Estomih } Agathe	7 58	51	8 2	15 27
<i>Jesu ddb, Matth. 3,13 til enden.</i>						
<i>2' række, Luk. 18,31 til enden.</i>						
M. 6	Dorothea	● N.m. 8' 37 ^m Uge 6	7 56	16 53	8 16	17 9
Ti. 7	Hvide Tirsdag	} Richard } ((nærmest Jorden	54	55	8 26	18 48
O. 8	Aske Onsdag		52	57	8 34	20 25
To. 9	Apollonia	} Tusmørket varer 42 ^m	49	59	8 41	22 0
F. 10	Scholastica		47	17 1	8 49	23 36
L. 11	Euphrosyne		45	4	8 58	-
S. 12	I. s. i fasten	} Quadragesima. Invocavit } Eulalia	43	6	9 11	1 12
<i>Jesus fristes af Djævelen, Matth. 4,1-11.</i>						
<i>2' række, Luk. 22,24-32.</i>						
M. 13	Benignus	● F.kv. 0' 15 ^m Uge 7	7 41	17 8	9 30	2 46
Ti. 14	Valentinus		39	10	10 1	4 14
O. 15	Tamperdag	} Faustinus } Tusmørket varer 40 ^m	36	12	10 50	5 25
To. 16	Juliane		34	14	11 58	6 14
F. 17	Findanus		32	17	13 18	6 45
L. 18	Concordia	Merkur st. vestl. elong.	29	19	14 41	7 4
S. 19	2. s. i fasten	} Reminiscere } Ammon	27	21	16 3	7 17
<i>Den kananæiske kvinde, Matth. 15,21-28.</i>						
<i>2' række, Mark. 9,17-29.</i>						
M. 20	Eucharis	○ F.m. 16' 32 ^m Uge 8	7 25	17 23	17 22	7 25
Ti. 21	Samuel	} Måneformørkelse	22	25	18 39	7 31
O. 22	Peters stol		20	27	19 54	7 37
To. 23	Papias	Tusmørket varer 40 ^m	18	30	21 8	7 42
F. 24	Matthias	((fjernest Jorden	15	32	22 24	7 47
L. 25	Victorinus	Regulus kulm. midn.	13	34	23 43	7 53
S. 26	3. s. i fasten	} Oculi } Inger	10	36	-	8 1
<i>Jesus uddriver en uren ånd, Luk. 11,14-28.</i>						
<i>2' række, Joh. 8,42-51.</i>						
M. 27	Leander	Uge 9	7 8	17 38	1 4	8 13
Ti. 28	Øllegaard	● S.kv. 21' 8 ^m	5	40	2 27	8 32

Februar 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	9.12	21.54
2.	10.29	23.06
3.	11.45	-
4.	0.20	13.00
5.	1.26	13.57
6.	2.18	14.47
7.	3.03	15.32
8.	3.47	16.14
9.	4.25	16.56
10.	5.04	17.38
11.	5.45	18.20
12.	6.26	19.05
13.	7.12	19.56
14.	8.10	20.58
15.	9.25	22.12
16.	10.55	23.40
17.	12.29	-
18.	0.51	13.24
19.	1.45	14.11
20.	2.28	14.59
21.	3.05	15.27
22.	3.37	16.00
23.	4.07	16.28
24.	4.35	16.56
25.	5.03	17.25
26.	5.32	17.56
27.	6.05	18.39
28.	6.41	19.07
29.		

MARTS 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10' 39 ^m og tiltager i månedens løb 2' 24 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			t m	t m	t m	t m
O. 1	Albinus	}	7 3	17 42	3 46	9 4
To. 2	Simplicius		0	44	4 51	9 57
F. 3	Kunigunde		6 58	47	5 36	11 13
L. 4	Adrianus		55	49	6 4	12 46
S. 5	Midfaste	}	53	51	6 21	14 26
	Lætare Theophilus					
<i>Jesus bespiser 5000, Joh. 6,1-15.</i>						
2' række, Joh. 6,35-51.						
M. 6	Gotfred	Uge 10	6 50	17 53	6 33	16 7
Ti. 7	Perpetua	● N.m. 19' 19 ^m	48	55	6 42	17 46
O. 8	Beata	}	45	57	6 49	19 25
To. 9	40 riddere		43	59	6 57	21 3
F. 10	Ædel	⊕ nærmest Jorden	40	18 1	7 6	22 43
L. 11	Fred. 9.s føds.	Thala	37	3	7 18	-
S. 12	5. s. i fasten	Judica Gregorius	35	5	7 35	0 22
<i>Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel, Luk. 1,26-38.</i>						
2' række, Luk. 1,46-56.						
M. 13	Macedonius	Uge 11	6 32	18 7	8 2	1 56
Ti. 14	Eutychius	● F.kv. 11' 11 ^m	30	9	8 45	3 16
O. 15	Zacharias	}	27	11	9 48	4 3
To. 16	Gudmund		25	13	11 5	4 50
F. 17	Gertrud	⊕ fjernest Jorden	22	15	12 28	5 12
L. 18	Fred. 3.s føds.	Alexander	19	17	13 50	5 26
S. 19	Palmesøndag	Joseph	17	19	15 10	5 35
<i>Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21,1-9.</i>						
2' række, Mark. 14,3-9.						
M. 20	Gordius	Uge 12	6 14	18 21	16 26	5 42
Ti. 21	Benedictus	Jævendøgn 16' 28 ^m	12	23	17 41	5 48
O. 22	Paulus	}	9	25	18 55	5 53
To. 23	Skærtorsdag		6	27	20 11	5 58
F. 24	Langfredag	Fidelis	4	29	21 29	6 4
L. 25	Mariæ bebud.	Ulrica	1	32	22 49	6 11
S. 26	Påskedag	Gabriel	5 58	34	-	6 22
<i>Kristi opstandelse, Mark. 16,1-7.</i>						
2' række, Matth. 28,1-8.						
M. 27	2. påskedag	Uge 13	5 56	18 36	0 11	6 38
Ti. 28	Dr. Ingrid	Kastor	53	38	1 30	7 5
O. 29	Jonas	Eustachius	51	40	2 40	7 48
To. 30	Quirinus	Tusmørket varer 39 ^m	48	42	3 31	8 53
F. 31	Fred. 5.s føds.	● S.kv. 11' 21 ^m Balbina	45	44	4 4	10 17

Når sommertid er gældende, skal der lægges en time til alle tidspunkter.

Marts 1989	Højvande ved vestkysten se s. 29	
1.	7.24	19.52
2.	8.23	20.56
3.	9.46	22.24
4.	11.20	23.55
5.	12.40	-
6.	1.04	13.38
7.	1.56	14.25
8.	2.41	15.10
9.	3.22	15.51
10.	4.01	16.33
11.	4.42	17.14
12.	5.23	17.55
13.	6.05	18.37
14.	6.53	19.24
15.	7.44	20.21
16.	9.01	21.34
17.	10.31	23.10
18.	12.01	-
19.	0.27	13.02
20.	1.21	13.49
21.	2.03	14.28
22.	2.40	15.02
23.	3.10	15.30
24.	3.39	15.57
25.	4.04	16.22
26.	4.32	16.50
27.	5.24	17.23
28.	5.38	17.55
29.	6.16	18.33
30.	7.01	19.19
31.	7.59	20.21

APRIL 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13' 3 ^m og tiltager i månedens løb 2' 13 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Hugo	Solens radius 16' 2"	5 43	18 46	4 25	11 51
S. 2	1. s. e. påske	{ Quasimodo Theodosius	40	48	4 39	13 28
<i>Den tvivlende Thomas, Joh. 20,19 til enden.</i>						
2' række, Joh. 21,15-19.						
M. 3	Nicetas	Uge 14	5 38	18 50	4 49	15 6'
Ti. 4	Ambrosius		35	52	4 57	16 43
O. 5	Irene	{ Tusmørket varer 40 ^m (nærmest Jorden	32	54	5 4	18 21
To. 6	Sixtus	● N.m. 4' 33 ^m	30	56	5 13	20 2
F. 7	Egesippus		27	58	5 23	21 44
L. 8	Chr. 9.s føds.	Janus	25	19 0	5 38	23 25
S. 9	2. s. e. påske	{ Misericordia Domini Procopius	22	2	6 1	-
<i>Den gode hyrde, Joh. 10,11-16.</i>						
2' række, Joh. 10,22-30.						
M. 10	Ezechiel	Uge 15	5 20	19 4	6 39	0 55
Ti. 11	Leo		17	6	7 36	2 4
O. 12	Chr. 4.s føds.	{ Julius Tusmørket varer 41 ^m	15	8	8 50	2 49
To. 13	Justinus	● F.kv. 0' 13 ^m	12	10	10 13	3 16
F. 14	Tiburtius		10	12	11 37	3 33
L. 15	Chr. 5.s føds.	{ Olympia Spica kulm. midn. Jubilate	7	14	12 57	3 44
S. 16	3. s. e. påske	{ Margrethe 2.s fødsel Mariane	5	16	14 14	3 52
<i>Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen, Joh. 16,16-22. 2' række, Joh. 14,1-11</i>						
M. 17	Anicetus	Uge 16	5 2	19 18	15 29	3 58
Ti. 18	Eleutherius	{ fjernest Jorden	0	20	16 44	4 3
O. 19	Daniel	Tusmørket varer 43 ^m	4 57	22	17 58	4 8
To. 20	Sulpicius		55	24	19 15	4 14
F. 21	Bededag	{ Florentius ○ F.m. 4' 13 ^m	52	26	20 35	4 21
L. 22	Cajus		50	28	21 57	4 31
S. 23	4. s. e. påske	{ Cantate Georgius	48	30	23 17	4 46
<i>Sandhedens dnd, Joh. 16,5-15.</i>						
2' række, Joh. 8,28-36.						
M. 24	Albertus	Uge 17	4 45	19 32	-	5 9
Ti. 25	Mark. evang.		43	34	0 30	5 47
O. 26	Cletus	Tusmørket varer 45 ^m	41	36	1 27	6 45
To. 27	Charl. Amalie	Ananias	38	38	2 5	8 2
F. 28	Vitalis	{ S.kv. 21' 46 ^m Arcturus kulm midn.	36	40	2 29	9 31
L. 29	Peter martyr		34	42	2 45	11 4
S. 30	5. s. e. påske	{ Rogate Severus	32	44	2 56	12 37
<i>Bøn i Jesu navn, Joh. 16,23-28.</i>						
2' række, Joh. 17,1-11.						

Når sommertid er gældende, skal der lægges en time til alle tidspunkter.

April 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	9.22	21.50
2.	10.57	23.25
3.	12.15	-
4.	0.36	13.14
5.	1.29	14.02
6.	2.14	14.45
7.	2.56	15.27
8.	3.37	16.08
9.	4.19	16.49
10.	5.03	17.31
11.	5.49	18.13
12.	6.39	18.58
13.	7.33	19.53
14.	8.40	21.01
15.	9.58	22.26
16.	11.27	23.52
17.	12.30	-
18.	0.48	13.18
19.	1.32	13.56
20.	2.09	14.30
21.	2.40	14.58
22.	3.06	15.23
23.	3.36	15.51
24.	4.07	16.22
25.	4.42	16.56
26.	5.18	17.32
27.	6.01	18.12
28.	6.50	19.00
29.	7.49	20.03
30.	9.06	21.56

MAJ 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15' 16 ^m og tiltager i månedens løb 1' 47 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			t m	t m	t m	t m
M. 1	Voldermisse	{ Philip og Jacob Uge 18 Solens radius 15' 54" Merkur st. østl. elong.	4 29	19 46	3 4	14 11
Ti. 2	Athanasius		27	48	3 12	15 45
O. 3	Korsmisse	Tusmørket varer 47 ^m	25	49	3 20	17 22
To. 4	Kr. Himmelfart	{ Florian (nærmest Jorden Pluto i opp. til Solen Gothard	23	51	3 29	19 2
F. 5	Danmarks befrielse	{ De lyse nætter beg. ● N.m. 12' 46 ^m	21	53	3 42	20 44
L. 6	Johannes ante portam		19	55	4 1	22 22
S. 7	6. s. e. påske	{ Exaudi Flavia	16	57	4 31	23 44
<i>Åndens vidnesbyrd, Joh. 15,26 til enden og 16, 1-4.</i>						
<i>2' række, Joh. 17,20 til enden.</i>						
M. 8	Stanislaus	Uge 19	4 14	19 59	5 20	-
Ti. 9	Caspar		12	20 1	6 30	0 41
O. 10	Gordianus	Tusmørket varer 50 ^m	10	3	7 53	1 16
To. 11	Mamertus		8	5	9 19	1 37
F. 12	Pancratius	● F.kv. 15' 19 ^m	6	7	10 42	1 51
L. 13	Ingenuus		5	9	12 1	2 0
S. 14	Pinsedag	Kristian	3	10	13 17	2 7
<i>Helligåndens komme, Joh. 14,23 til enden.</i>						
<i>2' række, Joh. 14,15-21.</i>						
M. 15	2. pinsedag	Sophie Uge 20	4 1	20 12	14 31	2 12
Ti. 16	Sara	{ fjernest Jorden Bruno	3 59	14	15 45	2 18
O. 17	Tamperdag	{ Tusmørket varer 53 ^m	57	16	17 1	2 24
To. 18	Erik		56	18	18 20	2 31
F. 19	Potentiana		54	19	19 41	2 40
L. 20	Angelica	○ F.m. 19' 16 ^m	52	21	21 3	2 53
S. 21	Trinitatis	Helene	51	23	22 19	3 14
<i>Jesus og Nikodemus, Joh. 3,1-15.</i>						
<i>2' række, Mat. 28,18 til enden.</i>						
M. 22	Castus	Uge 21	3 49	20 24	23 22	3 47
Ti. 23	Desiderius		48	26	-	4 39
O. 24	Esther	Tusmørket varer 56 ^m	46	28	0 6	5 52
To. 25	Urbanus		45	29	0 33	7 18
F. 26	Krp. Frederik	Beda	43	31	0 51	8 49
L. 27	Lucian		42	32	1 3	10 21
S. 28	1. s. e. trin.	{ Vilhelm ● S.kv. 5' 1 ^m	41	34	1 12	11 51
<i>Den rige mand og Lazarus, Luk. 16,19 til enden.</i>						
<i>2' række, Luk. 12,13-21.</i>						
M. 29	Maximinus	Uge 22	3 40	20 35	1 20	13 22
Ti. 30	Vigand		38	37	1 27	14 54
O. 31	Petronella	Tusmørket varer 59 ^m	37	38	1 36	16 30

Når sommertid er gældende, skal der lægges en time til alle tidspunkter.

Maj 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	10.31	22.52
2.	11.45	-
3.	0.02	12.46
4.	0.58	13.36
5.	1.47	14.21
6.	2.32	15.05
7.	3.16	15.46
8.	4.02	16.29
9.	4.49	17.13
10.	5.37	17.55
11.	6.26	18.39
12.	7.17	19.28
13.	8.13	20.27
14.	9.17	21.37
15.	10.33	22.56
16.	11.44	-
17.	0.03	12.36
18.	0.51	13.17
19.	1.31	13.50
20.	2.04	14.23
21.	2.37	14.54
22.	3.12	15.29
23.	3.50	16.04
24.	4.29	16.42
25.	5.10	17.21
26.	5.55	18.03
27.	6.43	18.51
28.	7.40	19.47
29.	8.47	20.59
30.	10.02	22.15
31.	11.13	23.27

JUNI 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 3 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ^h 28 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 7 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			t m	t m	t m	t m
To. 1	Nikomedes	{ Solens radius 15' 48" { nærmest Jorden { Antares kulm. midn.	3 36	20 39	1 46	18 8
F. 2	Marcellinus		35	41	2 2	19 47
L. 3	Fred. 8.s føds.	{ Erasmus { N.m. 20' 53 ^m	34	42	2 26	21 17
S. 4	2. s. e. trin.	{ Optatus	33	43	3 6	22 26
<i>Den store nadver, Luk. 14,16-24.</i>						
<i>2' række, Luk. 14,25 til enden.</i>						
M. 5	Grundlovsdag	{ Kong Hans' føds. Uge 23 { Bonifacius	3 33	20 44	4 7	23 11
Ti. 6	Norbertus		32	45	5 27	23 39
O. 7	Jeremias	Tusmørket varer 61 ^m	31	46	6 54	23 55
To. 8	Medardus		30	47	8 20	-
F. 9	Primus		30	48	9 42	0 6
L. 10	Onuphrius		29	49	11 0	0 14
S. 11	3. s. e. trin.	{ Prins Henrik { Barnabas apostel { F.kv. 7' 59 ^m	29	50	12 16	0 21
<i>Det tabte får, Luk. 15,1-10.</i>						
<i>2' række, Luk. 15,11 til enden.</i>						
M. 12	Basilius	Uge 24	3 28	20 51	13 30	0 26
Ti. 13	Cyrellus	{ fjernest Jorden { Capellakulm. midn. m. nord	28	52	14 45	0 32
O. 14	Rufinus	Tusmørket varer 63 ^m	28	52	16 2	0 39
To. 15	Valdemarsdag	Vitus	28	53	17 23	0 47
F. 16	Tycho		27	53	18 45	0 59
L. 17	Botolphus		27	54	20 4	1 16
S. 18	4. s. e. trin.	{ Leontius { Merkur st. vestl. elong.	27	54	21 13	1 45
<i>Vær barmhjertige, Luk. 6,36-42.</i>						
<i>2' række, Matth. 5,43 til enden.</i>						
M. 19	Gervasius	{ O.F.m. 7' 57 ^m Uge 25	3 27	20 55	22 4	2 31
Ti. 20	Sylverius		27	55	22 37	3 38
O. 21	Albanus	{ Tusmørket varer 64 ^m { Solhverv 10' 53 ^m , læng. dag	28	55	22 57	5 3
To. 22	10000 martyrer		28	55	23 11	6 34
F. 23	Paulinus		28	55	23 20	8 7
L. 24	St. Hansdag	Uranus i opp. til Solen	29	55	23 28	9 38
S. 25	5. s. e. trin.	Prosper	29	55	23 36	11 8
<i>Peters fiskedragt, Luk. 5,1-11.</i>						
<i>2' række, Matth. 16,13-26.</i>						
M. 26	Pelagius	{ S.kv. 10' 9 ^m Uge 26	3 29	20 55	23 44	12 38
Ti. 27	Syvsoverdag		30	55	23 53	14 10
O. 28	Carol. Amalie	{ Eleonora { Tusmørket varer 63 ^m { nærmest Jorden	31	55	-	15 45
To. 29	Petrus Paulus		31	55	0 6	17 22
F. 30	Lucina		32	54	0 26	18 54

Når sommertid er gældende, skal der lægges en time til alle tidspunkter.

Juni 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	12.07	-
2.	0.30	13.12
3.	1.25	14.02
4.	2.16	14.47
5.	3.05	15.30
6.	3.53	16.14
7.	4.39	16.57
8.	5.24	17.38
9.	6.09	18.19
10.	6.53	19.01
11.	7.30	19.49
12.	8.32	20.48
13.	9.33	21.54
14.	10.35	22.59
15.	11.34	23.56
16.	12.23	-
17.	0.46	13.07
18.	1.29	13.50
19.	2.13	14.32
20.	2.56	15.15
21.	3.40	15.55
22.	4.21	16.36
23.	5.04	17.16
24.	5.48	17.55
25.	6.33	18.41
26.	7.25	19.28
27.	8.21	20.28
28.	9.29	21.40
29.	10.39	22.55
30.	11.48	-

JULI 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17' 21" og aftager i månedens løb 1' 24"			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			i m	i m	i m	i m
L. 1	Chr. 2.s føds.	Fred. 2.s føds. Theobaldus Solens radius 15' 45" Mariæ besøg.	3 33	20 54	0 58	20 11
S. 2	6. s. e. trin.	Saturn i opp. til Solen Neptun i opp. til Solen	34	53	1 49	21 5
<i>Kristi nye lov, Matth. 5,20-26.</i>						
2' række, Matth. 19,16-26						
M. 3	Cornelius	● N.m. 5' 59" Uge 27 Vega kulm. midn.	3 34	20 53	3 1	21 39
Ti. 4	Ulricus	Jorden fjernest Solen	35	52	4 26	22 0
O. 5	Anshelmus	Tusmørket varer 61"	36	52	5 54	22 13
To. 6	Dion		37	51	7 19	22 22
F. 7	Villebaldus		38	50	8 40	22 29
L. 8	Kjeld		40	49	9 57	22 35
S. 9	7. s. e. trin.	Sostrata	41	48	11 13	22 41
<i>Jesus bespiser 4000, Mark. 8,1-9.</i>						
2' række, Matth. 10,24-31.						
M. 10	Knud, konge	☾ fjernest Jorden Uge 28 ● F.kv. 1' 19"	3 42	20 47	12 28	22 47
Ti. 11	Josva		43	46	13 44	22 54
O. 12	Henrik	Tusmørket varer 58"	45	45	15 3	23 4
To. 13	Margarethe		46	44	16 24	23 19
F. 14	Bonaventura		47	43	17 45	23 42
L. 15	Apostl. deling		49	42	18 59	-
S. 16	8. s. e. trin.	Susanne	50	40	19 58	0 20
<i>De falske profeter, Matth. 7,15-21.</i>						
2' række, Matth. 7,22 til enden.						
M. 17	Alexius		3 52	20 39	20 37	1 19
Ti. 18	Arnolphus	○ F.m. 18' 42"	53	38	21 2	2 39
O. 19	Justa	Tusmørket varer 55"	55	36	21 18	4 11
To. 20	Elias		56	35	21 29	5 46
F. 21	Evenus		58	33	21 38	7 20
L. 22	Maria Magd.	Hundredagene beg. Altair kulm. midn.	4 0	32	21 45	8 52
S. 23	9. s. e. trin.	Apollinaris ☾ nærmest Jorden	1	30	21 53	10 24
<i>Den utro husholder, Luk. 16,1-9.</i>						
2' række, Luk. 12,32-48.						
M. 24	Christina		4 3	20 28	22 2	11 56
Ti. 25	Jacobus	● S.kv. 14' 31"	5	27	22 13	13 30
O. 26	Anna	Tusmørket varer 52"	6	25	22 30	15 5
To. 27	Martha		8	23	22 57	16 38
F. 28	Aurelius		10	21	23 40	18 0
L. 29	Oluf		12	19	-	19 1
S. 30	10. s. e. trin.	Abdon	13	18	0 43	19 40
<i>Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19,41 til enden.</i>						
2' række, Matth. 11,16-24.						
M. 31	Germanus		4 15	20 16	2 3	20 5

Når sommertid er gældende, skal der lægges en time til alle tidspunkter.

Juli 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	0.08	12.51
2.	1.14	13.47
3.	2.10	14.37
4.	2.59	15.20
5.	3.44	16.01
6.	4.26	16.40
7.	5.07	17.17
8.	5.45	17.56
9.	6.23	18.29
10.	7.01	19.08
11.	7.45	19.56
12.	8.15	20.55
13.	9.32	21.57
14.	10.29	22.57
15.	11.27	23.59
16.	12.26	-
17.	1.01	13.25
18.	1.55	14.16
19.	2.44	15.02
20.	3.27	15.44
21.	4.11	16.24
22.	4.52	17.02
23.	5.32	17.40
24.	6.15	18.22
25.	7.00	19.04
26.	7.52	19.57
27.	8.55	21.08
28.	10.05	22.29
29.	11.23	23.55
30.	12.36	-
31.	1.07	13.40

AUGUST 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15' 57 ^m og aftager i månedens løb 2' 11 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			t m	t m	t m	t m
Ti. 1	Peters fængsel	{ Solens radius 15' 47" ● N.m. 17' 6 ^m	4 17	20 14	3 30	20 20
O. 2	Hannibal		19	12	4 57	20 30
To. 3	Nikodemus	Tusmørket varer 49 ^m	21	10	6 19	20 38
F. 4	Dominicus	Deneb kulm. midn.	22	8	7 38	20 44
L. 5	Oswaldus		24	6	8 55	20 50
S. 6	11. s. e. trin.	Kristi forkl.	26	4	10 10	20 56
<i>Farisæeren og tolderen, Luk. 18,9-14.</i>						
2' række, Luk. 7,36 til enden.						
Uge 32						
M. 7	Donatus	{ De lyse nætter ender { fjernest Jorden	4 28	20 1	11 26	21 2
Ti. 8	Ruth		30	19 59	12 43	21 11
O. 9	Romanus	{ Tusmørket varer 47 ^m ● F.kv. 18' 28 ^m	32	57	14 3	21 23
To. 10	Laurentius		34	55	15 23	21 42
F. 11	Herman		36	53	16 40	22 12
L. 12	Chr. 3.s føds.	Clara	38	50	17 46	23 1
S. 13	12. s. e. trin.	Hippolytus	40	48	18 34	-
<i>Jesus helbreder en døvstum, Mark. 7,31 til enden.</i>						
2' række, Matth. 12,31-42.						
M. 14	Eusebius	Uge 33	4 41	19 46	19 4	0 11
Ti. 15	Mariæ himmelfart		43	44	19 24	1 39
O. 16	Rochus	{ Tusmørket varer 44 ^m { ○ F.m. 4' 7 ^m	45	41	19 37	3 14
To. 17	Anastatius	{ Måneformørkelse	47	39	19 46	4 50
F. 18	Agapetus		49	37	19 54	6 26
L. 19	Sebaldus	{ nærmest Jorden	51	34	20 2	8 1
S. 20	13. s. e. trin.	Bernhard	53	32	20 11	9 35
<i>Den barmhjertige samaritan, Luk. 10,23-37.</i>						
2' række, Matth. 20,20-28.						
M. 21	Salomon	Uge 34	4 55	19 29	20 21	11 11
Ti. 22	Symphorian		57	27	20 36	12 48
O. 23	Zakæus	{ Tusmørket varer 43 ^m { Hundedagene ender { ● S.kv. 19' 40 ^m	59	25	21 0	14 24
To. 24	Bartholomæus		5 1	22	21 37	15 50
F. 25	Ludvig		3	20	22 33	16 57
L. 26	Irenæus		5	17	23 48	17 43
S. 27	14. s. e. trin.	Gebhardus	6	15	-	18 11
<i>De ti spedalske, Luk. 17,11-19.</i>						
2' række, Joh. 5,1-15.						
M. 28	Lovise	Uge 35	5 8	19 12	1 13	18 28
Ti. 29	Joh. halsh.	Merkur st. østl. elong.	10	10	2 38	18 40
O. 30	Benjamin	Tusmørket varer 41 ^m	12	7	4 2	18 48
To. 31	Bertha	● N.m. 6' 44 ^m	14	5	5 21	18 54

Når sommertid er gældende, skal der lægges en time til alle tidspunkter.

August 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.		2.04	14.25
2.		2.51	15.08
3.		3.32	15.44
4.	Onsdag d. 2 Aug	4.08	16.19
5.		4.43	16.52
6.		5.16	17.23
7.	Mandag d. 7 Aug	5.48	17.54
8.		6.20	18.29
9.		6.55	19.08
10.		7.38	19.55
11.		8.27	20.55
12.		9.29	22.07
13.		10.38	23.21
14.		11.44	-
15.		0.39	13.04
16.		1.36	13.57
17.		2.25	14.42
18.		3.09	15.23
19.		3.50	16.01
20.		4.31	16.39
21.		5.11	17.27
22.		5.52	17.58
23.		6.34	18.41
24.		7.22	19.36
25.		8.21	20.48
26.		9.34	22.12
27.		10.59	23.44
28.		12.19	-
29.		0.55	13.21
30.		1.50	14.09
31.		2.34	14.48

SEPTEMBER 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13' 46 ^m og aftager i månedens løb 2' 16 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Ægidius	Solens radius 15' 52"	5 16	19 2	6 38	19 0
L. 2	Elisa		18	18 59	7 54	19 6
S. 3	15. s. e. trin.	Seraphia	20	57	9 9	19 12
<i>Bekymrer Eder ikke, Matth. 6,24 til enden.</i>						
2' række, Luk. 10,38 til enden.						
M. 4	Juliane Marie	{ Theodosia Uge 36 { (fjernest Jorden	5 22	18 54	10 26	19 20
Ti. 5	Regina		24	52	11 44	19 30
O. 6	Magnus	Tusmørket varer 40 ^m	26	49	13 4	19 46
To. 7	Louise	{ Robert { Fomalhaut kulm. midn.	28	47	14 22	20 10
F. 8	Mariæ føds.	● F.kv. 10' 49 ^m	30	44	15 32	20 50
L. 9	Gorgonius		31	41	16 26	21 49
S. 10	16. s. e. trin.	Burchhardt	33	39	17 3	23 8
<i>Enkens søn fra Nain, Luk. 7,11-17.</i>						
2' række, Joh. 11,19-45.						
M. 11	Hillebert	Uge 37	5 35	18 36	17 27	-
Ti. 12	Guido		37	34	17 42	0 38
O. 13	Cyprianus	Tusmørket varer 39 ^m	39	31	17 53	2 14
To. 14	† ophøjelse		41	28	18 2	3 50
F. 15	Eskild	○ F.m. 12' 51 ^m	43	26	18 10	5 26
L. 16	Euphemia	(nærmest Jorden	45	23	18 19	7 2
S. 17	17. s. e. trin.	Lambertus	47	20	18 29	8 41
<i>Jesus som gæst hos farisæeren, Luk. 14,1-11.</i>						
2' række, Mark. 2,14-22.						
M. 18	Chr. 8.s føds.	Titus Uge 38	5 49	18 18	18 43	10 21
Ti. 19	Constantia		51	15	19 3	12 1
O. 20	Tamperdag	{ Tobias { Tusmørket varer 39 ^m	53	12	19 36	13 34
To. 21	Matthæus		54	10	20 27	14 50
F. 22	Mauritius	● S.kv. 3' 10 ^m	56	7	21 38	15 43
L. 23	Linus	Jævndøgn 2' 20 ^m	58	5	23 0	16 15
S. 24	18. s. e. trin.	Tecla	6 0	2	-	16 35
<i>Det store bud, Matth. 22,34 til enden.</i>						
2' række, Joh. 15,1-11.						
M. 25	Cleophas	Uge 39	6 2	17 59	0 25	16 49
Ti. 26	Chr. 10.s føds.	Adolph	4	57	1 48	16 58
O. 27	Cosmus	Tusmørket varer 38 ^m	6	54	3 8	17 5
To. 28	Venceslaus		8	52	4 25	17 11
F. 29	St. Michæl	● N.m. 22' 47 ^m	10	49	5 40	17 17
L. 30	Hieronymus		12	46	6 55	17 23

Når sommertid er gældende, skal der lægges en time til alle tidspunkter.

September 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	3.12	15.23
2.	3.44	15.54
3.	4.15	16.22
4.	4.42	16.49
5.	5.10	17.18
6.	5.40	17.52
7.	6.13	18.30
8.	6.50	19.12
9.	7.33	20.06
10.	8.31	21.20
11.	9.51	22.52
12.	11.25	-
13.	0.15	12.39
14.	1.12	13.31
15.	2.00	14.16
16.	2.44	14.56
17.	3.26	15.34
18.	4.05	16.14
19.	4.46	16.56
20.	5.17	17.40
21.	6.10	18.27
22.	6.58	19.24
23.	7.56	20.34
24.	9.06	21.54
25.	10.32	23.25
26.	11.56	-
27.	0.36	12.57
28.	1.26	13.43
29.	2.21	14.23
30.	2.45	14.55

OKTOBER 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11' 30 ^m og aftager i månedens løb 2' 19 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			t m	t m	t m	t m
S. 1	19. s. e. trin.	{ Remigius Solens radius 16' 0" (fjernest Jorden	6 14	17 44	8 11	17 30
<i>Den værkbrudne, Matth. 9,1-8.</i>						
2' række, Joh. 1,35 til enden.						
M. 2	Ditlev	Uge 40	6 16	17 41	9 29	17 40
Ti. 3	Mette		18	38	10 48	17 53
O. 4	Franciscus	Tusmørket varer 38 ^m	20	36	12 6	18 14
To. 5	Placidus		22	33	13 18	18 47
F. 6	Fred. 7.s føds.	Broderus	24	31	14 18	19 38
L. 7	Fred. 1.s føds.	Amalie	26	28	15 0	20 48
S. 8	20. s. e. trin.	{ Ingeborg ● F. kv. 1' 52 ^m	28	26	15 28	22 11
<i>Kongesønnens bryllup, Matth. 22,1-14.</i>						
2' række, Matth. 21,28-44.						
M. 9	Dionysius	Uge 41	6 30	17 23	15 46	23 41
Ti. 10	Gereon	Merkur st. vestl. elong.	32	21	15 59	-
O. 11	Fred. 4.s føds.	Tusmørket varer 39 ^m	34	18	16 9	1 14
To. 12	Maximilian		36	16	16 17	2 48
F. 13	Angelus		38	13	16 26	4 22
L. 14	Calixtus	○ F.m. 21' 32 ^m	40	11	16 35	6 0
S. 15	21. s. e. trin.	{ Hedevig (nærmest Jorden	42	8	16 48	7 41
<i>Den kongelige embedsmand, Joh. 4,46-53.</i>						
2' række, Joh. 4,34-42.						
M. 16	Gallus	Uge 42	6 44	17 6	17 6	9 24
Ti. 17	Florentinus		46	3	17 34	11 4
O. 18	Lukas evang.	Tusmørket varer 39 ^m	48	1	18 19	12 31
To. 19	Balthasar		50	16 58	19 25	13 35
F. 20	Felicianus		52	56	20 46	14 16
L. 21	11000 jomfr.	● S.kv. 14' 19 ^m	54	53	22 12	14 40
S. 22	22. s. e. trin.	Cordula	56	51	23 36	14 56
<i>Den gældbundne tjener, Matth. 18,23 til enden.</i>						
2' række, Matth. 18,1-14						
M. 23	Søren	Uge 43	6 58	16 49	-	15 6
Ti. 24	FN dag	Proclus	7 1	46	0 57	15 14
O. 25	Crispinus	Tusmørket varer 40 ^m	3	44	2 14	15 21
To. 26	Amandus		5	42	3 29	15 27
F. 27	Sem		7	39	4 44	15 33
L. 28	Marie Sophie Frederikke	{ Simon og Judas (fjernest Jorden Narcissus	9	37	5 59	15 40
S. 29	23. s. e. trin.	● N.m. 16' 27 ^m	11	35	7 16	15 49
<i>Skattens mønt, Matth. 22,15-22.</i>						
2' række, Mark. 12,41 til enden.						
M. 30	Absalon	Uge 44	7 13	16 33	8 34	16 2
Ti. 31	Reform. beg.	Louise	15	31	9 53	16 21

Oktober 1989	Højvande ved vestkysten se s. 29	
1.	3.16	15.25
2.	3.43	15.50
3.	4.07	16.18
4.	4.33	16.49
5.	5.04	17.23
6.	5.38	18.01
7.	6.15	18.44
8.	6.58	19.38
9.	7.55	20.49
10.	9.15	22.21
11.	10.52	23.44
12.	12.05	-
13.	0.44	13.00
14.	1.33	13.46
15.	2.17	14.28
16.	2.59	15.09
17.	3.40	15.51
18.	4.22	16.38
19.	5.08	17.25
20.	5.52	18.17
21.	6.40	19.14
22.	7.35	20.17
23.	8.40	21.29
24.	9.57	22.53
25.	11.23	-
26.	0.05	12.26
27.	0.57	12.12
28.	1.39	13.52
29.	2.14	14.25
30.	2.44	14.55
31.	3.09	15.22

NOVEMBER 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9' 11 ^m og aftager i månedens løb 1' 48 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Alle helgen	{ Tusmørket varer 41 ^m Solens radius 16' 8 ^m	7 17	16 28	11 7	16 50
To. 2	Alle sjæle		19	26	12 10	17 35
F. 3	Hubertus		22	24	12 58	18 38
L. 4	Otto		24	22	13 29	19 55
S. 5	Alle helgens s.	Malachias	26	20	13 50	21 21
<i>Saligprisningerne, Matth. 5,1-12.</i>						
2' række, Matth. 5,13-16.						
M. 6	Leonhardus	● F.kv. 15' 11 ^m Uge 45	7 28	16 18	14 5	22 49
Ti. 7	Engelbrecht		30	16	14 15	-
O. 8	Claudius	{ Tusmørket varer 42 ^m Venus st. østl. elong.	32	14	14 24	0 19
To. 9	Theodor		34	12	14 32	1 49
F. 10	Luther		36	10	14 41	3 22
L. 11	Morten Bisp		38	8	14 52	4 58
S. 12	25. s. e. trin.	{ Torkild ((nærmest Jorden	41	7	15 7	6 39
<i>Ødelæggelsens vederstyggelighed, Matth. 24,15-28.</i>						
2' række, Luk. 17,20-33.						
M. 13	Arcadius	○ F.m. 6' 51 ^m Uge 46	7 43	16 5	15 30	8 22
Ti. 14	Frederik		45	3	16 7	9 59
O. 15	Leopold	Tusmørket varer 44 ^m	47	1	17 5	11 17
To. 16	Othenius		49	0	18 23	12 9
F. 17	Anianus		51	15 58	19 50	12 41
L. 18	Hesychius		53	56	21 18	13 0
S. 19	26. s. e. trin.	Elisabeth	55	55	22 42	13 13
<i>Kom hid til mig, Matth. 11,25 til enden.</i>						
2' række, Matth. 25,31 til enden.						
M. 20	Volkmarus	● S.kv. 5' 44 ^m Uge 47	7 57	15 53	-	13 22
Ti. 21	Mariz ofring		59	52	0 1	13 29
O. 22	Cecilia	Tusmørket varer 45 ^m	8 1	50	1 18	13 36
To. 23	Clemens		3	49	2 32	13 42
F. 24	Chrysogonus		4	48	3 47	13 49
L. 25	Catharina	((fjernest Jorden	6	47	5 3	13 58
S. 26	27. s. e. trin.	Conradus	8	45	6 20	14 9
<i>Forklærelsen på bjerget, Matth. 17,1-9.</i>						
2' række, Matth. 17,1-9.						
M. 27	Facundus	Uge 48	8 10	15 44	7 39	14 26
Ti. 28	Sophie Magd.	● N.m. 10' 41 ^m	12	43	8 56	14 53
O. 29	Saturninus	Tusmørket varer 47 ^m	13	42	10 3	15 33
To. 30	Chr. 6.s føds.	Andreas	15	41	10 56	16 31

November 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	3.36	15.53
2.	4.05	16.26
3.	4.38	17.03
4.	5.14	17.42
5.	5.52	18.27
6.	6.36	19.21
7.	7.31	20.28
8.	8.44	21.51
9.	10.12	23.09
10.	11.27	-
11.	0.12	12.26
12.	1.05	13.18
13.	1.53	14.04
14.	2.37	14.49
15.	3.20	15.37
16.	4.05	16.26
17.	4.50	17.17
18.	5.37	18.08
19.	6.25	18.58
20.	7.12	19.53
21.	8.07	20.54
22.	9.12	22.04
23.	10.31	23.18
24.	11.42	-
25.	0.16	12.36
26.	1.01	13.18
27.	1.38	13.53
28.	2.10	14.27
29.	2.41	14.59
30.	3.13	15.36

DECEMBER 1989

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7' 23 ^m og aftager derefter indtil den 21., hvor den er 6' 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 8 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
			t m	t m	t m	t m
F. 1	Arnold	Solens radius 16' 15"	8 17	15 40	11 32	17 45
L. 2	Bibiana	Aldebaran kulm. midn.	18	39	11 55	19 9
S. 3	1. s. i advent	Svend	20	39	12 11	20 35
<i>Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4,16-30.</i>						
1' række, Matth. 21,1-9.						
M. 4	Charlotte	Barbara	8 22	15 38	12 22	22 2
Ti. 5	Frederikke					
O. 6	Nikolaus	{Tusmørket varer 48 ^m ● F.kv. 2' 26 ^m }	25	37	12 39	-
To. 7	Agathon					
F. 8	Mariz undf.		26	36	12 48	0 57
L. 9	Rudolph		27	36	12 57	2 28
S. 10	2. s. i advent	Judith	29	35	13 10	4 3
<i>De 10 brudejomsfruer, Matth. 25,1-13</i>						
1' række, Luk. 21,25-36.						
M. 11	Damasus	{ (nærmest Jorden Uge 50 ○ F.m. 17' 30 ^m Capella kulm. midn. Rigel kulm. midn.)	8 31	15 35	13 57	7 21
Ti. 12	Epimachus					
O. 13	Lucia	Tusmørket varer 49 ^m	33	34	15 53	9 55
To. 14	Crispus	Venus lyser stærkest	34	34	17 19	10 37
F. 15	Nikatus		35	34	18 50	11 2
L. 16	Lazarus		36	34	20 19	11 18
S. 17	3. s. i advent	Albina	37	35	21 42	11 29
<i>Zakarias' lovsang, Luk. 1,67 til enden.</i>						
1' række, Matth. 11,2-10.						
M. 18	Lovise	Uge 51	8 38	15 35	23 1	11 37
Ti. 19	Nemesius					
O. 20	Tamperdag	{ Abraham Tusmørket varer 49 ^m ● S.kv. 0' 54 ^m }	39	35	0 17	11 50
To. 21	Thomas					
F. 22	Japetus	{ (fjernest Jorden Betelgeuse kulm. midn.)	40	36	1 32	11 57
L. 23	Torlacus	Merkur st. østl. elong.	41	37	4 5	12 16
S. 24	4. s. i advent	{ Alexandrine Adam	41	38	5 23	12 30
<i>Han bør vokse, men jeg forringes, Joh. 3,25 til enden.</i>						
1' række, Joh. 1,19-28.						
M. 25	Juledag	Uge 52	8 41	15 38	6 41	12 53
Ti. 26	St. Stephan					
O. 27	Joh. evang.	{ Tusmørket varer 49 ^m Jupiter i opp. til Solen	42	40	8 51	14 21
To. 28	Børnedag					
F. 29	Noah	● N.m. 4' 20 ^m	42	41	9 33	15 32
L. 30	David		42	42	10 0	16 54
S. 31	S. m. jul og nytår	Sylvester	42	43	10 18	18 22
<i>Simeons lovsang, Luk. 2,25-32.</i>						
1' række, Luk. 2,33-40.						

December 1989

Højvande ved
vestkysten se s. 29

1.	3.48	16.14
2.	4.25	16.53
3.	5.02	17.34
4.	5.41	18.17
5.	6.23	19.07
6.	7.11	20.06
7.	8.13	21.17
8.	9.30	22.32
9.	10.47	23.41
10.	11.55	-
11.	0.40	12.55
12.	1.33	13.50
13.	2.23	14.41
14.	3.11	15.30
15.	3.54	16.19
16.	4.39	17.06
17.	5.21	17.51
18.	6.03	18.36
19.	6.46	19.21
20.	7.31	20.11
21.	8.24	21.08
22.	9.29	22.11
23.	10.38	23.16
24.	11.44	-
25.	0.12	12.37
26.	0.58	13.22
27.	1.39	14.04
28.	2.20	14.45
29.	3.01	15.26
30.	3.40	16.07
31.	4.18	16.46

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i hosstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Åbenrå og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 3^t 38^m. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Åbenrå 17^m, hvorved man får 3^t 56^m. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 3^t 59^m.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for Månens op- og nedgang.

N. O. Dohn.

	ÅBENRÅ		SLESVIG	
	Solop- gang	Solned- gang	Solop- gang	Solned- gang
Dec. II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Jan. I, Dec. I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Jan. II, Nov. II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Febr. I, Nov. I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Febr. II, Okt. II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Mar. I, Okt. I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Mar. II, Sept. II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
Apr. I, Sept. I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
Apr. II, Aug. II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I, Aug. I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II, Juli II	+ 16	+ 9	+ 18	+ 6
Juni I, Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i omstående tabeller beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet (i kommission hos Nyt Nordisk Forlag). Tidspunkterne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 33 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 20 min. til
	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl (forbindelsen til Føer)	trække 7 min. fra
	Schlüttsiel (forbindelsen til Halligerne)	trække 36 min. fra
	Husum (forbindelsen til Pellworm m.v.)	trække 37 min. fra
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
	Wyk	trække 26 min. fra
	Westerland	trække 1 time og 41 min. fra

Når der er sommertid, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.

Willy Buch.

Danske helligdage i 1989, som er hverdage i Sydslesvig

23. marts	Skærtorsdag
21. april	St. Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage i 1989, som er hverdage i Danmark

1. maj	Maj-festdag
17. juni	Den tyske enheds dag
22. november	St. Bededag

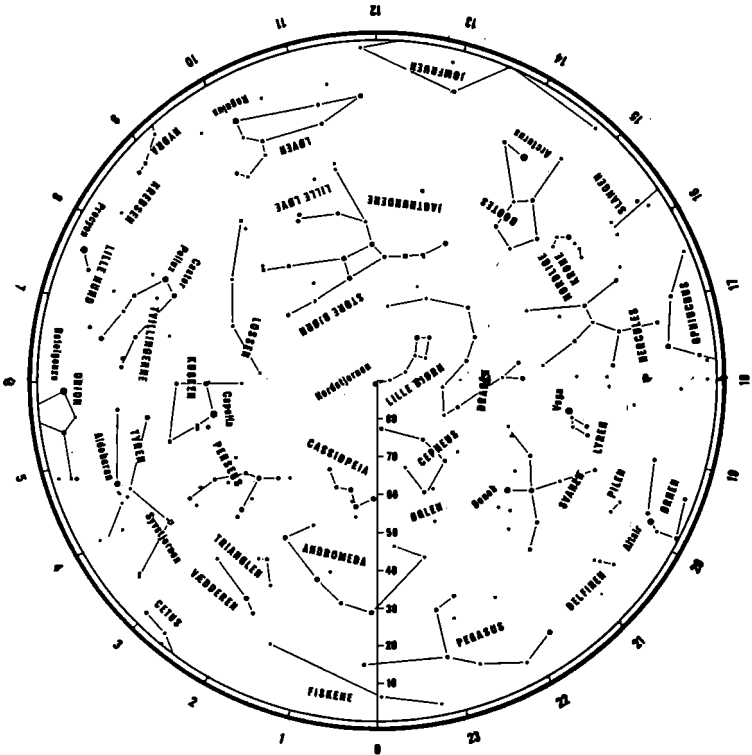
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig i 1989-90 – Fastlandet

Sommerferie	13. juli	1989	-	25. aug.	1989
Efterårsferie	23. oktober	1989	-	27. okt.	1989
Juleferie	22. december	1989	-	2. jan.	1990
Påskeferie	9. april	1990	-	20. april	1990
Sommerferie	6. juli	1990	-	17. aug.	1990

Sidste skoledag før hver ferie er hel skoledag.

Stjernesked

Stjernesked viser sig hver klar nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3.-4. januar (Kvadrantiderne), 22. april (Lyriderne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orioniderne) og 13. december (Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 1989

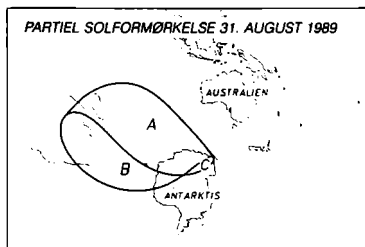
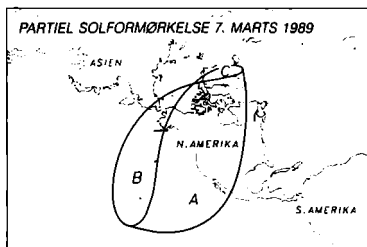
1. *Total måneformørkelse den 20. februar.* Den afsluttende partielle del af formørkelsen, er *synlig* i Danmark fra Månens opgang og indtil formørkelsens ophør kl. 18.27. Formørkelsen vil ses lavt over horisonten mod øst.

2. *Partiel solformørkelse den 7. marts, ikke synlig* i Danmark. Formørkelsens synlighedsområde fremgår af hosstående kort. I område A vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område B vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil Solen gå ned, før formørkelsen er afsluttet.

3. *Total måneformørkelse den 17. august.* Formørkelsen vil være *synlig* i Danmark fra dens begyndelse kl. 2.21 og indtil Månens nedgang. Den indledende partielle del af formørkelsen begynder kl. 2.21. Totaliteten indtræder kl. 3.20 og slutter kl. 4.56. Formørkelsen ses lavt over horisonten mod sydvest.

Alle tidspunkter, er, som overalt i denne almanak, angivet i dansk normaltid. Når sommertid er gældende, skal der lægges *en time til* de angivne tidspunkter.

4. *Partiel solformørkelse den 31. august, ikke synlig* i Danmark. Formørkelsens synlighedsområde fremgår af hosstående kort. I område A vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område B vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil Solen gå ned, før formørkelsen er afsluttet.

Figurerne viser de områder, hvorfra solformørkelserne den 7. marts og 31. august er synlige.

Planeterne i 1989

Merkur. Planeten vil, set fra Jorden, bevæge sig fra den ene side af Solen til den anden flere gange i årets løb. Står Merkur øst for Solen, er det muligt at se den som aftenstjerne lavt i vest lige før solnedgang; står den vest for Solen, kan den ses som morgenstjerne over den østlige horisont kort før solopgang. Den 9. januar, 1. maj, 29. august og 23. december er den længst øst for Solen og går omkring disse dage ned henholdsvis 1¼ time, 2½ time, ¼ time og 1½ time efter Solen. Den 18. februar, 18. juni og 10. oktober er den længst vest for Solen og står omkring disse dage op henholdsvis 1 time, ¾ time og 2 timer før Solen.

Venus. Planetens tilsyneladende bevægelse er meget lig Merkurs, men noget langsommere, og Venus når større vinkelafstand fra Solen. I januar ses Venus klart lysende på morgenhimlen før solopgang, herefter står den for tæt ved Solen til at kunne iagttages. Fra begyndelsen af maj og året ud ses den på aftenhimlen efter solnedgang. Den 8. november er den længst øst for Solen og går da ned 2 timer efter Solen. Venus lyser klarest den 14. december. Den er i konjunktion med Saturn den 16. januar og 15. november, med Merkur den 1. februar, med Jupiter den 23. maj og med Mars den 12. juli.

Mars står ved årets begyndelse i stjernebilledet Fiskene, midt i januar går den ind i Vædderen, i begyndelsen af marts ind i Tyren, i slutningen af april ind i Tvillingerne, midt i juni ind i Krebsen, midt i juli ind i Løven, i begyndelsen af september ind i Jomfruen, midt i november ind i Vægten, i slutningen af december ind i Skorpionen og videre til Ophiuchus, hvor den forbliver resten af året. Den 28. marts passerer den 7° nord for Aldebaran, den 7. juni 5° syd for Pollux, den 2. august 0.7° nord for Regulus og den 30. december 5° nord for Antares. Den er i konjunktion med Jupiter den 12. marts, med Venus den 12. juli og med Merkur den 5. august. Indtil august er Mars synlig på aftenhimlen, herefter vil den efterhånden stå for tæt ved Solen til at kunne iagttages, men fra november og året ud vil den igen kunne iagttages på morgenhimlen. Den kommer ikke i opposition til Solen i 1989.

Jupiter står ved årets begyndelse i Tyren. I slutningen af juli går den ind i Tvillingerne, hvor den forbliver året ud. Den 4. maj passerer den 5° nord for Aldebaran. Den er i konjunktion med Mars den 12. marts, med Venus den 23. maj og med Merkur den 2. juli. Jupiter vil være synlig på aftenhimlen indtil slutningen af maj, hvor den kommer for tæt ved Solen til at kunne iagttages. Fra juli vil den kunne iagttages på morgenhimlen kort før solopgang. Herefter vil den efterhånden blive synlig en større del af natten indtil slutningen af året, hvor den er i opposition til Solen, og kan da ses hele natten. Den er i opposition til Solen den 27. december.

Saturn står hele året i stjernebilledet Skytten. Den er i konjunktion med Venus den 16. januar og 15. november og med Merkur den 16. december. Ved årets begyndelse står Saturn op ½ time før Solen og ses på morgenhimlen. Herefter vil den efterhånden blive synlig en større del af natten indtil den 2. juli, hvor den er i opposition til Solen og kan iagttages hele natten. Herefter vil den efterhånden gå ned tidligere og tidligere i løbet af natten, og fra slutningen af august vil den kun kunne ses på aftenhimlen.

Uranus, som under særlig gunstige forhold netop kan skimtes med det blotte øje, står hele året i stjernebilledet Skytten. Den er i opposition til Solen den 24. juni og står da 10° ½ over horisonten i København.

Neptun står hele året i Skytten. Den er i opposition til Solen den 2. juli og står da 12° over horisonten i København.

Pluto står hele året ved grænsen mellem stjernebilledet Vægten og Jomfruen.

6.

Maleren Franciska Clausen

Af Jørgen Mågård (☞)

Det må have været i vinteren 1956-57. Jeg var nogle få måneder før kommet til Aabenraa, hvor jeg som ung bibliotekar havde fået ansættelse på Det sønderjydske Landsbibliotek. Før jeg flyttede dertil, havde nogle venner fortalt mig, at det var dér, maleren Franciska Clausen boede. Navnet sagde mig ikke noget, og mine venner vidste heller intet særligt om, hvad hun malede, kun at hun var abstrakt. Men det siger man jo om så megen billedkunst, når man ikke uden videre kan se, hvad den forestiller. At hun også var kendt som portrætmaler, blev der vist ikke sagt noget om.

Det var stort set, hvad jeg dengang vidste om Franciska Clausen. Men en dag så jeg nogle udenlandske kunsttidsskrifter, som vi havde skaffet hjem fra et af de store biblioteker. Franciska Clausen havde ønsket at låne dem, åbenbart for at se hvad der stod om hende selv. I hvert fald fandt jeg her både omtaler af Franciska Clausen og gengivelser af nogle af hendes billeder. Det var helt nyt og spændende land for mig.

Min uvidenhed om Franciska Clausen var undskyldelig. Hun udstillede sjældent, og der fandtes næsten intet om hende i danske kunstbøger og tidsskrifter. Derimod blev hun kort tid efter omtalt i Knauers Lexikon abstrakter Malerei, der udkom i 1957, oversat til tysk fra fransk! Her var en beskrivelse af, hvordan hun, der var født i 1899 i Aabenraa, havde været i de skiftende brændpunkter for den europæiske avantgarde-kunst, først i Tyskland og siden 1924-1933 i Paris.

Hun havde været elev hos så spændende navne som Moholy-Nagy,

Franciska Clausens hjem i Vestergade, Aabenraa. Ejendommen blev nedrevet i 1980. Fotografi fra ca. 1910.

Archipenko og den store franske kubist, Fernand Léger. Allerede i 1925 var hun med på en stor udstilling i Paris sammen med bl.a. Léger og Picasso. Året efter deltog hun i en international udstilling i Brooklyn, U.S.A. I Paris lærte hun også Piet Mondrian, Jean Arp, Kandinsky og flere andre kunstnere at kende, som i dag er internationalt kendte. – I kunstleksikonet stod også, at efter hjemkomsten til Danmark i 1933 havde hun efterhånden opgivet det abstrakte maleri for at hellige sig portrætmaleriet.

Helt slap Franciska Clausen nu ikke sit eksperimenterende virke. Efter 1950 malede hun i hvert fald nogle »moderne« billeder, undertiden efter udkast fra pariserårene, og i collagerne fra de senere år digtede hun med papir fra ugebladenes kulørte annoncer og mad-

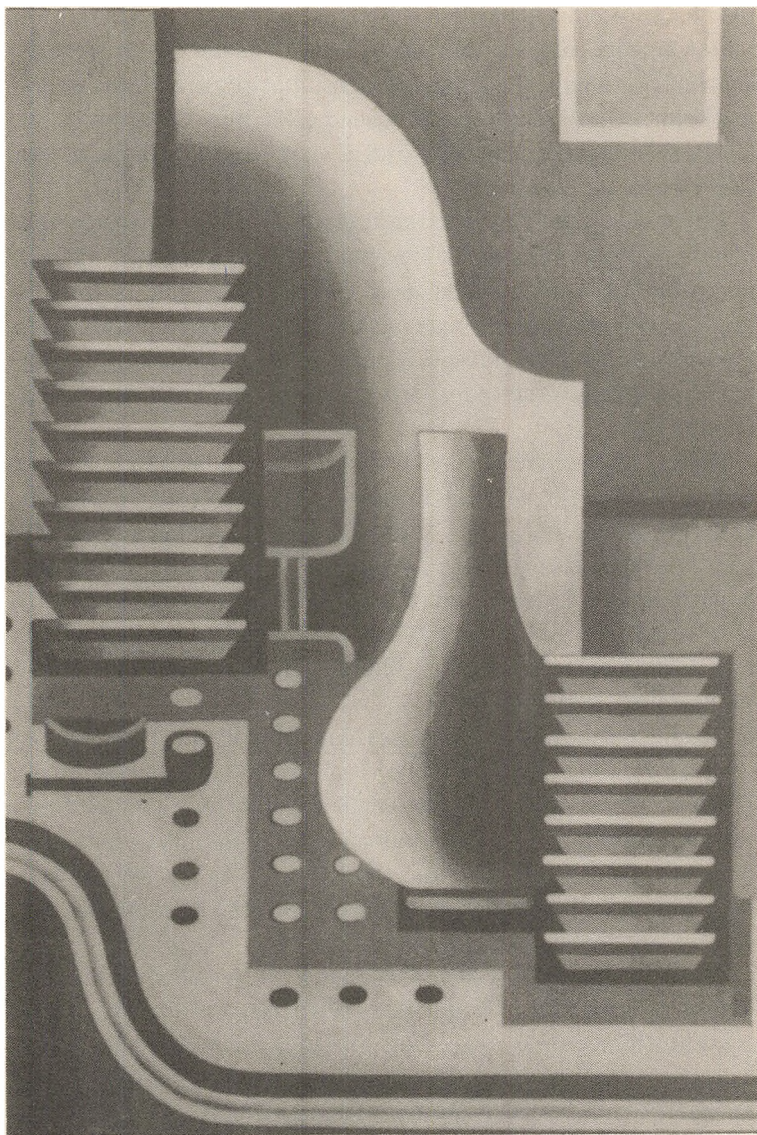
billeder. Elementer af lækre desserter og andre søde spiser indgik ofte i disse billeder, suppleret med penselstrøg i akvarel til de fremstod som både konkrete og drømmeagtige kompositioner med en sær poetisk kolorit. Madbillederne tiltrak hende, ikke kun som et muligt materiale til collagerne, men også fordi de viste hendes abstinenser. Hun skulle passe på sin vægt.

I årenes løb lærte jeg Franciska at kende. Hun var et meget levende menneske og kunne være både morsom og skarp i sin replik. Hun var ikke altid helt nem at snakke med. Det var i hvert fald en fordel at kende lidt til hendes holdninger og særlige placering i kunsthistorien. Samtalen kunne være lidt springende, og sætningerne blev tit snuppet af, så man selv måtte fortsætte i hendes spor for at få den fulde mening frem.

Det var spændende at høre hende fortælle om barndommen i det velhavende hjem i Aabenraa. Et stort herskabshus med tjenestefolk, en parklignende have, aber som kæledyr og ture i omegnen med vogn, forspændt flotte heste. Engang fik hendes far tilbudt at købe Søgård slot syd for Aabenraa. Ikke mindre spændende var det, når hun fortalte om sine år som kunstner i München, Berlin og Paris. Kunsthistorien blev levende for tilhøreren, for hun var jo selv en lyslevende del af denne historie.

Engang halede hun en papkasse frem, der stod under en sofa. Den var fyldt med tegninger fra årene i Paris. Kompositioner og udkast. Nogle af dem var blevet omsat til maleri i større formater. Franciska rodede i kassen, og som fra tromlen i en tombola trak hun nu nogle få numre, der blev lagt til beskuelse på gulvet. Hun blev ivrig og fremdrog endnu flere tegninger, mens hun fortalte om de intentioner, der var nedlagt i enkelte arbejder.

Pludselig pegede hun på en farvelagt tegning: »Den dér blev til et maleri, som var med på en udstilling i Paris. Og ved du, hvem der besøgte udstillingen? - Picasso! Han gik lige en tur igennem den, så stillede han sig op ved døren.« - Franciska Clausen skiftede positur og minespil, så man tydeligt så den kritiske og arrogante Picasso for sig. »Ja, hvad tror du, han sagde...? Han sagde: Hm! - og så gik han«.

»Baren«. Paris, 1927. Olie på lærred, 130 × 97 cm. Privateje.

- Takket være Franciska har jeg en fornemmelse af, at jeg engang har truffet den store Picasso.

I kunstnerkredse i Paris talte man i sin tid om, at Picasso på en udstilling havde studeret Franciskas billeder, og at han havde tilegnet sig hendes »spektaculære cirkler«, som han i sit eget maleri anvendte som abstrakte frugter i skåle.

Sine seneste år tilbragte Franciska Clausen i et ældrekollektiv i Aabenraa, men indtil da boede hun i Vestergade i det store, forfaldne herskabshus, barndomshjemmet, der stod som en sær kulisse fra fortiden. For få år siden blev det revet ned. Hun sagde selv, at huset var lidt »ghost-like«, spøgelsesagtigt. Øverst oppe i ejendommen havde hun indrettet sig i et værelse, der både var bolig og arbejdsrum, atelier. Staffeliet stod ved vinduet, der gav det rette lys fra nord. Sengevarer bag en skærm, der også tjente som omklædningskjul. El- og varmeinstallationer var oldnordiske.

I den kolde vinter 1979 frøs hun med anstand under sit skindtæppe, og hun måtte hente vand på den anden side af gaden, da rørene frøs. Men hun følte sig hjemme i det gamle hus, hvor hun havde plads til sine billeder og mange udkast til papircollager, som sammen med tegninger og udklip dækkede det meste af gulvet i en broget mosaik. Hun brugte gulvet som arbejdsbord. Flere af collagerne var samlet med tape eller knappenåle, så der stadig kunne rettes på detaljerne.

Nedenunder på første sal var der en stor stue med gamle møbler, som stod ret tilfældigt. Væggene var dækket af sorte, mørnede stoftapeter. Bagest var der et lille kabinet med sin oprindelige møblering. Her blev gæster som regel vist ind. Overalt havde Franciska billeder. Nogle af de ældste malerier var rullet sammen, andre lå i en bunke uden rammer. Også her var der billeder på gulvet. Engang kom jeg til at træde på en lille farvekridttegning. Det var svært at undgå, selv om man passede på. Jeg tog den op og bemærkede, at den var meget levende i farver og komposition. Svaret lød prompte: »Den er fra 1960«. Franciska havde rimeligt styr på sine arbejder, selv om det ikke altid så sådan ud.

Da jeg engang spurgte Franciska Clausen, hvorfor hun afbrød det

Maleren Fernand Léger og Franciska Clausen, Paris ca. 1929. Billedet er fra et skydetelt, hvor Léger udløste et fotografiapparat, da han ramte plet.

givende ophold i Paris' kunstmiljø og 1933 vendte tilbage til Aabenraa, svarede hun, at det skyldtes de internationale, økonomiske vanskeligheder efter børs krisen i New York. - Måske var der også andre årsager.

I årene efter hjemkomsten udstillede hun kun få gange og uden større succes. Hun blev vel i den danske kunstverden opfattet som en fremmed, én der kom udefra. Selv har hun uden tvivl følt, at hun som pioner i den moderne, eksperimenterende, europæiske kunst var langt forud for de problemer, som de bedste unge, danske kunstnere arbejdede med. Måske havde hun ikke den psyke og den kampånd, der var nødvendig for at gøre sig gældende i datidens danske kunstverden. Hun følte sig holdt ude af visse danske kunstnere, og hun tog sig det nær, at hun blev kaldt for en epigon, efterligner af Léger og hans skole.

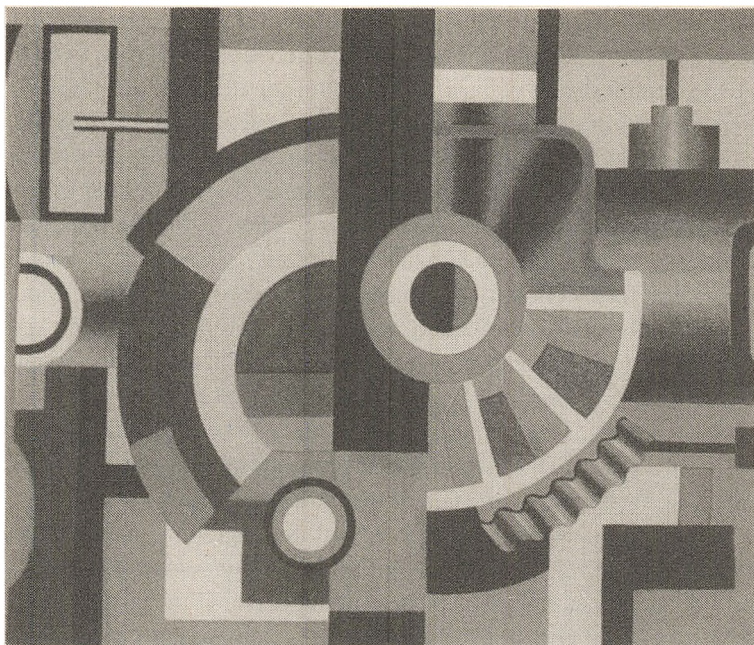
Hun følte det sikkert som en oprejsning, da man efter hendes store udstilling på Randers Kunstmuseum i 1984 bl.a. skrev, at udstillingen

viste, at hun var mangfoldig nok i udtrykkene, og at hendes arbejder havde en homogenitet, der afslørede, at selv om hun havde fremragende læremestre, »så bevarede hun sin egen identitet gennem hele perioden. Hun vidste altid nøje, hvad hun ville.« (Dansk Kunst 84).

Franciska Clausen glemte aldrig den modgang, som hun mødte i Danmark i årene efter hjemkomsten fra Paris. Hun talte med bitterhed om de kunstnere og kritikere, som hun syntes havde modarbejdet hende, og iblandt tillagde hun dem sikkert alt for stor negativ betydning. Hun havde en skarp hukommelse for enhver, der i hendes øjne – bevidst eller af vanvare – var kommet til at træde hende for nær. Ved hendes 75-års fødselsdag bragte et af hovedstadsbladene en anerkennende omtale af hendes liv og virke. Men Franciska syntes, at der også stod negative ting. Da jeg protesterede og læste det pågældende afsnit op med kraftige betoning, så den gode mening blev ekstra tydelig, udbød hun: »Jamen, står der nu også dét?«

Følelsen af at være miskendt er nok den egentlige årsag til, at Franciska Clausen ikke konsekvent forfulgte sine oprindelige kunstneriske mål, men slog sig på portrætmaleriet, som hun havde dyrket, da hun var ung. Hun malede mange portrætter, og en del af dem findes i det særprægede, sønderjyske portrætgalleri på Folkehjem i Aabenraa, bl.a. billedet af Dronning Ingrid. Også Dronning Margrethe har hun malet. Hun fortalte gerne om arbejdet med portrætterne, men jeg har vist aldrig hørt hende fortælle om modellerne som personer. Derimod om de ydre træk, som var særlig karakteristiske. Undertiden førte hun en finger op til kinden for at lave en fold, som tydeligt illustrerede, hvad hun mente. Hun sagde selv, at hun ikke oplevede portrætmaleriet som en egentlig kontrast til sit eksperimentelle, abstrakte maleri. Det var blot to sider af et kunstnerisk virke, som hver for sig stillede deres særlige krav til hendes kunnen.

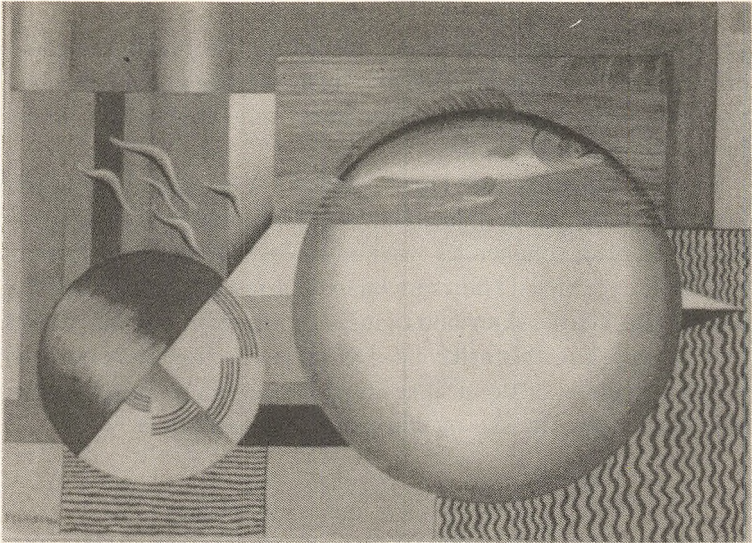
Efter Majudstillingen i 1961 i København, hvor hun var inviteret til at udstille og især efter den retrospektive udstilling i Sydslesvigs danske Kunstforening i Flensborg i 1962, blev interessen vakt for Franciska Clausens kunst. Der fulgte flere betydelige udstillinger efter, bl.a. i Århus, København og Odense. I 1974 udkom Troels Ander-

»Éléments mécaniques«. Olie på lærred, 62,5 × 77,5 cm. Malet 1959 efter et forlæg fra 1926. Tilhører Aabenraa Museum.

sens og Gynther Hansens bog, der placerede hende i en kunsthistorisk sammenhæng, og både dansk og svensk fjernsyn lavede udsendelser om hende. Hun fik mange indbydelser til at udstille; det ville hun somme tider gerne - og hun ville alligevel ikke så gerne. Udstillingerne forstyrrede hendes daglige rytme. Hun kunne ligesom ikke overkomme dem, og jævnlige sagde hun nej med den delvis rigtige begrundelse, at hun ikke havde nye arbejder at vise frem.

Jeg vidste af erfaring, hvor besværligt det kunne være at få Franciska Clausen med på en udstilling, så da jeg engang besøgte hende med en invitation til Å-udstillingen, var jeg usikker på udfaldet. Efter en del snak frem og tilbage fik jeg lov til at tage nogle collager med. Så gik der et par dage, og Franciska var i telefonen for at trække sit

»Fisken«. Paris, 1926. Olie på lærred, 65,5 × 91 cm. Tilhører Sønderjyllands Kunstmuseum, Tønder.

tilsagn tilbage. Jeg besøgte hende igen, medbringende de billeder jeg havde lånt. Vi parlementerede endnu engang om udstillingen og collagerne, før vi blev enige om, at nogle af collagerne burde udskiftes med andre fra Franciskas lager. Det var lidt af et psykologisk spil. En slags byttehandel kom i gang, og jeg drog af med en håndfuld gode collager. Nogle af dem var ikke helt færdige, og jeg måtte selv lime de små papirlapper helt fast, da jeg kom hjem. Jeg havde lovet, at jeg ikke ville flytte dem så meget som en millimeter.

I de senere år var der igen bud efter hende fra udlandet. Hun deltog i udstillinger i Berlin, Paris, Amerika og flere andre steder, og både hjemlige og udenlandske museer ville have billeder.

Herhjemme blev hun 78 år gammel hædret i 1977 med Thorvaldsen-medaljen, der er Kunstakademiets højeste udmærkelse til en billedkunstner. Hun kom også på finansloven. Men anerkendelsen kom for sent, og hun forvandt aldrig den bitterhed, som hun følte over

modgangen i de yngre år. Hendes nærtagenhed kunne give sig pudsi-ge udslag. Om tildelingen af den fornemme Thorvaldsen-medalje bemærkede hun engang: »Den blev ikke ordentlig omtalt i bladene, for de strejkede jo.« - Som om den daværende bladkonflikt var opfundet for at genere hende.

Franciska Clausen døde i marts 1986, 87 år gammel. I det danske kunstliv fik hun trods al anerkendelse, hun modtog som gammel, aldrig den plads som hendes evner og europæiske baggrund berettigede hende til. Men da hun som knap 80-årig i 1978 udstillede i Det danske Hus i Paris, skrev hun til mig i en hilsen: »... nu har 10 folk haft fat i mig, kunsthistorikere.« - Det var kendte franske professorer og museumsfolk, og de var ikke i tvivl om, at hun havde sin særlige placering i nyere fransk - og europæisk - kunsthistorie.

V. novelle

Hjemkomst

Af Christian Skov

Først da hjemrejsen stod for døren, fik Arne Jessens åbenbart nogenlunde gode humør et dyk – kunne det senere ses, ingen så det vist straks.

En høj lys pige var Ingrid Reimer, fløjpiggen ved gymnastikopvisningerne; ved ungdomsforeningens gå-ture vippede hendes hvide hår over de flestes hoveder, hvis det ikke dækkedes af et blå-hvidt tørklæde. Ordene, der bandt hende og Arne til hinanden, blev først sagt, da han den sidste orlovsnat fulgte hende hjem fra et bal og måtte videre for at få en times søvn, inden han skulle af sted til toget; hvad der ellers ville være fuldbyrdet, måtte vente.

I fangelejren i Feltham var ingen brevhemmelighed i det sjak, Arne var i; meddelelser hjemmefra fik alle kendskab til; afstandselskere måtte alle være, der havde en pige, der ventede på en, og hvad Ingrid kunne fortælle Arne, spejlede hans egne budskaber til hende, således røbedes den længsel efter endelig forening, de begge, han og hun, fandt så stærkt udtryk for, at kammeraterne så deres egen fattigdom i skrivekunsten.

Ellers bar hver og en i Feltham som alle vegne på sit; selv i et sjak, hvor man levede op og ned ad hinanden, var Arne alene med det, han måtte lukke sig om, Ingrids breve, dermed hans egne, viste ikke ringeste antydning af, at ikke alt var, som det burde være, jo tværtimod, og det var aldrig blevet uddybet, hvordan han var blevet såret, om der var varigt mén eller ikke – det var efter tilfangetagelsen, under turen gennem tyskernes egen spærreild, at en granat sprang under ham, så han først på et engelsk lazaret kom til klarhed over, at han var blandt dem, der var kommet ud af krigen med livet i behold.

Nu hjemrejsen.

Hjemrejsen, der ville føre til den afsløring, afstanden mellem fan- gen i lejren og kæresten havde beskyttet ham mod.

Den oplevede han også sammen med sjakket, først sejladsen med »Primula«, hvor han som alle om bord, der reddede sig hjem, i nogle dage og nætter bare har levet endnu for også at få brandstorm og sø- sygekval lagt bag sig – derefter har alt andet, der måtte besjæle ham, kunnet indfinde sig igen, nu på et skib i smult vand på vej gennem Øresund; han har som alle andre set Kronborg komme bagud og Kø- benhavn komme frem og hastigt komme nærmere og nærmere; så har han set byen så nær, at Amalienborg har været der i al tydelighed; han har været omgivet af opstemte, syngende, hurraråbende menne- sker, mens »Primula« lagde til kaj, og efter at han var kommet fra borde.

Kun han havde kendskab til, hvordan han havde det i dagene i ho- vedstaden, et indskud mellem den tilnærmelsesvise og rigtige hjem- komst, i den fortløbende festivitets med middage, besøg i slotte og ved det store arrangement i Københavns rådhus; ved togrejsen over Sjælland lå også disse Københavns-dage bag ham; har han villet standse tiden, har han ikke kunnet det; ikke så og så mange døgn var der nu mellem ham og den endelige hjemkomst, nu måtte han tælle i timer. Foråret var det, han vendte hjem til, i Sønderjylland var mar- kerne hvidnet og klar til harverne som på Sjælland, i Sønderjylland var der gule erantis i haverne som på Sjælland.

Også Sjælland var så bag ham; som han havde stået på »Primula«s dæk og set København komme nærmere og nærmere, stod han på Store Bæltsfærgens dæk og så nu Fyn komme nær.

- Det er Holckenhavn, blev der sagt, ser I Holckenhavn?
- Ja – han så både Holckenhavn og alt andet.
- Så kan I godt skrabe tingene sammen igen, blev der sagt, et par gan- ge endnu samler vi grejet, så er vi, hvor vi skal hen.

Da sjakket atter sad i et tog, har Arne – hvis han ikke har været for meget væk i det, han var alene med – hørt kammeraterne tale om Søn- derjyllands genforening med Danmark, der måtte komme, og at de prægtige dage i Kongens by ville være for intet at regne i sammenlig-

ning med de dage, der ventede, og om, at de, der endnu ikke havde en kæreste, straks ville få det, da der ville være en nimbus om dem, og man vidste, hvordan piger har det med sådant, og om piger i deres barndom, og om piger i ungdomsårene før indkaldelsen, og om pigerne på et bordel – kun en af dem havde været et sådant sted, Toft fra Als, når sandheden skulle siges; Arne har – hvis han var nærværende nok – hørt, at et emne, der tit var fremme, var fremme igen: de levede, der var mange, om hvem det ikke kunne siges, mange, hvis skæbne var at være unge sønderjyske mænd, da verdenskrigen kom.

Andre end hjemvendende krigsfanger var med i toget, i nogle kupeer sad krigsfanger og civile danskere mellem hinanden, det var fra en sådan kupe, der først blev sunget, snart var der sang i hele toget, også i kupeen med det sjak, Arne var med i, han sang vist også.

Det var Jylland, han gik i land i, da han atter havde sejlet, denne gang den meget korte tur over Lille Bælt; i toget, han derefter sad i, kørtes den sidste etape mod den grænse, bag hvilken han så vår i egen landsdel, og han og kammeraterne måtte belave sig på, nu kun med en lille resterende frist, at møde dem eller den, der tog imod ved udstigningen.

Så var det i Sønderjylland, toget kørte; han har ikke hørt – han var ude på toilettet – at kammeraterne talte om, at det var en sær blufærdighed, han viste ved aldrig at stille sig op og tisse ved siden af en anden og aldrig gå i bad sammen med andre, de talte derom uden at drage de slutninger, de senere drog, og uden at sætte denne blufærdighed i forbindelse med hans tur gennem tyskernes spærreild lige efter tilfangetagelsen.

Nu var det så slut med, at sjakket var et sjak, Moldt var stået af toget, så var også Ebbesen stået af, det var så Arnes tur, de, der så var der endnu – en af dem var Toft med bordelerfaringerne – skulle helt til Als; Arne kiggede ud ad vinduet, nu har han kendt husene, vejene, markerne; som han havde set Amalienborg og Holckenhavn komme nær, var det nu kirken i hans egen hjemby, han så nærme sig, nok med større hast end alt andet havde nærmet sig på rejsen hjem, kirken med hvide mure og sort tag og det spidse tårn, der også havde hvide mure

og sort tag, den var så lige ud for hans vindue. Toget bremsede, han havde skrabet sine ting til sig, nu var det perronen og dens mennesker, han kiggede på. Ingrid var der, han måtte udpege hende, de andre ville se pigen, der havde modtaget hans og sendt ham sine glødende breve, pigen, der nu ikke længere skulle være hans afstandskæreste. Det stak i deres hjerter, da de så hende, måtte de indrømme, ved at vide, at hun ikke var deres, i år og dag havde de været i en fangelejr med kun mænd.

Det var en af genforeningsdagene – ikke den store dag med Dybbølfesten – at Arne mødtes med to af de tre kammerater, der havde fulgt ham længst, to af de tre fra Als, de måtte høre hinanden fortælle, hvordan de nu havde det, mere end et år var gået, siden de skiltes, et Feltham-møde i Åbenrå havde Arne ikke været med til, først nu så de to andre ham igen, nu måtte de have at vide, hvordan det stod til.

- Du er gift? formodede de.
- Nej – det var han ikke.
- Kun forlovet? sagde de.
- Heller ikke det.
- Stadig ungt? sagde de.
- Ja – det var tilfældet.

De så lidt til hinanden, de to, og var lidt i vildrede med, hvad de mere skulle sige.

- Du har endnu alt foran dig, så, sagde den ene.
- Ja, sagde han.

De bemærkede, at han ikke bejaede deres spørgsmål tungt og nedbøjet, de bemærkede, at han smilte, det gjorde det hele lettere, han virkede afgjort gladere end under hjemrejsen fra England, bemærkede de.

Også i hans landsby syntes man, der var mere glæde over ham nu end lige efter hjemkomsten; man undrede sig over, at han stadig kunne være sammen med Ingrid og med ham, hun fik, en af Arnes venner fra før i tiden, de var sammen ved møderne, de var sammen ved genforeningsfesterne, sammen gik de op på Dybbøl, sammen gik de derfra i et mylder af glade mennesker, der skulle ind i en ny tid.

Det var højsommer, kornet stod endnu grønt på markerne til højre

for vejen, ad hvilken de festende gik tilbage mod det flagende Sønderborg; sammen med de to andre, Ingrid og hendes kæreste, havde han set kongen og dronningen i Kongeskansen og hørt grev Schack og andre tale og hørt musikken og sangen og været midt i jubelen, han havde sunget og råbt hurra som alle andre, det var blevet bemærket; det var derfor en overraskelse, kort efter genforeningsrusen, ja, inden den endnu var overstået, da nyheden gik over byen og sognet, nyheden, der ikke så længe optog sindene, fordi der var så meget andet i de dage, nyheden, at han var død, og han selv var årsagen, han havde taget sit eget liv.

Hans navn står ikke på mindestenen for sognets faldne, han kom jo levende hjem, han har sin egen sten, på den står hans navn Arne Jessen, og hvor han er født, og hvor han er død, det er i samme by, og de sædvanlige data, født 5. april 1893 og død 31. juli 1920.

Æ balsko!

Af skoleleder Sigfred Andresen, Bredsted.

Jens vå slimm karle. – No skuld det væh. – Han haj spar sammel i di måne, hvo di haj haj di ny pæhng – æ D-mark, å no haj han nok. Han viil ha sko – ny sko. – Øve ve æ skoste viil han søgh sæ nave righte køhn ue – det skuld væh balsko.

- Ska æ injt taj mæ dæ, lille Jens? – Æ ska ællyvl te kræmes-, haj sin moe sø. Men nej, Jens viil sjell.

No haj sin moe åltins bestimmt, hva sko han skuld ha, men det giist han injt mée vætøve. – Vå han injt gammel nok te sjell å køhf sko? – jenåtyv, snar toåtyv år – haj væt soldåt å olt det dæh – han vå danjne patbarn mée.

Æ frede ætte, te han haj får løn, tav han fri en stunjstid før helavten, drav sæ om i synjdesty å køe øve te æ skoste. No skuld det væh. – Lav han så vå i æ låden, vå han injt så karle mée, få den pigh dæh vå jo hel ny. Han haj aljle se hind før.

-Dav, sø han, – æ skuld ha et pa ny sko. –

-Ja, sø hun å smil. – Hva ska det væh få nave?

Han vå blevn helt fåleghen å stav å fingeréeve sin kasket. - Balsko! - -Så skal di nok væh sort, – mén hun å gik hen te æ hylde mæ sko. Han føllert mæ.

-Hva numme hæ do? –

-Treåfétigh – fieåfétigh, – sø han, han viil injt ha dem så stoe – enle haj han nok femåfétigh.

Hun haj se sin førr, kégh no åh ham å såh née åh æ førr ægen, men sø injt nave. – Han kégh åh di sko, hun viist ham. – Det jen pa vå flot – mæ injddrevn muste – å smal vå di. Dem viil han prøv. – Hun hjulp ham, å han fik æ foe née i æ sko. – Hun spue, om den injt vå lidt snæve?

-Lidt stram nok, – mén han, – æ vil å gern prøv den anj. –

-Klemme di slenjt øve æ tæe? – Hun trát mæ æ tommeltot dæh, hvo æ stoetæ hæ sin plads.

-Nej, det gæh. – Hvo såh æ førr køhn små ue i di sko. – Å lidt gie di dem da å nok ue, vinjne en gæh i dem?

- Ja, lidt – sø hun. Hun kégh åh ham, snar som mæ et lidt fálégghen smil. – Ska det så væh dem, enjde ---?

- Ja, la kuns, – sø han, å så pakket hun dem injd, å han betahl å gik mæ sin ny sko– glaj å tefrejs. – Han viil ha dem åh, vinjne di skuld te bal øve i Stajm kro, å det skuld di æ hele flok åh synjde. Anna viil å mæ, haj hun sø.

-Nå, fik do køjt sko? – spue sin moe, lav han kom hjem. – Han viist hind æ sko, å hun tot te di såh køhn ue – men æ di injt lidt smal? –

-Nej, sø han lidt kort å gik injt i sit kamme.

Synjde avten fik han ren sokke åh – di tynjnest han haj, å så skubbet han æ førr née i æ sko. Han vå i slips å krav å natyrle å den ny antogh; vinjne en gik te bal, skuld en væh ornle i æ ty.

Di anjne kom fåbi å hinjt ham ah, å så gik æ hele flok di fie – fem kilomete te Stajm kro. Di snakket å sung unjnevejs å haj en masse spåhs. Jens tænjt engång æmell åh sin sko, få di fåtohl ham, te di vå ny å skuld blokkes ue ve å brughes. Men da Anna haj hæng sæ i sin arm, glemt han dem – å di náhj æ kro.

I æ såhl vå dæh manne. Det såh ue, som om den vå helt fuld, men injd kom di da, å di fik en plads åh æ bænki i æ hjørn. – Å så gik det runjt. Di haj gång i æ førr, vinjne di vå te bal. Det vå viss kun en tre-fie gång, di haj sát øve. Mést haj han danjset mæ Anna. Di haj funjnen æ takt.

Henad æ klok tre gik det ætte hjemmen – å fem kilomete æ en lång vej, vinjne en hæ danjset en hel nat i sko, dæh æ kort å smal. Anna haj rightenok bevunjneri sin ny sko, men det blev æ tryk jo injt minjne ah.

Di mést a æ flok holdt sammel ænohn, så di kom sneje et styk vej.

De gik mæ ænahn i æ arm å spært æ hele vej – å di sung – å Jens glemt sin sko. Kun vinjne ham kom te å sæt æ foe åh en sten, gøe det vé i æ førr, dæh såt varm å stram i æ sko.

Da di gik øve æ bro, dæh vå øve æ Brebæk, fik Jens en go ide. Han tebagh øve æ bro. Anna kunj injt fåstå, hva dæh no passée.

Han smøgh æ bavsben op – gik née fra æ bro å vajt mæ sko å hoos ægimmel æ vanjd.

-Hvofå gø do det? – Anna kunj injt begriif, hva det skuld væh godt få.

- Æ viil bar gøe min sko våh, – så vie di sæ bæh ue, sorn nave ny krahm, sø han, da han kom op ægen. – Di stramme lidt, de hæh ny sko. –

-Nå, dæhfå. – Men kom no. – Di anjne æ åt lánjt.

Jens kégh åh Anna, lø æ arm om æ liv åh hind å så masjée di astaj. Hun klemt å æ arm om ham. Di sø injt nave, men få hvæ trin, han gøe, snakket æ sko, – di sjasket i vanjd. Men unjnevejs mæ Anna hjem, haj han helt glemt æ sko. Hun vå no en søde pigh.

Lav han bagætte gik åjen den kilometes vej hjem, begynjt di mée å mée å snak, få sin førr gøe vé. Åh hossokke tav han det siist styk vej. Han list injd åh sit kamme, kégh åh di ny sko, rist lidt ærghle åh æ hoj å såt dem injd i æ hjørn åh æ skaf. – Di sko viil han injt mée ha åh te bal, tænjt han, da han lø unjne æ dyn å haj put æ førr ue te kølen. Den hannel haj han nok injne grunj te å væh karle øve.

V. D. 10

Fædrelandssang

Af H. E. Sørensen

Der ligger det, vort lille land,
med bakker, marsk og skov
og uden bjerge,
og vi, som lever her,
er helt almind'ligt folk,
ej kæmper eller dværge.
Og det er helt almind'ligt græs,
der gror i grøftekanten.
Og vi kan li at snakke her,
for vi forstår hinanden.
Se, derfor elsker vi det lille land
og holder af det,
lissom andre elsker deres.

Der er en kæmpehøj, en bæk,
et kirketårn med spir
og mange huse,
og ploven pløjer støt
en fure bred og lang
blandt grønne træ'r, som suse.
Og fiskerbåde går på hav
og fanger torsk og flynder.
En landevej, en sti, et spor
fra Hillerød til Tønder.
Se derfor elsker vi det lille land
og holder af det,
lissom andre elsker deres.

Der var en dag, da vi blev født
tilfældigvis et sted
i dette rige,
her voksede vi op
og kom i skole som
de andre, dreng og pige.
Vi talte, tav, vi græd og lo,
og sproget var vort fælles,
og det var vores, det vi så,
og det, som os fortælles.
Se, derfor elsker vi det lille land
og holder af det,
lissom andre elsker deres.

Der ligger værksted og fabrik
og banker og butikker
langs byens gader.
Her skaber vi vort brød
ved helt almind'ligt slid
bag grå betonfacader.
Et helt almind'ligt men'ske står
og passer sin maskine
og pukler, til akkorden får
hver knogle til at hvine.
Se, derfor elsker vi det lille land
og holder af det,
lissom andre elsker deres.

Det græs, som gror på mark og eng,
og skibe, fly og biler
og lange veje,
hver by, hvert slot, hvert tårn,
som vi får øje på,
det er vort fælles eje.
Thi det er skabt ved fælles slid
af danske mænd og kvinder.
I hjem, fabrik og bondeland
af fortid fremtid rinder.
Se, derfor elsker vi det lille land
og holder af det,
lissom andre elsker deres.

Der er en verden om vort land
med hundredvis af lande
og millioner
af folk på egen strand
med sprog og tro og sange
og egen fortids toner.
Men vi skal leve sammen frit
og trives med hinanden
i fællesskab på denne jord,
for vi har ingen anden.
Se, derfor elsker vi vort lille land
og holder af det,
lissom andre elsker deres.

G.

Astrid Noack 1888-1954 En billedhugger af format

Af Jens Lampe (=)

Kvinderne har sikkert virket som kunstnere helt fra urtiden, men som anonyme amatører. Som professionelle og skabende kunstnere optræder de ret sent i historien. Det skyldes naturligvis ikke, at kvinder er mindre kreative, konstruktive, talent- og fantasifulde end mænd, men hænger sammen med kvindens kønsbestemte rolle i den historiske udvikling, og hvad man forventede af hende.

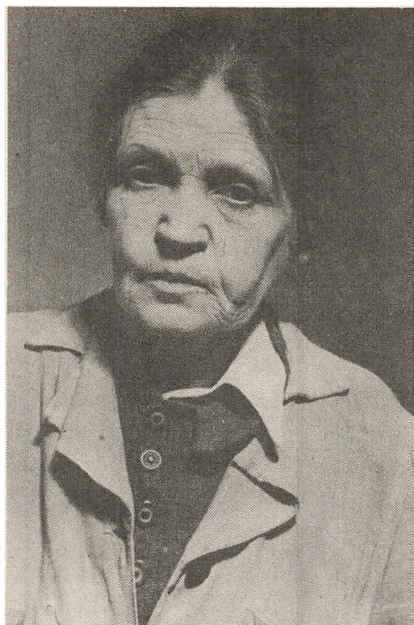
Når der for begge køns vedkommende er forholdsvis få billedhuggere og langt flere malere, hænger det nok sammen med, at billedhuggernes materiale er betydeligt dyrere og mere uhåndterligt end malernes.

Arbejdet med skulpturer tager oftest længere tid end arbejdet med et maleri, og der er betydeligt flere købere til malerier end til skulpturer.

Den første kendte kvindelige billedhugger i Danmark hed Adelgunde Vogt (1811-92). Hun fødtes og døde i København og var i fire år elev af Bertel Thorvaldsen. Ifølge statutterne kunne hun ikke blive medlem af akademiet, men blev i stedet for æresmedlem.

Adelgunde Vogt har næsten udelukkende udført skulpturer af dyr.

Fordi kvinder ikke havde adgang til kunstakademiet, oprettede Dansk Kvindesamfund »Tegneskolen for Kvinder«, der virkede, indtil de i 1893 kunne optages på lige fod med mænd. I 1916 stiftedes »Kvindelige Kunstneres Samfund«, der stadig eksisterer og har over hundrede medlemmer. Der kunne nævnes mange gode kvindelige

Astrid Noack.

billedhuggere, f.eks. Anne Marie Carl Nielsen (1863-1945) gift Telmanyi, der lige som sin elev, Helen Schou, (født 1905) især blev kendt for deres fine skulpturer af heste, men vi vælger denne gang *Astrid Noack* (1888-1954), søster til Carl W. Noack (1885-1960), som var præst for den danske menighed i Flensborg 1921-37 og biskop i Haderslev 1937-55.

Slægten menes at være af vendisk oprindelse. Det vendiske Novák betyder egentlig »ny mand«, men forældrene havde en købmandsforretning i Ribe, hvor Astrid Noack blev født. Som 16-årig kom hun til København, hvor hun i to år var maler på fajancefabrikken »Alumina«.

Fra 1906-10 var hun i billedskærerlære på Vallekilde højskoles håndværkerafdeling hos Ivar Bentsen (1876-1943).

Efter svendeprøven fik hun arbejde som billedskærer på en møbel-

fabrik, hvorefter Astrid Noack kom i forbindelse med maleren Joakim Skovgaard (1856-1933), for hvem hun udskar rammer og efter hvis udkast hun udførte træskæringer til loftet i Viborg domkirke.

Astrid Noack var en kvinde, i hvem væksten og modningen til kunstner tog sin tid. Hendes vilje var stærk, men ideerne og formerne modnedes langsomt i hende.

Lige som broderen på sin egen krop vidste, hvad det var at arbejde som havnearbejder og husmand, før han blev præst, således vidste Astrid Noack, hvad de ydre kår betød for fattige og jævne menneskers tilværelse.

I hovedstaden – senere i Paris – delte hun vilkår med den jævne befolkning og lærte storbyernes fattigdom at kende. Hun følte sig solidarisk med småkårsfolk og blev til en vis grad præget af sin samtids sociale og kulturelle strømninger.

Efter at have været tilknyttet Nationalmuseet ved restaurering af middelalder-skulptur, rejste hun til Paris, hvor hun var bosat 1920-32.

I nogle år ernærede hun sig ved at arbejde på værksteder, hvor hun reparerede antikke møblers billedskærerier, og samtidig blev hun i Paris uddannet af den danske billedhugger Adam Fischer og hans franske kolleger Cornet, Despiau samt Maillol, der var kendt for sin klassiske kraft, tyngde, ro og fylde. Han kom til at præge Astrid Noack mere end andre.

Men Paris-opholdet betød også for hende, at hun fik større udsyn og horisont og bekendtskabet med en række nordiske og franske kunstnere, som hun tog ved lære af.

En af Astrid Noacks mest kendte skulpturer er utvivlsomt bronzestatuen af malerinden Anna Ancher (1859-1935), der står foran Skagens Museum og måler 2,33 m. Statuen blev indviet på Anna Anchers fødselsdag i august 1939, fire år efter hendes død. På en måde kan man roligt sige, at en af vore største kvindelige billedhuggere blev udpeget til at skabe et monument for en af vore største kvindelige malere.

Vender vi os fra »Skagens hvide banker« til »Ejderens strøm« og

En af Astrid Noacks kendteste skulpturer er af malerinden Anna Ancher – foran Skagen Museum.

landet imellem Ejderen og Kongeåen kan vi også her finde værker af Astrid Noack. Under et besøg i Flensborg hos broderen i 1934 fik hun tid til at fremstille en portrætbuste af redaktør Ernst Christiansen (1878-1941) »Flensborg Avis«. Originalen befinder sig på Frederiksborg og en afstøbning på »Flensborghus«.

Af en gammel egebjælke udhuggede Astrid Noack under besættelsen et krucifiks, som senere fik navnet »Det korsfæstede menneske« og var tænkt opstillet ved Bjergskov i nærheden af Søgård, men som fik sin endelige plads i klostersalen på refugiet i Løgumkloster. Om dette værk udtalte den svenske billedhugger Bror Hjort, at »det var et mesterværk og et højdepunkt inden for vor tids skandinaviske skulptur, på én gang følsomt, myndigt, blidt og stærkt«.

På Aabenraa Museum har man af Astrid Noack et portrætarbejde i fransk kalksten af pigen Gertrud (1939). Samme sted kan man se hendes »Knælende dreng« i bronze (1942). Ved indgangen til Tønder

Kunstmuseum står bronze-skulpturen »Ung mand, der planter et træ« (1948). Den stod oprindeligt i gården til »Tønderhus«. Inde i museet findes en buste af Astrid Noack selv, fremstillet af hendes læremester Adam Fischer i 1928. Astrid Noack hædredes bl.a. med Eckersberg-medaljen og Tagea Brandts rejselegat i 1940. I sine sidste år havde hun sit atelier i Glømmensgade i Sundby. Hun døde 2. juledag 1954 og blev bisat fra Højdevangskirken på Amager, men hendes navn vil længe blive husket af, dem der synes, at god kunst er en af livets reneste og mest uforgængelige nydelser.

Ung mand i Tønder – dengang i trediveerne

Af Povl Skov, stadsbibliotekar i Silkeborg 1968-1985

I 1988-udgaven af Sprogforeningens Almanak skrev Povl Skov en række interessante og charmerende erindringstræk fra sin tid som ung bibliotekselev i Tønder – og i nedenstående artikel kan man glæde sig over yderligere et velskrevet tilbageblik fra Povl Skov.

Min rejse til Tønder foregik med lyntog – de var nye dengang. Og for en yngling, hvis hidtidige togrejse-erfaringer begrænsede sig til ruten Køge-Birkerød og retur var det en kildrende oplevelse – af fart og af en hidtil ukendt luksus. At man så fik den nye (nu: den gamle) Lillebæltsbro med i købet var et ekstra plus. I kupéen sad min sidemand og læste i Le Monde. Jeg øjnede en fortrinlig lejlighed til at afprøve mit gymnasie-fransk og bad ham, totalt unødigt, om en tændstik. Han sænkede avisen og spurgte venligt: »Sprechen Sie Deutsch?«. Det gjorde vi så – men det varede *længe* inden jeg igen forsøgte mig i det franske.

Efter togskifte i Tinglev svandt brat enhver fornemmelse af luksus – et gammelt, slidt bumletog fragtede mig det sidste stykke til Tønder. Vel ankommet og med hotel sikret for natten gik jeg ud for at få det første »snus« af byen. Straks jeg betrådte den imponerende Storegade, blev jeg attackeret af en midaldrende mand, let korpulent, lidt shabby og lige lovlig venlig og lige lovlig høflig, til at det huede mig. Jeg erfor allerede næste dag, at det var Peter Geigen, en af byens skikkelige originaler, en mand ikke født til arbejde, men til gengæld med beskedne krav til tilværelsen. Jeg skulle siden komme til at møde hans lige i alle mine senere byer, denne type, hvis dage er en treklang: de

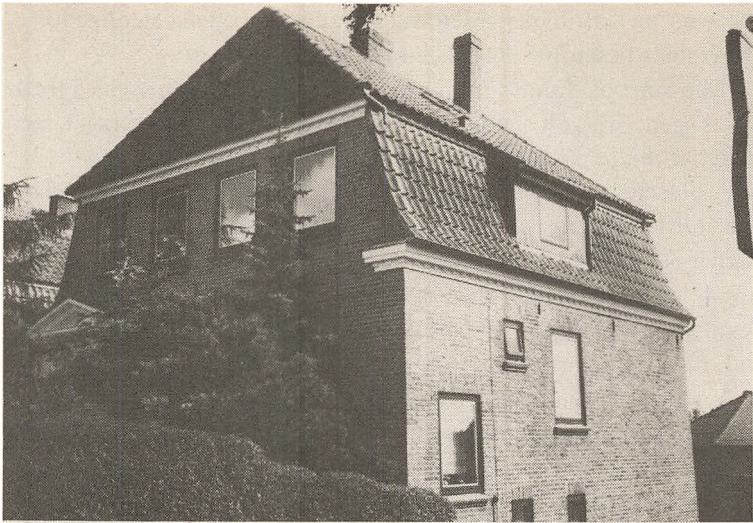
besøger på skift banegården, rutebilstationen og det stedlige folkebiblioteks læsesal – den sidste fortrinsvis i surt vejr.

Min start på Tønder Bibliotek – hvor jeg skulle være elev i tre år – var egentlig ikke lovende. Vist blev jeg meget venligt modtaget, men derefter måtte jeg sande, at her i livet begynder man fra neden: Jeg blev placeret i et lille bitte mørkt rengøringsrum med en gammel rusten udslagskumme og en stor stak sort-indbundne bøger med hvide sedler på ryggen. Det var en gammel sognebogsamling, der skulle reorganiseres – og til den ende skulle jeg bløde sedlerne af, så bøgerne kunne komme til bogbinder og få påtrykt forfatter og titel. Det tog tid, men man lærte ydmyghed overfor opgaven!

En af mine første dage i huset kom amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen (han sad i bibliotekets bestyrelse) og bad mig finde Danckwardts »Landesbeschreibung Schleswig-Holsteins« til ham. Heldigvis var jeg forhåndsunderrettet af mine gode arbejdsfæller, der kendte hans vaner, så han fik omgående bogen bragt – og jeg havde i hans øjne bevist min duellighed.

Moralske anfægtelser kommer biblioteksmennesker jævnligt ud for. På en udlånsvagt kom en dag den udmærkede maler Carl Tønder (han havde lånerkort nr. 28, de »store« låneres numre kunne man udenad et så overskueligt sted som Tønder) og lagde en bog på skranken. »Jeg vil gerne erstatte den«, sagde han. Jeg forklarede, at det forstod jeg ikke – for nu havde han jo afleveret den. »Jo, men jeg har revet et par sider ud, der stod noget som min datter ikke skal læse, hvis hun finder den hjemme på bordet«, lød svaret. Sagtmodigt sagde jeg, at vi ville bruge hans erstatningsbeløb til at købe og indbinde et nyt exemplar. Han brummede lidt i skægget – men hændelsen gæntog sig ikke.

Børnebiblioteket i »Humlekærren« bag rådhuset var et kapitel for sig, her var det nok så meget de pædagogiske som de bibliotekariske evner, der var brug for. Dele af lånerskaren var undertiden svære at styre – vor fra Vesterbro nylig ankomne chef sagde lige ud, at Tønders unger i uvornhed ikke stod tilbage for ungerne på Vesterbro. Det var navnlig en dreng ved navn Erwin, der var en prøvelse. En dag gik han

Her logerede Poul Skov i sin Tøndertid.

over stregen, og jeg måtte smide ham ud, lidt håndfast måske. Et kvarter efter stod Erwin og en to meter høj og meget vred mand overfor mig. Manden buldrede op om, at jeg ikke skulle bryde mig om at slå på hans søn. Jeg nåede ikke engang at svare, før de andre børn højlydt blandede sig: »Jamen Erwin var selv ude om det«. Drengen fik et isnende blik og et kort »Skrup hjem«, og jeg fik noget, der med god vilje kunne tydes som en undskyldning.

Biblioteket var lille, men hyggeligt med sine mørkbejdsede fyrretræsreoler. Først, ud mod gaden, kom udlånet, med pladsen udnyttet til det alleryderste, mellemrummene mellem reolrækkerne satte nok Danmarksrekord i lidenhed, her var det ikke nemt at være korpulent! Bagved kom læsesalen med *lidt* bedre pladsforhold og endelig allerbagest, ud til smøgen mod »Tonhalle«, et lille chefkontor. Udover det i indledningen nævnte rengøringsrum var der ikke flere lokaler. Jo, eet: bygningen var i sin tid opført til bankformål, så i udlånet havde vi skam boxrum. I flademål var det ikke stort, vel 3 m i kvadrat, men

Hos »Vor Bager« i Tønder – Skiltet med: Thorvald Petersen ses øverst i billedet.

højden var imponerende, forméntlig 4-5 m. Det var altid mit job ved den årlige sommer-rengøring at hænge øverst på stigen (der stod på et glat flisegulv) med støvsugeren i venstre hånd og sugebørsten i højre. Men også det overlevede jeg uden styrt.

Til lånerne havde vi det allerbedste forhold, faktisk et nærmest fortroligt og meget hyggeligt forhold, der var absolut gode vibrationer i luften – fra begge sider. Men een gang havde jeg besvær med fire »læsesalgæster«, store knægte i lærlingealderen, kun ude på ballade. Jeg måtte smide dem ud og tænkte så ikke mere på det.

Men da jeg lukkede kl. 21 og låste mig ud, stod de tavst truende og ventede udenfor på gaden. Jeg gik målbevidst hjemefter, hen langs torvet og ned ad Søndergade, ud til Sønderport 29 hvor jeg boede. De fulgte mig i gåsegang, så tæt på, at jeg mærkede deres ånde i nakken. Mere blev det ikke til, og det undrede mig faktisk.

På en aftenvagt kom, kort før lukketid, en tysk herre ind og bad om et enkeltværelse – og det kunne jeg ikke klare. »Ist es denn kein

Hotel hier«, spurgte han forbavset. Da jeg ville vide, hvor han havde fået den idé svarede han blot, at huset så så hyggeligt ud. Og det havde han såmænd ret i.

Jeg blev hurtigt glad for Tønderegnen og elskede at færdes overalt, på gåben og på cykel – og byen havde ingen afdeling af Dansk Vandrelaug. Vi var nogle ligesindede, der syntes, at det var en mangel, så vi gjorde noget ved det og fik en lokalafdeling i gang og vandrede marsken tynd om søndagen. En sjælden gang flottede vi os og fik i Lægan Kro (på vejen til Rudbøl) alle tiders æggekage. Og sommerdage gik det på cykel til Emmerlev Klev for at få et saltvandsbad. Af medstiftere husker jeg kun en enkelt, han hed Poul Buss og var seminarieelev, som det hed dengang. 40 år senere løb jeg på ham, ved et årsmøde på Nyborg Strand – og de mange mellemliggende år eksisterede egentlig ikke ...

Eet familiebesøg havde jeg i mine tre Tønder-år: en storesøster var lærer på Frederiksberg og var på Sønderjyllands-lejrskole med sin klasse. De boede på vandrerhjemmet i Rudbøl hos den navnkundige Carla Schibler. Det var lutter piger i den meget livlige alder, vel svarende til vore dages 10. klasse. Men søster havde stille og roligt styr på tingene, og jeg fik nok lidt mere respekt for hendes pædagogiske evner. Og hyggeligt var det efter fyraften at cykle til Rudbøl og være med i aftensnakken.

Skråt overfor biblioteket på Storegade lå »Vor Bager«, byens største og bedste bagerforretning. Indehaver var bagermester Thorvald Petersen, dygtig fagmand, mangeårigt byrådsmedlem og en fremtrædende person i byens dansksindede borgerskab. Forretningen omfattede også et fortrinligt konditori – det var stedet, hvor man mødtes søndag eftermiddag, når der ellers var penge til det. Og det kunne nok knibe ind imellem. Min månedslån var det første halve år (som var prøvetid) 25 kr., derefter i halvandet år 75 kr. og det sidste år 100 kr. Så der var måde med udskejelserne.

Min legemlige føde fik jeg i Jefsens pensionat i Søndergade – præcis halvvejs mellem mit værelse og biblioteket. Indehavere var et ældre ægtepar, tidligere landmandsfolk, som havde haft den triste

Den monumentale biblioteksbygning på Poul Skovs tid. I dag danner bygningen ramme om Gågadens Special Optik.

skæbne at miste alt, hvad de ejede, da den tyske mark blev aldeles værdiløs i årene op til 1920. Men de tog det med stoisk ro og sørgede godt for os – og hendes leverpølse er aldrig overgået. Deres trøst og glæde var en driftig søn, der drev byens største boghandel. En dag kom jeg derind selvferde. Første kunde blev ekspederet på ulastelig højtysk, næste på plattysk, den tredje på sønderjysk og endelig jeg på rigsdansk. »Hvordan bærer De Dem ad«, spurgte jeg imponeret. »Med hvad« spurgte han lettere forbavset. Jeg fortalte om hans sproglige akrobatik, og han havde ikke skænket det en tanke. Forøvrigt havde jeg megen glæde af bogladen, også uden for forretningstiden. Jeg kendte boghandlermedhjælper Steen Winding og lærlingen Olav Nørregård, og på regnvejrs-søndage gik vi ovenpå og svælgede i gramfonplader, Karin Jønsson var min storfavorit.

En lun septemberaften havde jeg en ejendommelig oplevelse: i en af midtbyens snævre gyder mødte jeg en lille flok børn, hver af dem bærende en tændt papirlygte for enden af en stok. Stille vandrede de afsted, syngende en sød lille sang, der begyndte med ordene »Laterne Laterne«. Stemningsfuldt var det i septemberskumringen – og det gentog sig een aften hvert efterår. Sligt har jeg ikke oplevet hverken før eller siden. En sønderjysk/nordtysk skik var det i hvert fald (for interesserede: Dansk Folkemindesamling oplyser venligst, at emnet er behandlet i en artikel i Sønderjysk Månedsskrift 1977, s. 422-429).

Men ak – es geht alles vorüber – mine tre år i Tønder gik til ende, og ultimo august 1939 måtte jeg af sted til biblioteksskolen i København. Jeg pakkede mit kluns og vandrede ned til Tønder H. (fra den tyske tid havde Tønder sin Hauptbahnhof), fik billet og entrede toget. Trist var jeg, fordi jeg skulle forlade Tønder, og også nok lidt, fordi ikke een var mødt op for at sende mig af sted. Toget rullede adstadigt om til Tønder Nord – og *der* stod alle kammeraterne, med glade smil og varme øjne og gode ønsker for min videre færd. Nu var det pludselig igen værd at leve!

Den gamle Notmark kro

Af lokalhistorikeren Hans N. Terp, Notmark. ↗)

Det er vel henvend 40-50 år siden, at den blev nedlagt som kro – den gamle, skønne stråtækte bygning ved foden af »Degnebjerg« – den ældste i sognet næst efter præstegården.

Et gammelt dokument fortæller, at kroen i 1734 ejedes af kromand Ib Claussøn, og allerede dengang var kroen nogle år ældre. Det må da også medgives, at bygningen trods flere reparationer efter de mange års forløb er hærget noget af tidens tand.

Festlige Hellig Tre Kongers-aftener!

Den gamle skik med i Hellig Tre Kongers-tiden at gå i forklædning og maskeret var før meget udbredt her, hvor kroen altid fik sin del af de besøgende, ofte med løse fugle iblandt fra nabosogne, og det blev ofte til festlige Hellig Tre Kongers-aftener.

Der blev fortalt morsomheder og fantastiske beretninger om må-nerejser og lignende, og det kunne være meget svært at gætte, hvem de pågældende var.

Degnen fra den nærliggende Notmark skole tog gerne del i den nævnte aften og morede sig som regel hjerteligt over de deltagendes beretninger og morsomheder. Det var da også på hans forslag, at kromanden var på besøg i Degnegården nytårsaften, og degnefamilien var kroens gæster Hellig Tre Kongers-aften. Denne skik bestod efter sigende i hundrede år.

Jeg kan da også huske, at skikken endnu var gældende i min skoletid, da vi havde degn og førstelærer Jørgen Andresen, som stammede fra Tandselle. Det var ham, som Martin N. Hansen omtalte i sit smukke digt »Vaa gammel dien.« -

Kroens historie

Kroens historie begynder ved indgangsdøren, hvor en stor Nexø sandsten, som endnu har svage træk fra smedehåndværket i form af tang, hammer og hesteko, danner trappen. Efter en gammel omtale af kroen lå den oprindeligt på en smeds grav på kirkegården. Men ved flytningen blev den tabt og gik midt over. Den er da også sammensat med et par solide jernvinkler. To store rosenbuske, sikkert rodægte, med lyserøde blomster, prydede i min ungdom indgangsdøren, fra hvilken man til venstre gennem forstuen gik ind ad skænkestuen, hvor der stod et meget solidt blankpoleret egetræs bord og ligeledes en blankpoleret hjørnebænk, begge dele, efter sigende, stadig gået i arv helt fra den første ejers tid. Kun skilt fra skænkestuen med en dobbeltdør var alkoven, hvor den sidste ejer, Jørgen Hansen og hans kone, Sofie endnu i 1930-erne på næsten gammeldags vis fik deres nattesøvn.

Befolkningen for stabil!

Kromanden var meget etisk bevidst, og der måtte nødtigt gå en ung mand beruset ud fra kroen. Syntes kromanden, at der var nyt for meget af de våde varer, så kunne der fra ham lyde et temmelig bestemt: Så, nu er det nok!

Alligevel var der en tidligere kromand, der mente, at Notmark var for lille en landsby at holde kro i, og tilmed var befolkningen på sin vis alt for stabil.

Med indgang fra forstuen til højre var der en dansesal, vel på størrelse med en almindelig bondegårds stortue. Der var teglstengulv, flere kister og skrin stod ved væggene som siddepladser. Folk var nøjsomme dengang, og unge samledes flere gange til en svingom. Hvem tænkte vel på kneben plads, når spillemandens toner gennembævede luften, og man vel nok knapt ænsede et lille tramp over tærerne!

Kro og landbrug

Til kroen hørte også nogle tønder land, og da der i 1904 kunne fås noget tillægsjord ved en udstykning fra gården »Øvelgønne« kunne

Motiver fra det gamle Notmark - fotograferet omkring år 1903.

der også drives et lille landbrug, som gav en bifortjeneste. Og sammen med en nabo kunne der også besørges mælkekørsel fra Notmark og nærmeste omegn til Ketting mejeri.

På billedet fra 1904 ser man mælkevognen holde foran Notmark kro, og den nærvæd liggende kommuneskole, hvor det tyske flag så tit hejstes, særlig under første halvdel af 1. verdenskrig med de mange tyske sejre.

Det kunne da være svært for vor gode dansksindede kromand at holdes i tømme! Så en nat, nogle måneder før krigens slutning, blev skolens flagstang savet over. Der blev noget røre om sagen, og den tyske gendarm blev sat ind for at opklare »forbrydelsen mod flaget«. Der blev da også taget korte forhør, men sagen blev ikke til ret meget – gassen sivede ud af den tyske ballon!

Efter krigen spurgte jeg Iversen: Var det dig, Jørgen, som gjorde det? – Ja, jeg var blevet så gal på det flag, at en nat besluttede jeg, at nu skulle det ske, og om morgenen så man resultatet!

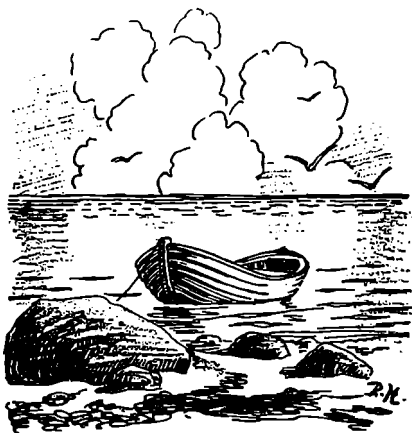
Et smukt minde

Der blev før, nu snart for mange år siden, drevet et uldkarteri i kroens udhus. En forbiløbende bæk, der havde sit udspring i Engmosen ved Almsted, var, især i vinterhalvåret, så vandrig, at den kunne drive en uldkartemaskine.

Et gammelt regnskab viser da også, at der i 1869 blev kartet den anselige vægt af 1.777 pund uld.

Ved vejoplægningen i 1953-54 blev bækken rørlagt, så den er nu ikke mere at se.

Efter at Notmark gamle kro for 40-50 år siden lukkede som kro, ligger den smukke gamle bygning nu som et minde om en gammel landsbystruktur, der nu er ved at blive glemt.

N. B. B. B.

Glimt fra dansk biblioteksarbejde i Sydslesvig

***Af overbibliotekar Jørgen Hamre, (7)
Dansk Centralbibliotek, Flensborg***

Fire tilsyneladende biblioteksvante unge mennesker – 2. G? – styrede målbevidst hen mod udlånsbibliotekaren og sagde – eller en af dem sagde: »Gider du ikke godt fortælle os, hvordan det går til, at der pludselig midt i tyske omgivelser ligger et dansk bibliotek?«.

Hvad gør man så? Min kollega, der havde udlånsvagt, gjorde det. Det tog ham vist nok en halv eller en stiv klokke time. Han fortalte mig det senere på dagen med en lidt blandet glæde. Det var fire unge og videbegærlige turister fra Danmark. De fik svar på deres spørgsmål.

Samme dag havde min medarbejder et par mere ubehagelige oplevelser – med hensyn til løbsagte svar fra en anden medarbejder – til en låner, der havde et meget relevant spørgsmål.

Hvor meget af den slags biblioteksdevaluering, der finder sted, uden udlånsleder, skrankeleder endsige lederen af biblioteket får noget at vide om det, har vi desværre ikke statistik på. Men går den, så går den. Det gjorde den ikke i dette tilfælde.

Bortset fra et sådant enkelt, men ikke enestående tilfælde, så går det faktisk forholdsvis godt dag ud og dag ind – og for hver utilfreds låner, må vi have ca. 10 – måske 20 tilfredse, bedømt på de breve, jeg får og de spontane tilfælde, jeg får refereret.

Det danske biblioteksvæsen i Sydslesvig nærmer sig meget stærkt sin 100-års dag, og det er lidt af et paradoks, at det blev etableret på tærsklen til den værste germaniseringsperiode før 1. verdenskrig,

Köller-perioden, som på fortrinlig vis blev illustreret, dramatiseret ved »200 år er ingen tid« spillet i anledning af 200-året for Stavnsbåndets ophævelse (på Søgård Kasernes gårdsplads fem juni dage i 1988 – hver aften kl. 20.00).

I de 100 år institutionen næsten har på bogryggen – eller bagen – har samme biblioteksvæsen holdt sig relativt godt – men i bølgedale og på bølgetoppe – som sig hør' og bør på den skiftende læselyst uberegnelige hav. Den forening, der nu kort og godt hedder Sprogforeningen, barslede i 1891 et dansk biblioteksvæsen i Sønderjylland – Slesvig, om man vil, der fra 1891 fik domicil i Flensborg – og som siden er blevet kaldt »Sønderjyllands første centralbibliotek«. Det hed meget beskedent Margrethes-Minde-Biblioteket, navnet på Gustav Johannsens villa, hvor det husedes. Det overlevede Köllerperioden, resten af kejserriget, blev re-etableret efter 1920 med navnet »Flensborghus Bogsamling«, overlevede Weimar-republikken, 12 års nazi-regime – og først i 1959 fik det navnet Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, svarende til den virksomhed, der var blevet øvet, udøvet, praktiseret, fra 1920 til i dag.

Billedbogshjørnet i Dansk Centralbibliotek i Flensborg.

Det er faktisk et eventyr – et sydslesvigsk – fordi det først for alvor blev synligt efter 1920 – I skal ikke blive glemt – og måske fordi Danmark, som det første og hidtil næsten eneste land i verden har en bibliotekslov. Dens formål var – og er at stille den bedste del af dansk skønlitteratur og den bedste del af faglig information til rådighed for et folk, der havde lært at læse. Sådan da. Men bibliotekerne blev, af født af loven, efterhånden de steder, hvor der kunne hentes faglig og saglig oplysning – det hedder nu information – af den enkelte borger, om ikke fra vuggen, så i hvert fald fra børnehvealderen til ind i pensionsalderen.

Man har i dag travlt med at slette grænser – og med at bevise, at grænser har fanden skabt – og at grænser er usynlige.

Trods den nedslidte dansk-tyske grænse bør det nævnes, at grænsen, hvad biblioteker angår, er markant, et skel mellem dansk og tysk opfattelse af, hvad folkebiblioteker er, og hvad de – sammen med de videnskabelige biblioteker står for med hensyn til folkeoplysning. Illustrerende tal er nødvendige.

I 1987 låntes der i Flensborg (85.000 indb.) bind ud pr. indbygger. I Bov kommune, der ligger nord for grænsen (15.000 indb.) låntes der 2½ gang så meget pr. indbygger – og går man nordover til de respektive købstæder udlåntes der – med Sønderborg på førstepladsen ca. 28 bind pr. indbygger, ca 4. gange så meget som i Flensborg. Det siger noget om brugen af biblioteker nord og syd for grænsen.

Det er relevant at nævne, at »Bücherei-Zentrale-Apenrade« i modsætning til Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig ligger i et dansk biblioteksmiljø, der er stærkt præget af danske bibliotekslove siden 1920, i et område, hvor man allerede i skoletiden får at vide, at det er en menneskeret at have fri adgang til litteratur og information i videste forstand, mens DCFS ligger i et område, der er domineret af mindst 3 tysksprogede tv-kanaler – med tysksprogede »western's«, Radio Schleswig-Holstein + 17 (?) andre radiokanaler og Moin Moin, 17 andre tysksprogede annonceblade samt Flensburger Tageblatt, et sprogligt pres, man ikke gør sig begreb om i Danmark – heller ikke i Syd-Danmark fra nord for Rudbøl til Vejle, og fra Gedser rev(s)

Katalogafsnit og bibliotekarbord midt i udlånet.

fyrskib til Glumsø over ca. det halve Fyn og hele det fynske øhav, hvor fra der direkte eller over dansk tv-licens kan ses »Den gamle« og andre serier fra »ti-på-toppen«.

For at vende tilbage til »bogen« og læsningens fryd – og det sprog »fryden« gælder. Flensborg er en biblioteksfæstning. Fra eller på tysk side har »man«: Stadtbücherei, Büchereizentrale (med »lektorat« og bogbusser) og Landeszentralbibliothek Schleswig-Holstein m.m.

Fra dansk side har man »kun« DCFS, et dansk (central) bibliotek, der bidrager med ca. 200.000 udlån årligt. Hvis Sydslesvigsk Forenings medlemmer generelt brugte os, ville vore udlånstal formodentlig kunne fordobles – i Flensborg.

Sådan er vor situation pr. dato. På et eller andet tidspunkt vil det lykkes – det afhænger blot af, om Sydslesvigsk Forenings medlemmer vil bruge »os« i samme målestok, som befolkningen nord for grænsen bruger deres biblioteker.

DCFS er *i princippet* et offentligt bibliotek, men med den begrænsning, at vi først og fremmest har dansksproget litteratur på hylderne,

men naturligvis er parate til et udlån af bøger, der svarer til behovet for information. Det har været skik siden Alexandra Johannsens »Margrethes-minde-bibliotek« og siden Flensborghus Bogsamlings udlånsvirksomhed, og det er en tradition, der videreføres.

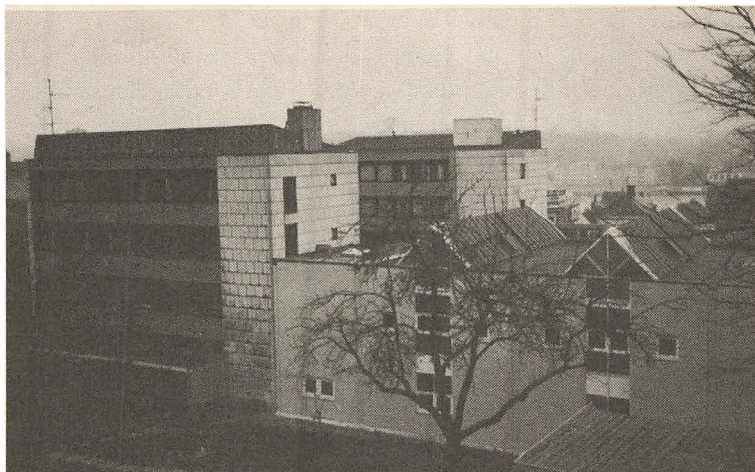
Ved tidligere givne lejligheder har jeg sagt, at vi som et minimum burde have lige så mange bibliotekarer i Sydslesvig, som der er danske præster. Det har vi ikke endnu – men vi drømmer naturligvis stadig om, at det må blive en realitet en skønne dag. Hvis vi når det, er jeg helt sikker på, at de nuværende udlånstal kunne fordobles. Ikke så meget i Flensborg – men husk venligst, at Flensborg, styrkemæssigt, er under halvdelen af stemmer ved det sidst overståede valg mellem SSV(dansk) og de (store) tyske partier, under halvdelen af, hvad der er at hente øst, syd og vest for Flensborg.

Kunne fordobles, tja – cirka. Det forudsætter naturligvis, at dansk sprogbrug indenfor den danske folkedel stadig øges, men det gør det. Hvordan ser det ud med biblioteksbenyttelsen – 1945-46: 30.000 udlån; 1951-52: 317.000 udlån.

I den følgende ti-årsperiode blev udlånet godt og vel halveret, men i 1975-76 var man oppe på et tal på 381.000 udlån, og dette tal er siden da, langsomt, men sikkert vokset til 435.000 i 1984. I byggeperioden har det svinget om dette tal, og i 1987-88 viser det stigende tendens.

Der er en naturlig forklaring på, at det har kunnet lade sig gøre; vi har fra midten af 70'erne til byggeperiodens begyndelse fået bevilninger, der muliggjorde en stadig bedre biblioteksbetjening. Det gælder fra Husum og Slesvig via Oplandsafdelingen til hovedbiblioteket i Flensborg. I samme periode blev det muligt at hæve bogkontoen – og alt ialt prøvede den bevilgende myndighed at tilgodese de opnåede resultater og bibliotekets argumenter for større tilskud.

Samarbejdet med andre foreninger og »institutioner« blev 70'erne og 80'erne igennem fortsat eller udvidet. Det gælder Sydslesvigs danske Kunstforening og De unges Kunstkreds. Det gælder den sydslesvigske undervisning for voksne – og det gælder naturligvis for Dansk Skoleforenings skoler og børnehaver gennem børnebiblioteksafdelingerne og Oplandsafdelingen, der fra sin »fællesbogsamling« kon-

Til venstre i billedet ses bygningen fra 1959 – og tilbygningen til højre set fra vest siden.

tinuerligt udskifter den fritidslæsning, der er plads til på de enkelte skoler, deltidsbibliotekarordningen og de betjeningsordninger, man har på 5 af byens 7 danske skoler, på skolerne i Slesvig, Husum, Bredsted, Frederiksstad og Tønning.

Dertil kommer en lang række foreninger, fra Sydslesvigsk Forening over SdU til adskillige af deres samarbejdende foreninger.

Gennem folkeuniversitet er der fra 1964 til og med 1988 holdt over 350 forelæsninger med over 12.000 deltagere. At vi før tilbygningsplanlægning havde mellem 2- og 300 deltagere i danskurser i vinterhalvårene, siger måske noget om, at vi havde mange grunde til at søge en udvidelse gennemført.

Hovedgrundene var af biblioteksmæssig art: Oplandsafdelingen havde meget, meget trange forhold. Fra husets ibrugtagen i 1959 var dens udlån vokset til mere end det tredobbelte, en varevogn erstattet af 2 bogbusser (1967 og 1977) med chauffører, og personalet øget med 1½ bibliotekar og 1¼ kontorist fra en deltidskontorist.

Den slesvigske Samling var titelmæssigt øget 3-4 gange, dens bil-

ledsamling fleredoblet, dens arkivaliesamling mangedoblet. Den var flyttet fra udlånsetagen til kælderens, ganske vist den øverste.

Adgangsforholdene var komplicerede: 2 etager op fra Nørregade, notabene: uden elevator. Parkeringsmuligheder eksisterede så at sige ikke.

Den største del af disse problemer er nu løst – og hvordan har huset så fungeret – blot fra ca. 1. august til næsten et år derefter?

Vi har de første 10 mdr. haft 60.000 besøgende gennem indgangsdøren, et mindretal af dem er »strandet« på 1. sal i møde- og udstillingsområdet, men det store flertal har frekventeret udlånet.

Vi har kunnet mærke en stærkt stigende interesse for biblioteket, først og fremmest i egne rækker, men også hos de tyske læseinteresserede, der navnlig tiltrækkes af Den slesvigske Samling og af service-niveauet i det hele taget – også fordi det i den afsluttende fase af byggeriet eller i hælene på det lykkedes os at få etableret forbindelse til Biblioteksbasen og andre danske bogbaser, takket være nødvendige driftsbevillinger.

Dertil kommer, at det både i dansk og tysk presse blev flittigt noteret, at biblioteksbyggeriet var en historisk begivenhed i den forstand, at det er første gang, der til et byggeri er givet lige store tilskud fra tysk og dansk side.

At det samme ikke gælder de årlige driftsbevillinger gemmer vi til de kommende år. Men navnlig SSV og partiets landdagsmand har stadig på den led noget at arbejde for og på.

Centralbibliotekets ideelle mål er naturligvis, at hele den danske folkedel i Sydslesvig bliver lånere på biblioteket. Det er ikke noget, der kan besluttes eller bestemmes, for det er helt afhængigt af sydslesvigerne selv, ikke af biblioteket, af dets bestyrelse eller af medarbejderne.

De sidstnævnte spiller i den forbindelse vel den vigtigste rolle – og det uanset, hvor i bibliotekssystemet den enkelte medarbejder er placeret.

Biblioteket har altid været åbent for tyske »medborgere« – i det omfang et dansk bibliotek kan være det uden for landets grænse.

Men vi er her først og fremmest for at styrke dansk sprog og kultur i landsdelen – dansk biblioteksvæsen – og for at være bindeled mellem den danske folkedel her og folket derhjemme.

Sekundært prøver vi på at vise, hvad dansk biblioteksvæsen står for – også i forhold til landsdelens flertalsbefolkning. Sådan har det været siden Alexandra Johannsens dage, den første bibliotekar i grænsebyens og landsdelens danske biblioteksvæsen.

Det fortsætter vi med – i det omfang de årlige biblioteksbudgetter tillader det. Det gør de forhåbentligt.

Der er grund til at glæde sig over, at Grænseforeningen har bidraget stærkt til at få lagt både biblioteksbyggeriet, men også de årlige driftsbudgetter i så gode rammer, at det vil kunne lykkes at få biblioteket til fortsat at fungere som dansk folkebibliotek.

I udlandet – det er ikke Sydslesvig, jeg tænker på, men f.eks. vore tyske kolleger og ligeledes deres lånere – er det endnu sådan, at *dansk biblioteksvæsen* står som det bedste – altså biblioteksvæsen – i verden. Vel fordi det siden ca. århundredeskiftet har været befængt med den »library spirit«, der skabte det angelsaksiske og dermed det amerikanske biblioteksvæsen. Det er væsensforskelligt fra den generelle biblioteksfunktion i Angel – og i Nedresachsen – eller de generelle og nærmeste naboer – med den indrømmelse, at vi i mange tilfælde må beundre vore angelske og »nedsaksiske« kolleger meget for, at de får så meget ud af de spartanske midler, der er deres økonomiske grundlag. På den facon eller set fra den synsvinkel er vore tyske kollegers indsats i mange tilfælde imponerende.

Men de kan ikke hekse – heller ikke med Bloksbjerg som nabo. Her i landet lægger man vægt på videnskabelige biblioteker – »folket« har endnu ikke lært at stille krav om lige adgang til information.

Hvis DCFS som »Bücherei-Zentrale-Apenrade« lå i et biblioteksvenligt klima, ville vort udlånsniveau være betydeligt bedre, mere lignende det danske, hvor selv konservative lånere indrømmer bibliotekernes uundværlighed, og hvor konservative og andre liberale politikere har erkendt folkebibliotekernes betydning.

Det er observeret, at Statsministeren, der formulerede vendingen

»I skal ikke blive glemte« – i 1920-24 statsminister, allerede 30 år før og lidt til i tidsskriftet »Tilskueren« havde formuleret sin og sit partis bibliotekspolitik – efter en skelsættende studierejse til England. Kunne politikerne endnu engang – som det er sket med mellemrum, finde deres egne ben mht. generel folkebibliotekspolitik, tja, så vil de næste generationer i kongeriget stadig vide, hvorfor de har lært at læse. Svaret er entydigt: læse»evnen« skal naturligvis bruges – også efter endt skolegang.

Det er nok lidt risikabelt, at det offentlige biblioteksvæsen er overladt til den enkelte kommune. Der findes mange borgmestre – og enkelte kulturudvalgsformænd, der aldrig har lånt en bog i det biblioteksvæsen, de har ansvaret for. Situationen har ændret sig siden Niels Neergaards tid.

En sønderjysk kvindes livshistorie

Af Hanne Dahlkild, Aabenraa (F)

Det er sensommer over Vestslesvig. Skyerne kupler sig op over et kornult-tavlet landskab med mørke stæreflokke, der svinger sig i rytme med blæsten langs de forblæste krattræer vest for stråtagsgårdene og over kirkegårdsdigernes skærmende volde om rødstenskirkerne og de ensomme gravstene.

I Emmerlev standser vi foran en stor mindesten, rejst i 1909, med følgende indskrift:

Her levede biskop P.O. Boisens forældre,
gårdm. og kniplingsk. (N)
Boy Hansen, død 1790
og hans trosstærke hustru
Geske Marie Outzen 1727-1783.
Hendes valgsprog var:
*Gud sidder overlig,
men ser nederlig.*

Hvem var denne fromme og gode, vestslesvigske kvinde?

Pastor Johannes Claudius har i 1727 skrevet følgende i kirkebogen: Peder Chr. Outzens datter i Em. Geske Marie blev døbt d. 29. may Comp. Niels Jensen. Hans Bossen. mad. Clausen, Trøjborg. Maren Mik. dter. Mett Pedersdatter.

Den lille Geske Marie voksede op i et godt hjem som den ældste

af otte søskende på en såkaldt Trøjborggård, en kongerigsk enklavegård, som måtte følge de kongerigske love, der gjaldt alt enklavegods. Gården var på 50 tønder land og nævnes i 1579, da Peder Rantzau køber Trøjborg med alt underliggende bøndergods af kong Frederik den Anden.

Faderen var kniplingskræmmer og en velanskreven mand i sognet, omtalt i byens grandebog fra 1736.

Geske Marie fik en god skolegang. Den daglige undervisning begyndte med salmer, bøn og oplæsning af et kapitel af den hellige skrift, desuden udenadslæren af Luthers lille katekismus med forklaring af denne. »Alle skal lære at læse rent i bøger og, hvis forældrene ønsker det, også at skrive og regne. Som læsningen skal begynde om morgenen, skal den ende om aftenen med sang, bøn, læsning i bibelen og en aftensalme, dog om vinteren, ved ondt vejr, synges kun et par vers, på det børnene ved lys aften kan hjemkomme og ej ved snefog og i mørke skal komme til skade«. (Børnene gik dengang til fods de meget lange skoleveje).

Geske Marie blev ikke sparet for sorger. Hendes far døde, da hun var 16 år, og moderen, da hun var 22 år, og hun stod da ene tilbage med sine syv yngre søskende. Hun tabte dog ikke modet, men påtog sig opgaven med tro og frejdighed og blev som en mor for dem alle. – I året 1751 holdt hun sit bryllup med Boy Hansen af Højer, søn af rådmand Hans Boysen, af en anset slægt med god skoleuddannelse. Geske Marie fødte 11 børn; de fire første små barnekister bragtes til kirkegården, det femte barn, en lille søn levede, men endnu to børn mistede de, så der ialt kun blev fem tilbage. Kvægpesten hærgede landsdelen tre gange 1745-46, 1762-65 og 1779-82. Dertil kom misvækst i 1767-72, som kun gav 2 fold i udbytte. Alligevel tabte Geske Marie ikke humøret; hun sled dobbelt i det, tog kniplingshandelen op og havde ét brændende ønske: at hendes søn Peter måtte blive præst. Drengen var velbegavet og blev hurtigt »skolens lys og hjemmets stolthed«. Han skulle i latinskole, men det kostede mange penge, og for at skaffe dem samlede hans forældre en kostbar samling kniplinger, som de sendte med en handelsmand, de stolede på, til

Mindestenen i Emmerlev over Geske Marie og hendes mand.

Norge, hvor afsætningsmulighederne var særlig gode. Men han svigtede deres tillid, solgte hurtigt de fine ægte håndarbejder og forsvandt med pengene på et skib fra Bergen til Holland. I Emmerlev ventede man forgæves, drengen kom ikke i latinskole, men blev bl.a. sendt til undervisning hos præsten i Tinglev Ulrik Anton Petersen. Her var han i 6 år og skulle nu som 19-årig til universitetet i Kiel (den gang dansk) – men midlerne dertil havde hans forældre ikke. Den 2. april 1782 skulle han af sted; familien samledes – bekymrede og uvisse. Men Geske Marie gik ind i sit lille bedekammer, ikke større end at hun ene kunne knæle på en skammel, og det gjorde hun daglig, og når sorgerne overvældede hende. Efter en stund kom hun ud – glad og frimodig – med ordene: »Vær kun ved godt mod, Gud har svaret på min bøn og vil hjælpe«. – Næste morgen kom der en pakke fra

Holland med en ikke ringe sum penge. Den var fra den kniplingshandler, som havde svigtet dem for 8 år siden og som nu fortrød sin gerning. Man kan tænke sig den glæde og lettelse, der bredte sig i hjemmet, og lykkelig gav faderen pengene til sin søn med ordene »Der, Peter, tag dem. Gud har sendt dem!«

Den samme dag rejste Peter Boysen til Kiel, hvor han bestod studenterprøven, og den 11. april fandt immatrikulationen sted, og han blev indtegnet som Peter Outzen Boysen Theologiæ Studiosus Rimensis.

Geske Maries bøn var gået i opfyldelse. Dog nåede hun ikke at se sin søn som præst og senere biskop, men oplevede dog at høre ham prædike i Emmerlev kirke i julen 1782. Året efter døde hun og blev begravet den 30. maj 1783 af pastor Brorson fra Emmerlev kirke.

Arabella
1. maj 1812

Danebrog

Af Peter Petersen, Ny Skovbøl

Den varme forsommerdag var ved at gå på hæld, men den lange ride-tur var også snart afsluttet. Boye kendte stedet – der lå jo landsbyen Genner – alle dens gårde var så regelmæssigt og velordnet bygget – det var, fordi hele byen var genopbygget på en gang, efter at venderne, inden Valdemar den Store havde genrejst Danmark, havde plyndret og brændt hele landsbyen af. Kirken var dog ikke blevet genopbygget – man havde fundet stedet for farligt, og annekskirken i Øster Løgum var så blevet eneste kirke i sognet.

Tiden var nu blevet en anden. Danmark var blevet stærkt. Vender-nes land var blevet indtaget og koloniseret, og nu ville Valdemar Sejr være Østersøens herre. Han ville på korstog til Estland.

Boyes far, som ejede den befæstede gård »Vold« ved Varnæs Vig, havde i det sidste års tid flere gange af Valdemar Sejr været sendt på spejderfærd til Estland med sit købmandsskib. I flere slægtled havde »Volds« ejere været storkøbmænd, der drev handel i landene om-kring Østersøen.

Boye havde været med sin far på spejdetogterne. Han talte flyden-de estisk, fordi hans barnepige havde været fra Estland. Det så så uskyldigt ud med en 15-års dreng på købmandsskibet. Esterne fatte-de aldrig mistanke til ham, når han sådan tilfældigt faldt i snak med dem, men Boye havde rigtig forstået at samle oplysninger om esternes land og dets forsvar.

Da Boyes far havde aflagt beretning om Estland på slottet i Ribe, var han af kongen blevet sendt på endnu en spejderfærd til Estland, men kongen havde beholdt Boye hos sig for at drage nytte af hans viden.

Tiden for estlandstogtet var nu inde, og tidligt denne morgen var Valdemar Sejr i spidsen for sit hof og sine udvalgte mænd draget fra Ribe for at indskibe sig på flåden i Genner Bugt.

Stort og glimrende var kongens følge. Forrest førtes kongens banner med de 3 kronede blå løver og de 9 røde hjerter på gylden bund. Mange steder havde folk stået langs vejene for at hilse og hylde kongen, når han drog forbi.

Rytterskaren red op på den høje Knivbjerg Bakke. Kongen talte en tid med nogle af sine betroede mænd. Så kaldte han på Boye. Han viste med hånden ud over Genner Bugt og sagde: »Se, det er en del af vor flåde. På de store skibe er hovedhæren, de små fartøjer er landsætningsbådene. Var det sådan en flåde, du drømte om på dit spejdertogt til Estland?«

Boye kunne kun nikke til svar, så betaget var han af synet. Aftenso- len lynene og blinkede i de mange blanke våben, brynjer og skjolde, skinnede på de flot malede eller sorttjærede skibe, spillede gyldent på vandet de få steder, hvor dette var synligt – thi flåden dækkede næsten den ganske Genner Bugt.

»I Guds navn, danske mænd, lad os gå om bord til den stolteste våbendåd siden Svend Tveskæg indtog England! – Du skal med på kongeskibet, Boye!«

Da solen næste morgen stod op over Lille Bælt, var flåden samlet, skib ved skib på række. Midt i flåden lå kongeskibet, et stort langskib, malet i stærke farver og med høje, forgyldte stævne.

Krigerne på kongeskibet slog med sværdene på skjoldene som tegn på, at kongen ville tale til hele hæren, og Valdemar Sejrs kraftige stemme lød over den rolige Genner Bugt:

»Danske mænd! Tapre våbenfæller! Vi drager nu af sted med den største flåde, som Danmark vel nogen sinde har sendt ud. Togtet gælder Estland! Vi skal indtage det, ikke kun for at fri vore handelsskibe for vilde sørøvere, men vi skal hjælpe vore trosfæller, de tyske sværd- riddere, som trues af tilintetgørelse fra de hedenske ester. Vore kristne fæller skal ikke ofres til hedningernes afguder, sådan som vore for- fædre blev ofret til Rygens afguder, før min fader, Valdemar den Sto-

re, indtog Rygen og de omliggende hedenske lande. Vi vil fortsætte hans og hans mænds værk. Vi vil nu indtage Estland. Den hellige fader, paven i Rom, har givet sin tilladelse og sin velsignelse til vor færd. Til tegn derpå, og til vished for sejr, erklærer jeg på pavens og kristenhedens vegne vort krigstog for et korstog til udbredelse af kristendommen. Bisp Teoderik, som står her ved min side, skal være Estlands første danske biskop. Som et synligt tegn på vor kristne færd vil hver mand få lov til at bære det røde korsmærke på venstre skulder. Under dette hellige tegn vil vi sejre!«

Under jubelråb blev de røde korstegn delt ud. Skibene hejsede anker og stævnede ud af Genner Bugt for at sejle syd om Fyn. Boye så i den klare, solflimrende morgenluft et glimt af Varnæs Hoved og det høje trætårn på »Vold«.

En lige så stor flåde stævnede ud af Åbenrå Fjord og dannede bagtrop til Gennerflåden. Hver mand havde korsmærket på sin skulder. Flåden blev anført af grev Albert af Nordalbingien, kongens søstersøn.

Flåden sejlede til Smålandshavet, hvor Sjællands flåde, anført af bisp Peder af Roskilde, sluttede sig til den, og dernæst kom fyrst Vatislav af Rygen med sin flåde. Ved Trælleborg sluttede Skånes flåde, anført af ærkebisp Andreas Sunesøn fra Lund, sig til den. Hele den danske ledingsflåde var nu samlet og stævnede mod Estland. Der var i alt 1000 store skibe og 500 landgangsfartøjer.

En tidlig morgen sejlede flåden ind gennem sundet mellem Dagø og Øsel. I sundets østlige del var der store bugter og gode ankergrunde. Her kunne flåden ligge i læ for vestenvinden, mens skibene ordnedes til angreb.

Et handelsfartøj kom sejlende ind mellem de mange skibe. Boye stirrede spændt på det – var det mon hans far, der kom for at vise dem vej og for at give kongen de sidste oplysninger?

Styrmanden råbte: »Det fører samme mærke som du, Boye!«

Ja, Boye kunne nu også se, at våbenmærket fra masten var som våbenmærket på brystet af hans trøje: Et trekantet skjold med lyseblå bund hvorpå en mands- og en kvindehånd hilste på hinanden, over

dem var der et gyldent kors, og skjoldranden var kranset af gyldne egeblade.

Skibet lagde til ved kongeskibet, og Boye Eriksøn sprang om bord. Han hilste smilende på Boye og blev så ført ind i kongens rum agter på skibet.

Boye Eriksøn aflagde beretning. Esterne vidste, at danskerne kom. De havde samlet store hære og var parate til kamp. De ville kæmpe hårdt for deres land og deres frihed. Esternes hovedhær stod på den høje klint ved borgen Lindanæs.

Kongen og hans hærførere besluttede at angribe den næste dag, og flåden sejlede frem.

Bugten foran Lindanæs var farlig med lumske grunde, men de 500 mindre fartøjer førte hurtigt og sikkert hæren i land. Det kom til en kort, voldsom kamp, men esterne trak sig pludselig tilbage. Esterborgen blev stormet og jævnet med jorden, og kongen gav straks befaling til at opføre en ny og stærkere borg på den jævnedes borgs grund.

I de følgende dage kom esternes høvdinger til kongen med bøn om fred og tilbud om underkastelse. Valdemar Sejr tog venligt imod dem og gav dem gaver, og bisperne og præsterne døbte dem.

Alt tegnedes godt. Danskerne syntes, at det var en let krig. De skulle nok snart hjem igen. Boye Eriksøn og fyrst Vatislav stolede dog ikke på esternes fredelige hensigter.

Hen mod aften lørdag den 15. juni, altså en halvhelligdag, blev Boye kaldt til kongens telt.

»Her er et budskab til fyrst Vatislav – du ved, hvor hans lejr er – du behøver ikke at komme tilbage med svar. Du taler jo både estisk og vendisk, så du er det rette sendebud!«

Boye hilste og forlod kongeteltet. Udenfor traf han sin gode ven fra hoffet i Ribe, Svend Banner. De blev enige om at tage et par heste, ride til fyrst Vatislav med brevet og dernæst se sig lidt om i den kønne sommeraften.

De nåede hurtigt vendernes lejr, og takket være Boyes kendskab til vendisk fik de straks fortræde for fyrst Vatislav. Boye afleverede brevet og fik en sølvmønt som belønning, og glade red han og Svend østpå.

De red hurtigt et stykke vej, men så standsede Boye.

»Du vil da vel ikke allerede vende om?«

»Nej, Svend, men vi er, trods esternes venlighed, i fjendeland. Lad os være mere forsigtige.«

»Vi har sikkert intet at frygte – men forsigtighed er ikke altid af det onde. Vi tager det med ro.«

»Ja, og lad os holde øjnene godt åbne. Fyrst Vatislav kom i går uventet over en flok ester, der havde været hos kong Valdemar, og som var blevet døbt af ærkebisp. De havde gjort holdt ved en bæk og var ivrigt i færd med at vaske sig. Vatislav mente, at de ville fjerne den hemmelige kraft, som muligvis kunne ligge i den kristne dåb, som de ikke troede på, men alligevel frygtede.

Vatislav fortalte straks dette til kongen og advarede ham mod svig fra esterne, men kongen er glad for den lette sejr og tror ikke på fare fra esternes side.«

Boye og Svend red videre i skridtgang. Jordbunden var blød og dæmpede hovslagene. De red gennem spredt kratbevoksning og nærmede sig en skov. Boye standsede pludselig sin hest.

»Hvad er det for en larm?«

»Jeg hører intet!«

»Det gør jeg heller ikke nu, men det lød som klirren og raslen af våben og som fodtrin af en hel hær!«

Et par mænd dukkede op foran dem. »Hvad vil I?« råbtes der på estisk.

»Ja, hvad vil I?« gentog Boye.

»Tale med jer! Hvem er I, og hvad vil I?«

»Se os om i denne fredelige sommeraften!«

En af mændene lo højt. Den anden sagde: »Ja, her er fredeligt, kom hen til os!«

»Der marcherer en stor hærafdeling frem mod os fra skoven!« råbte Svend.

»Tilbage!« råbte Boye og kastede sin hest om. Svend gjorde også hurtigt omkring. Et par pile peb forbi dem, og de blev forfulgt af et par ryttere, som dog ikke kunne indhente dem.

Pludselig råbte Svend: »En hær fra højre!«

»Og en fra venstre!« råbte Boye.

De sporede hestene, som slog over i galop, så småsten og jord fløj bagud.

»Svend!« råbte Boye. »Hele lejren bliver overfaldet. Vi skal nå at advare! Rid du til Vatislav! Jeg rider til kongen!«

»Ja vel!« Svend drejede sin hest ned mod Vatislavs venderlejr.

Boye drev sin hest frem, alt det han kunne. Han mærkede, at han blev skarpt forfulgt af flere ryttere. Da han for over en bakketop, så han, at der langt ude fra højre rykkede endnu en hær frem.

Endelig nåede Boye danskernes lejrplads. Han for ind mellem krigerne. Mange var ved at spise aftensmad, nogle spillede brætspil, andre sov eller drev omkring.

»Alarm! Alarm!« råbte Boye. »Esterne overfalder os fra alle sider!«

Krigerne gloede blot på ham – hæren var jo ikke vant til at lade sig kommandere af en dreng. Men en ridder i stadseligt tøj og med store vajende fjer i sin baret råbte: »Er det sandt?«

»Ja! Rør trommerne – ellers er vi fortabt!«

»Thorkil, til hest! Tag 10 mand med og spejd!« råbte ridderen.

»Slå alarm, herre, straks! ellers er det for sent! råbte Boye. »Før mig straks til kongen!«

»Det er åbenbart alvor! Slå trommerne!« råbte ridderen. Og alarmsignalet buldrede gennem den begyndende sommernat.

Kommandoråb og ordrer lød, men det var meget svært at få samling på tropperne. Mange fik dog fat i deres våben, men nåede ikke at få brynje på, før der lød så frygtelige skrig, at det var, som luften bævede. Det var esterne, der råbte og skreg, mens de fra 5 forskellige sider på en gang løb storm mod lejren.

Det blev en forfærdelig kamp. Danskerne nåedes let ikke at komme i kamporden eller at angribe under det ældgamle krigsråb: »Her! Her! Danmark!« Det blev kun til forsvar, og det så ud til fuldstændig nederlag for den danske hær. En flok ester erobrede løvebanneret, og da de blev trængt af danskerne, som ville vinde det tilbage, kastede de det på

et af de mange lejrål, og det brændte op. Modet svandt hos danskerne, da kongens flag, hærenshovedbanner, var tilintetgjort - dette banner, som den folkekære dronning Dagmar egenhændigt havde syet.

Esterne for uimodståelig frem. Bisp Teoderik blev dræbt. Han var så pragtfuldt klædt, at esterne troede, at det var kong Valdemar. De slæbte den døde bisp med sig og råbte, at de havde dræbt danerkongen. Danskerne begyndte at flygte. Esterne greb nu bispens fane, en rød dug med et hvidt kors, og svingede det højt på fanestangen, mens de hujede og skreg sejrberusede. Dette fik danskerne til at vende om, og en voldsom kamp opstod omkring dette banner. Esterne ville beholde det forhadte korstegn som trofæ. Danskerne ville hævne kongens død og redde korsbanneret, som de så for første gang.

Det så dog ud til, at danskerne var undergangen vis, så voldsomt trængte esterne dem. Da lød der pludselig taktfaste råb fra tusinder af mænd. Danskerne fik nyt mod - de kendte venderne, som altid råbte i takt, mens de kæmpede. Fyrst Vatslavs folk faldt nu esterne i ryggen, og danskerne fik plads og kunne ordne sig.

Boye havde truffet sin far, som gav ham og nogle andre unge mænd ordre til hurtigt at samle brændet fra de mange ildsteder, som var brugt til at koge mad ved, til et stort bål, og snart flammede ilden der og lyste op, lyste over kongen, som i sin gyldne rustning red frem på sin hvide hest. Danskernes mod steg yderligere - deres konge var ikke død - Valdemar Sejr levede, og med ham ville de vinde sejr.

Ned fra borghøjen kom nu en flok ryttere farende. På brystet havde de alle en rød dug med et skinnende hvidt kors. Deres skjolde var også røde med hvide kors. Det var Jahonniterridderne, en orden, som stammede fra Jerusalem. De tog sig af fattige og syge. De havde grundlagt et kloster i Antvorskov på Sjælland. De var derfra taget med hæren for at hjælpe danskerne med de sårede på deres korstog. Korsbanneret var deres fane, som bisp Teoderik havde haft i sit telt.

Johanniterridderne huggede sig vej gennem fjendens masser ned til korsbanneret. En rytter greb fanen og løftede den højt i vejret, og uimodståelig red de frem med den røde dug med det hvide kors, der i ildskæret lyste mod den mørke nattehimmel.

Danskerne styrkedes igen.

Fra skibene kom krigere i tusindvis, og det var nu esterne, som blev trængt fra alle sider.

Da morgensolen brød frem, havde korsfarerhæren sejret. Over Valdemar Sejrs telt vajede det rød-hvide korsbanner, under hvilket sejren var blevet vundet. Ingen vidste rigtig, hvordan sejren var blevet vundet, men alle vidste, at det rød-hvide korsbanner havde vajet, hvor hovedkampen havde stået – ved det havde danskerne vundet sejr.

Denne fane var særpræget fremfor korstogens tegn, det røde kors. Her var dugen rød med det hvide kors, der lyste så ejendommeligt klart mod nattehimmels mørke skyer. Ved dette lyse, kristne korstegn havde danskerne vundet sejr.

Fanen blev betragtet som hellig og skulle fra nu af, bestemte Valdemar Sejr, være Danmarks riges fane.

Der blev holdt en stor glædes- og takkefest. Mange tapre mænd bev slået til riddere, blandt dem Boye Eriksøn. Boye Boyesøn og Svend Banner fik sølvsporer og blev væbnere hos kongen, fordi de efter alt at dømme havde frelst hæren ved deres advarsel.

Den 15. juli 1219, månedsdagen efter kampen, sejlede Valdemar Sejr med flåden ind i Genner Bugt.

Foruden flåden fra Genner bugt var der en flådeafdeling på 5 skibe fra Skåne, 5 fra Sjælland, 5 fra Fyn, 5 fra Nørrejylland og 5 fra Sønderjylland. De havde under hele hjemturen sejlet sammen. Boye og Svend, som var på kongeskibet, havde flere gange talt om, hvad meningen vel var med denne lille flåde og dens skibsbesætninger fra alle Danmarks hovedlandsdele. Skibene i den lille flåde blev nu lagt for anker side om side nærmest kysten.

Tidligt morgenen efter landingen blæstes der til samling. Skib blev lagt ved skib, hele flåden blev samlet. Valdemar Serj talte fra kongeskibets høje agterstavn:

»Skåninger, sjællændere, fynboer, nørrejyder og sønderjyder! Mænd fra hele det danske land og folk, nær og fjern! Vi drager nu hver især hjem til vort eget, men før vi skilles efter vor sejrrige korstogsfærd, vil vi bringe vor inderligste og bedste tak til Gud og vor

Frelser, under hvis røde banner med det hvide, lysende kors vi sejrede. Den hellige Frelser gav os sit eget banner – under dette vandt vi sejr – under dette korsbanner vil danskerne sejre i al fremtid for Danmark. Det skal fra nu og til evig tid være vor fane, vort Danebrog.

Fra denne strand drog vi ud til kamp for korset og kristendommen. På denne strand slutter vor færd. Til minde om vor sejr og vort korsflag vil nu de 25 skibes besætninger, som er repræsentanter for hele Det danske Rige, rejse 5 store skibssætninger af sten her på stranden. De skal hedde Danebrogsskibene og minde kommende slægter om vort samlingsmærke, Danebrog!«

5 dage varede det at finde, transportere og rejse de store og pragtfulde sten. Den 6. dag, tidligt om morgenen, blev der holdt en kort højtidelighed ved Danebrogsskibene. Så drog Valdemar Sejr med sit hof og sine udvalgte mænd tværs over Sønderjylland til Riberhus. I hver en landsby, de red igennem, og langs vejene stod folket og hilste og hyldede glade og begejstrede deres konge og hans mænd. Højt over dem alle vajede Danmarks nye banner, den røde fane med det hvide kristne kors, Danebrog.

Danebrogsskibene ved Genner strand er blevet ødelagt fuldstændigt så sent som omkring 1820.

Hem. fra E. 1914-18

De sønderjyske kvinder under første verdenskrig

Af Arne G. Larsen, Øster-Lindet

DSK - Dansksindede Sønderjyske Krigsdeltagere - holdt lørdag den 30. juli 1988 for sidste gang årsmøde, idet man ved sendemandsmødet på »Folkehjem« i Aabenraa enstemmigt vedtog at opløse foreningen.

Redaktør Arne G. Larsen, Øster-Lindet, var bedt om at holde talen ved årsmødet, og i det følgende gengives hans tale ordret efter manuskriptet:

Lidt utraditionelt først den hjerteligst tænkelige tak, fordi I har betroet mig at holde talen ved dette historiske DSK-møde, som jeg med mit fynske sind har glædet mig umådeligt til at deltage i. Jeg erindrer, at min barndoms danmarkshistorie sluttede med de berømte linier:

Alt, hvad fædrene har kæmpet,
mødrene har grædt,
det har den herre stille lempet,
så vi vandt vor ret.

Det var de sidste liniers omtale af første verdenskrig, og på sin vis var det nok begrænset, hvad det kunne sige en fynsk skoledreng, men jeg fornemmede dog, at der var gået en hel del forud!

Det tør også siges, der var.

En verdenskrig med dens forfærdende følger såvel i tab af menneskeliv som alt andet skrækkeligt, som en krig fører med sig. Når jeg i de senere år har tænkt på de førnævnte linier, har jeg måske nok ment, at ordene »stille lempet« er en jysk underdrivelse.

Fire års krig - ja, mere end fire år - kan man jo ikke ligefrem sige er en stiltfærdig måde at lempe tingene på - men som også H.P. Hans-

sen sagde det i sin store novembertale her på Folkehjem i 1918, så lempe de forholdene sig nu sådan, at Sønderjylland atter fik sin chance.

Ganske vist var det kun halvdelen af det i 1864 tabte land, vi fik tilbage - til gengæld var der ingen tvivl om, at det Nordslesvig, der stemte sig hjem til Danmark den 10. februar 1920, virkelig var dansk - man havde holdt fast ved danskheden på en måde, der kunne holde selv i de sværeste storme - også, da Tyskland atter blev stort og stærkt. I 1930-erne måtte man ganske vist aktivt ud igen - H.P. Hanssen var på sine ældre dage mellem dem, der kaldte til samling. Det blev til de store stævner på Dybbøl, i Tønder og andre steder - det blev til Det Unge Grænseværn - og op til folketingsvalget den 3. april 1939 var bl.a. Troels Fink med til gennem særlige tillidsmænd i sogn efter sogn i hele Nordslesvig at kalde til samling. Det tyske pres på Versaillesgrænsen i 1920 var da stort. Alle tyske sejl blev sat til. Grænsen ved Skelbækken skulle atter op til Kongeåen - Europa så til i spænding. Men hvordan gik det?

Tyskerne mestrede 15.000 stemmer - fik kun det ene mandat, som de havde i forvejen - det var et sviende nederlag for Europas stærkeste militærmagt - et resultat, der gav genklang ud over Europa. Nordslesvig var dansk - og vedblev at være dansk! Den 3. april 1939 blev grænsen ved Skelbækken for alvor bekræftet. Den laveste valgdeltagelse i et sogn var da 85,4 procent - den højeste 97,6 procent. Sogdenes Sønderjyske Danske Samfund bestod deres svendeprøve!

Et bevidst dansk stykke organisationsarbejde kaldte alle frem - og Nordslesvig kunne også under den tyske besættelse 1940-45 fastholdes som en del af Danmark - og vi ved, at efter 5. maj 1945 anerkendte det tyske mindretal grænsen af 1920.

Men forud for alt dette gik det, der var jeres tunge lod. Det var jer, der i augustdagene 1914 og senere måtte følge den tyske regerings mobilisering og militærindkaldelser. Det var jer, der som loyale statsborgere måtte iklæde jer en fremmed uniform - gå ud i krig for en sag, der ikke var jeres - og hvor ulogisk, det end lyder i kongerigske øren var jeres situation den, at I måtte håbe og tro på, at det land, som I dog gennem jeres uniformer kæmpede for, måtte tabe krigen - tabte

Tyskland krigen, var der en chance for, at Sønderjylland atter kom til Danmark. Vandt Tyskland krigen, ville det være en katastrofe - på samme måde, som det ville have været, hvis Tyskland havde vundet i 1945 - Gud ske lov blev det ikke tilfældet hverken i 1918 eller 1945.

Når jeg med min sparsomme baggrund prøver at tænke på disse ting i sammenhæng, synes jeg, at en af jeres afdøde kammerater har formuleret det bedst. Det drejer sig som mangeårig savværksejer i Jels, Thomas Dinesen, der for 10 år siden udgav en 300 sider stor erindringsbog om sine oplevelser i første verdenskrig, hvor han var med 1915-18. Bogen kaldte han: Pligtens tunge Bud. Kortere og mere præcis kan man efter min mening ikke formulere alle I gamle dansk-sindede sønderjyders krigsdeltagelse, end, at I fulgte: Pligtens tunge bud - I har i sandhed ydet jeres offer - I har som næppe nogen anden generation i Danmarks historie fulgt pligten til det yderste under de mest umulige vilkår.

Men ind i denne hyldest og respekt for alle jer DSK-ere vil jeg også benytte netop denne lejlighed til at bringe en lige så uforbeholden hyldest til: de sønderjyske kvinder under første verdenskrig. Nok står der i de førømtalte linier: alt, hvad mødrene har grædt - og der er grædt strømme af tårer gennem fire forfærdelige år - men kvinderne kunne og måtte meget andet end græde - selv om det nok har hjulpet dem, at de evnede også at græde.

Det var kvinderne, der måtte blive herhjemme. Det var mødrene, der med bange hjerter måtte tage afsked med deres kære sønner - det var så mangan en kone, der med lige så stor ængstelighed måtte tage afsked med sin mand og børnenes fader - og det var søstrene, der måtte se deres brødre blive sendt til fronten - i alle tilfælde var det kvinderne, der blev herhjemme. Det var kvinderne, der alene måtte tage sig af børnene. På landet måtte de forestå driften af gårde og ejendomme - i andre erhverv måtte de også tage affære, og først og sidst var det også kvinderne, der dag efter dag måtte klare alle rationeringens besværligheder - for manges vedkommende ud af næsten intet også skaffe udvej for at kunne sende pakker til de kære ved fronterne så langt fra hjemmet.

Hvad blev der ikke sendt af pakker fra sønderjyske kvinder i disse år - hvad blev der ikke skrevet af breve - og sendt af billeder af børn og andre familiemedlemmer - og med hvilken spænding blev der ikke set hen til, når den alt for korte orlov oprandt.

Og så er der endda en ting mere - som en sønderjysk kone for en del år siden sagde til mig i et interview: Vi var hver dag bange for, når posten kom! Vi frygtede daglig for, om der var brev om, at en af vore kære ikke var mere.

Ja, jeg synes bare, at dette ene træk viser noget af krigens gru i hverdagen. At man dag efter dag skulle frygte, om postbudet kom med det tungeste brev af alle.

Af hele mit hjerte beundrer jeg disse stærke sønderjyske kvinder, der havde åndelig og fysisk styrke til at klare, hvad tidens tunge pligter pålagde dem - og hvor det indgår i mit livssyn, at kræfterne til pligter og opgaver fik de i det omfang, de bad Gud om hjælp - og der blev bedt mange mange bønner dengang - såvel på fronterne ude omkring i Europa - i fangelejrene og i bogstaveligste forstand på hjemmefronten.

Men alt får en ende - selv krige får det, og hvor smerteligt og ufor-glemmeligt, det end var med tabet af 6.000 sønderjyder i første verdenskrig foruden de mange, der måtte leve resten af livet med svære legemlige handicap - så formede det sig dog sådan, at de fleste af jer kom hjem - kom hjem til den landsdel, hvor jeres kære var - og hvor I nu især efter 10. februar 1920 med fuldt hjerte kunne kaste jer ud i arbejdet for en fælles fremtid for familie og fædreland.

Egentlig kan jeg godt forstå, at der gik en del år, før I gamle krigsdeltagere stiftede en regulær forening - før I stiftede Verdens mærkeligste veteranforening - nemlig Dansksindede Sønderjyske Krigsdeltagere. Det gjorde I jo på våbenstilstandsdagen den 11. november 1936 i den så berømte sal på Hotel Frej i Christiansfeld, og i de følgende år kunne I mødes under det altid forløsende smørgsmål: Ka do hovs - ka do hovs dengang og dengang o.s.v.

Der skulle gå nogle år, før man havde kræfter til at kunne huske, hvad man havde oplevet - men så bandt minderne om kammeratskab

og fællesskab også så stærkt, at I nåede op på et samlet medlemstal omkring 8.000, da I var flest - og jeg mener, at der var omkring 65-70 lokalforeninger rundt om i nordslesvigske sogne foruden f.eks. i Flensborg, Kolding, Fredericia, København m.v.

Jeg glæder mig over at have alle jeres årbøger fra 1941 til 1972. Hvor står der dog her mange mange skildringer af begivenheder og oplevelser, der for efterfølgende slægter er en guldgrube af oplysninger - ligesom man ofte må beundre den humor, hvormed meget af dette er skrevet - og som jo også viser en af danske sønderjydernes mest uundværlige egenskaber - den danske humor, når den er bedst, og som også har hjulpet selv i situationer, hvor man nok skal være dansk sønderjyde for også at kunne få plads til netop humor - men her havde man jo også et halvt hundredårs erfaringer at tære på under det tyske fremmedherredømme fra 1864.

Og nu er vi så samlet her på »Folkehjem« den 30. juli 1988 til den sidste sammenkomst for og med DSK - få dage før 74-års dagen for 1. verdenskrigs udbrud - og i 70-året for dens ophør den 11. november 1918.

Tak for, hvad I har været med til at give denne landsdel - og dermed også i høj grad Danmark som det land, I holdt fast ved, og som jeres tanker kredsede om, at det måtte forme sig sådan, at man atter måtte høre med til som en del af det danske rige.

Tak for de 52 år, der var en forening som DSK, der kunne minde os om den tid, der er knyttet til dette navn - og tak for de mange faner, I trofast har haft som samlingsmærke i alle disse år, og som der nu også sørges for betryggende opbevaring af sammen med de uerstattelige arkivalier, der knytter sig til DSK som en uadskillelig del af Sønderjyllands historie.

Og så lad og da her i denne alsidige og omfattende tak også have sind til med Terje Vigen's ord at sige:

Bedst var det, kan hænde,
at det gik, som det gik -
og så får du have tak da Gud.

I halvfjerdsåret

Da freden kom 1918

Der klang en fanfare fra syd til nord,
Så sælsomt gik suset over Danmarks jord.

Det steg til en jubel, det lød som et skrig,
at nu var den sluttet den blodige krig.

En bølge gik over den slesvigske jord,
og øjne i længsel blev vendt mod nord.

Der kaldtes til arbejde med djærveste ord:
Nu gælder det kampen for hjemstavns jord.

Så stormende følte forventningens tid,
så knugende bitter den hjemlige strid.

Men aldrig vi glemmer – vi unge, der så
den ild, der tændtes i øjnene grå'

Nej, dyrt er det minde, og stort vil det stå
for tanken og lyse, hvor vi nu skal gå.

(Petra Refshauge Foged)

G. Parler

Da Peter Marcussen vendte hjem

Navnet Peter Marcussen har stadig en lysende klang for mange, mange mennesker i Sønderjylland.

Peter Marcussen var mere end nogen anden den, der stod i spidsen, da Det Unge Grænseværn oprettedes i 1930-erne som et formeligt grænseværn mod de truende skyer i syd.

Det Unge Grænseværn fik i 1940 – efter en hård debat i øvrigt – navneforandring til: Dansk Nordisk Ungdomsforbund, der bl.a. i et månedsblad sendte meddelelser til tillidsmænd og medarbejdere i dette store ungdomsarbejde.

I maj 1945 indeholder DNU's månedsmeddelelser i sin omtale af de fem lange, tunge og mørke års ophør bl.a. denne beretning om, hvorledes Peter Marcussen sammen med andre danske fanger vendte hjem fra koncentrationslejren i Neuengamme.

En unavngiven journalist fra Sønderborg skrev da følgende situationsbillede fra den dansk-tyske grænse:

Da der endelig – ved 24-tiden – kom skred i rutebilernes tilsynkomst over grænsen, bredte der sig en ganske egenartet stemning blandt de mange ventende. Vi havde med dyb glæde og med en stærk følelse af sammenhold budt nordmændene velkommen til Danmark, havde delt deres glæde over at være sluppet ud fra det inferno, som Neuengamme havde været, men – nu kom jo danskerne, vore egne landsmænd, som ved deres indsats havde været med til at give Danmark så godt et omdømme i de allieredes lejr. Mange af os, der ventede, håbede at se et glimt af en slægtning, en far, en broder eller mand, men der var også mange, som højst kunne vente at se et kendt ansigt. Det var måske ganske naturlig nysgerrighed, der havde fået dem til at holde så længe ud i den råkolde aprilnat, men i dette øjeblik var det ikke nyfikenheden eller sensationstrangen, der

blev grobunden for den fællesskabsfølelse, som greb alle. Det var den uegennyttige trang til at gøre godt for dem, der vendte hjem, om ikke andet så ved at byde dem hjerteligt velkommen og dermed atter optage dem i den kreds, hvorfra de så brat var blevet revet bort.

Den ene store rutebil efter den anden kørte op ad bakken mod vej-krydset. Snart holdt der en lang række, mindst 30 biler, og vi ilede fra den ene til den anden, råbte: »Velkommen hjem!« i kor, trykkede de hænder, der blev stukket ud af de nedrullede ruder og åbne døre, snakkede i munden på hinanden og spurgte efter kendte navne.

Inde i bilerne trængtes de internerede for at komme frem til vinduerne, hilste fra den eller den kammerat og spurgte, om nogen vidste, hvor de skulle hen.

Da jeg kom frem til en stor svensk trambus, råbte jeg ind, om der var nogen til Sønderborg.

– Nej, lød svaret, men lærer Peter Marcussen fra Gråsten er her!

Der blev lidt skubben frem og tilbage inde i vognen, og så kom lærer Marcussen til syne.

– Velkommen hjem!

– Tak skal De have. Hvordan står det til?

– Så godt, som det kan – krigen er ovre om 14 dage. Hvordan har De det?

– Udmærket!

– Jeg kan hilse Dem fra Deres hustru og børn, de må være her i nærheden.

I det samme så jeg Marcussens yngste datter. Jeg kaldte på hende og skal aldrig glemme det udtryk, der afspejlede sig i hendes ansigt, da hun så sin far sidde i bilen. Hun fløj ham om halsen.

– Åh, far, det var godt, du kom hjem!

– Tak, min pige, men hvor er mor?

Og så kom fru Marcussen ilende hen til bilen. Gensynet mellem hendes mand og hustru, som havde været adskilt så længe, fandt sted her på grænsevejen mellem Danmark og Tyskland, på tærsklen mellem lys og mørke. De omkringstående trak sig tilbage, for dette hørte privatlivet til. Og man kunne nok unde dem en smule privatliv.

Det mest gribende var dog vel nok, da forvalter Bentholt fra Krusågård kom løbende med lærer Marcussens lille 4-5-årige søn, der havde været bragt til ro på fiskerikontrollens kontor. At denne lille dreng skulle se sin fader sidde som en anden straffefange midt iblandt mænd, hvis ansigter og klædedragt bar vidne om hårde strabadser, gav i et grelt billede hele situationen ved grænsen den aften i en nøddeskal: De frie danske mænd, hærgede af den afmægtige nazismes terror, var atter vendt hjem til familien Danmark, slutter den gribende beretning.

(A. G. L.)

U. Orge

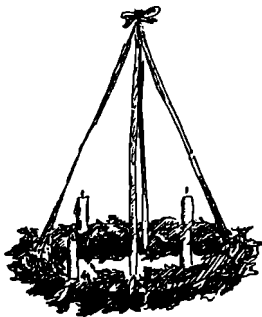
Når jul er nær på Mors

Af Hans Krog, Broager

Hans Krog, Broager, der er født på Mors, har skrevet denne adventsvise, som har været bragt i hans fødeøns avis, Morsø Folkeblad og som nu også læserne af Sprogforeningens Almanak kan stifte bekendtskab med:

Mens børnene er dansende
vi tænder adventskransene
og åbner alle sanserne
– for nu er julen nær.
I huerne og vanterne
de er vist nok lidt fjantende.
– Men sløje, det er »janterne«
her lige op mod jul.

Ja, børnene er jublende,
thi de er fri for skruplerne,
de friske er i »kuplerne«,
nu lige inden jul.
De tænker nok på gaverne,
langt mere end på maverne,
mens neget står i haverne
og venter på en fugl.

Det regnet har på tagene.
El-trikkerne på gaderne,
de pynter på facaderne
– med mange lys til jul.
De fryser sikkert hænderne
og slår sig lidt på lænderne.
De tænker vist på ænderne,
– der smager godt til jul.

For tiden er alt »julende«,
skønt himlen er lidt »spulende«,
dog posten kommer »hjulende«,
– den røde trøje klam.
Der kommer post fra »kloderne«,
i massevis som »floderne«.
Vor post bli'r slap i koderne
–og det er synd for ham.

Vi gamle bli'r med årene
– sålunde er jo kårene
og hvide bliver hårene
– som var det sne ved jul.
Vor barndoms jul bli'r lysende
og om den er lidt frysende,
for gamle folk lidt gysende:
– en dejlig tid er jul!

0 Folkehjem
Juli 1914-18

DSK opløste sig selv 30. juli 1988

Dansksindede Sønderjyske Krigsdeltagere – DSK – opløste den 30. juli 1988 sig selv som forening ved det ordinære sendemands- og årsmøde på »Folkehjem« i Aabenraa.

DSK blev stiftet den 11. november 1936 i den historisk så kendte sal på »Frej« i Christiansfeld.

Da medlemstallet var højt, var ca. 8.000 DSK-ere tilsluttet foreningen, der nåede op på 93 lokalforeninger ud over Nordslesvig, ligesom der var lokalforeninger f.eks. i Flensborg, Kolding, Fredericia og København. 91 foreninger havde deres egen fane.

Ved årsmødet den 30. juli var det forud lykkedes at opspore navne og adresser på i alt 92 danske veteraner, der var tvunget til at kæmpe på tysk side i første verdenskrig.

Ikke færre end 35 af de 92 deltog 30. juli i det sidste møde, hvor 18 faner fra lokalforeninger blev ført ind ved årsmødets begyndelse – under stor interesse såvel fra TV – som TV-Syd, Radio Syd og den skrevne presse.

Johs. Tjørnelund, Løgumgård, motiverede som formand forslaget om foreningens ophør således: Kræfterne slår ikke til længere. Vi standser, medens vi selv kan!

Foreningsfanerne overgives til museet på Sønderborg Slot, omend det er en lokal afgørelse, hvorledes man ønsker fanerne opbevaret.

DSKs mange arkivalier overgives til Landsarkivet i Aabenraa, omend adskillige lokalforeninger har skænket protokoller m.v. til lokalhistoriske foreninger m.v.

Det vigtigste er, at alt vedr. DSKs historie opbevares på betryggen-

de vis til oplysning for senere slægter om denne Verdens mærkeligste veteranforening, der i 52 år var en uadskillelig del af Sønderjyllands historie.

Ca. 30.000 sønderjyder deltog på tysk side i første verdenskrig. Ca. 6.000 faldt i krigen. I 1934 rejstes den smukke mindemur i Marselisborg slotspark ved Århus med samtlige navne over sønderjyske faldne 1914-18.

Arne G. Larsen

Valmuer

Af Ellen Ulmann, Smøl

I tidløs fred
står alle de skære kroner
vendt mod lyset
som noder mod den grønne hæk -
og nynner om det skønne.

Valmuer vugger
åndeløst lyttende
på de ranke stilke -
samlet i klynge
synes de synge
- trods tidens gang
og forgængelighed -
en salig sang
om uendelighed.

G. Nissen, 1891

Minder

Af Karen Buhl (F)

Karen Buhl, Savværksvej 2, 6340 Kruså fortæller om de ting, hun kan huske om hendes bedsteforældre.

Min bedstefar Christian Frederik Rossen er født den 28. juni 1866 i Holbøl. Han blev gift med min bedstemor Catrine Marie Nissen i Bov kirke den 25. april 1891, hun var født 12. januar 1868.

I 1897 overtog de min bedstemors fødegård på Bov mark, hvor der var 49 tdr. land jord, hvoraf en del var hedejord.

I nøjsomhed oparbejdede de med flid og stræbsomhed alt det uopdyrkede jord, det var en ihærdighed som ikke kendes i vore dage.

I ægteskabet blev der født fem døtre og en søn, som overtog gården i 1930. Gennem årene var der blevet tillagt en del jord, så der ved afståelsen var 134 tdr. land, næsten en tre-dobling.

Det var altid en stor oplevelse, at komme på besøg hos disse flittige mennesker. Med stor interesse så jeg ofte, når bedstemor bagte rugbrød og sigtebrød ude i bakhuset.

De var nogen af de første, som havde en slags elektrisk lys, det blev fremstillet via en dynamo.

Bedstefar var en fremgangsmand, han var den første, som havde en jernhjulstraktor, når den var igang kunne den høres på meget lang afstand.

Moster Mie vævede lagner, håndklæder og bordduge, så udstyret var perfekt. Det var der mulighed for, da de havde egen hør og fåreavl. Der var også avl af boghvedegryn. Og det var meget spændende at overvære, at de i hjemmet kærnedede smør.

Bedstefar havde mange tillidshverv, så han var ikke meget hjemme. Han var kasserer og sekretær for Flensborg og omegns foredragsfor-

ening, medlem af skolekommissionen, hjælpekasen, Padborg spa-
rekasses tilsynsråd, distriktsforstander for Haglskadeforeningen i
Jylland og Jydske Brandforsikring, han var også med i afstemnings-
udvalget og var sognefoged fra 1922 til 1927. Han har deltaget i det
nationale arbejde på egnen, han var med i skoleforeningen, den kon-
servative vælgerforening, tillige med at han gjorde et stort arbejde i
sprogforeningen.

Han blev bæret med udnævnelsen til ridder af dannebrog.

U digte

For mange spil skak!

Af Ellen Ulmann, Smøl

Vi sidder her så ofte sammen,
spiller skak i timevis
grubler, vinder, taber, smiler
som i livets alvorsleg.

Men hvem er jeg?
Hvem er mon du?
Glider livet os forbi?
Ser vi kun de slidte linier
i hinandens ansigtstræk?

Vi venter ingen nye tanker!
Ingen skjulte længsler her
i den andens stille sind,
mens vi stirrer på vort spil!

Se på hestene på marken:
hoved blidt mod hoved lagt
uden ord og uden larm,
men i evige sekunders
helt fuldkomne harmoni
har de alt for dagen bragt.

En sorre saa dyef

Af Marie Jessen, Padborg

Hvo æ de bløvn æ, det æ it te o fostå,
de manne dau, somme o vinde, år edde år.
Hæe serre æ o mindes en svunden tid,
tænge å min ungdom, dæ længst æ fobi
o dengang æ va barn ved far o moe dæhjem.

Mest tænge æ å ham æ elske o skuld mist.
Æ såt ved hans seng, da han skuld dø,
nat o dau, helt te det siest.
Hans blik søght mit, det soj mæ ålt,
han va så goj.
Han rået mæ sin haend, han strøgh min kind,
min vern gik unde, da han sov ind.

Det bløv så trist, så koldt, så knughen toemt dæhjem.
Alle me'e skal æ høe hans stem,
ham vil æ innesind kund foglem.
Noue modgang skal vi åldsammel ha;
så spør vi hvofo? – men fæe inne sva.

No æ dæ gown så manne år
o det sejs jo, te æ tid læghe åld æ sår.
Men et sår så dyft sædde et ar i jens sind,
dæ alle gæe væk o helt kan fosvind.

I min tanke æ åltid den mand, æ skuld mist
o en dau kan væe så lang, så grå o trist.
Men æ troe, vi skal ses igjen engang.
Igjgen vel vi sammel få en løkle tid,
fo det kan da it væe sandt, te ålt æ fobi.

† MINDEORD †

Anton Mortensen **Gram**

Konsulent Anton Mortensen stammede fra Fjelsø ved Ålestrup i Himmerland, men levede sig helt og fuldt ind i sønderjyske forhold gennem mange års virke i landsdelen.

Efter et par år i Rødekro som konsulent i husmandsforeningen kom Mortensen og hans hustru i 1944 til Gram, hvor Mortensen blev konsulent for Haderslev Vesteramts Husmandsforeninger. En stilling han beklædte i 33 år, indtil 70 års alderen satte en stopper herfor.

Foruden en dygtig fagmand, der var højt respekteret såvel hos sine mange medlemmer som i fagfællers kreds formåede konsulent Mortensen også at yde en indsats på mange andre felter end de rent faglige. Det var f.eks. Mortensen, der i sin tid tog initiativ til det årlige Kristeligt Landmandsmøde i Gram, der år efter år har samlet meget stor tilslutning.

Indre Mission i Gram nød godt af Mortensens aldrig svigtende interesse. I mange år var han kasserer i Menighedshuset, ligesom Kirkens Korshær og KFUMs Soldatermission har fået mange medlemskontingenter afregnet gennem Mortensen.

I årenes løb har der ikke været tal på, hvad konsulent Mortensen solgte af lodsedler, flittigt bistået af sin hustru.

Sprogforeningen omfattede konsulent Mortensen også med stor interesse. I mange år var han en flittig og pligtopfyldende tillidsmand for Sprogforeningen, der i ham havde en fin og nobel repræsentant i Vesteramtet.

I brede kredse vil konsulent Mortensen blive mindet for sit usvigelige sindelag, hvor respekten for kirkelige, folkelige og nationale værdier udgjorde en virkelig enhed.

Arne G. Larsen

Magda Nielsen

Husflidsgaarden Harreslevmark

Århundredets vådeste sommer gav os en uges sol og varme, den første uge i juli 1987. Den blev den milde smukke ramme om Magda Niensens død og afsked med Sydslesvig.

Det var ikke alle, der i 1943 fik indreje- og opholdstilladelse i Hitlertidens Tyskland, men Magda Nielsen fik sit visum som »Tysklandsarbejder« for at tage ophold hos sin søster, Helga Paulsen, i Musbæk, og sammen klarede de gårdens drift og hjemmet med seks småbørn i de sidste strenge krigsår.

Da krigen var slut, og danskheden fik frie udfoldelsesmuligheder, blev der kaldt på Anna og Niels Kjems fra alle egne af Sydslesvig.

Så blev Magda Nielsen den trofaste hjælper, der holdt baglandet i orden i det gamle forsamlingshus i Harreslev.

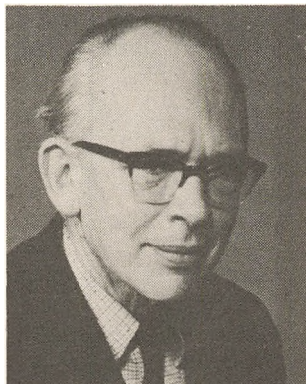
Da familien Kjems i 1947 flyttede til Husflidsgaarden på Harreslevmark, flyttede Magda Nielsen med. Først da livet atter var blevet normalt, blev der tid til at tænke på en egentlig uddannelse.

Ved skoler og på kursus både i Danmark og i Sverige dygtiggjorde Magda Nielsen sig som væver. Da hun vendte tilbage til Sydslesvig, blev hun først ansat af foreningen »Sydslesvisk Hjemmeflid«, indtil hun i 1956 overtog vævestuen i Husflidsgaarden, hvor hun flittigt arbejdede til det sidste.

Hendes mange elever og hendes familie og hendes mange venner i Danmark og i Den slesvigske Kvindeforening er hende dyb tak skyldig for den livsrigdom, vi fik lov at dele med hende i al beskedenhed.

Vi ærer hendes minde, hver gang vi breder hendes duge.

E.L.

Erik Skovmand

Aabenraa

Den 7. september 1987 døde fhv. højskoleforstander Erik Skovmand i Aabenraa, 71 år gammel. Han var født den 28. juni 1916.

Erik Skovmand var fuldblods sønderjyde, men fik den største del af sit livs virke i »det gamle land« på Kalø Sproghøjskole gennem næsten 30 år, hvor han var med fra starten, og de sidste 17 år var forstander. Det var ham, der kom til at præge denne skole med den folkelighed, i dag måske kaldet pluralisme, som gjorde den til folkehøjskole og gjorde Skovmand og hans skolesyn kendt i alle højskolekredse.

Skovmand indbød til »et fællesskab på tværs af race, religion og politisk overbevisning«, som hans efterfølger skrev i et mindeord, og Skovmand virkede i dette fællesskab både inspirerende og udfordrende. Sprog var for ham mere end et redskab, som han selv skrev: »en nøgle til den jord, vi lever på, en åben dør til liv og nye drømmes«.

Efter sin afgang i 1981 flyttede Skovmand til Aabenraa, til sit hjemland, sit elskede Slesvig, landet, hvor to kulturer og fem sprog mødes, for Erik Skovmand var »slesviger« i bedste forstand og markerede sig som en af brobyggerne. Hans store interesse var mindretallene både hos os og i den videre

verden. Det var her, jeg kom til at kende ham i et værdifuldt venskab indtil hans død efter blot et halvt års vaklende helbred.

At vende tilbage til Aabenraa betegnede han selv som »en hjemkomst« til det tabte, men atter genvundne land. Skovmand var ikke blot slesviger, men af hele sin natur og livsindstilling kosmopolit. Derfor fandt han ud fra sin stadig fortsatte sandhedssøgen sit livs sidste hjemsted i den vidt favnende, katolske verdenskirke, omend det blev i en af dennes mindste menigheder, Aabenraa.

Dér savner vi ham, og for alle, som havde den lykke at kende Skovmand, blev han et eksempel på mennesket, som af natur altid er uroligt og søgende, indtil, med Augustins ord, dets hjerte hviler i Gud.

N. Oppermann

Jens Christian Bendorff

Øster-Højst

Den 29. oktober 1987 døde Jens Christian Bendorff fra Øster-Højst i en alder af 64 år.

Han var en kendt skikkelse i hele vor landsdel. Også i det øvrige land, blev han kendt som en varm fortaler for vore forsamlingshuse.

Det er svært i mindeord over Jens Bendorff at komme ind på alle de ting, han beskæftigede sig med, for hans liv var præget af utrolig mange gøremål.

Jens Bendorff ernærede sig som landpost og var her en meget afholdt mand, som altid var parat med en hjælpende hånd og altid imødekommende.

Han var et musiksk menneske og satte sig gerne til klaveret for at spille højskolesangbogens melodier. Han spillede også i mange år op til dans, eller folkedans i de sønderjyske forsamlingshuse. Denne beskæftigelse elskede han. Han kunne lide at se glade mennesker omkring sig.

Jens Bendorff har komponeret flere melodier, bl.a. også til »Sønderjyllands Hjemstavnsang«. Han har skrevet utallige artikler i blade og tidsskrifter, ofte om lokalhistoriske emner, som optog ham meget. Han var medstifter af Historisk Forening for Løgumkloster Kommune og gjorde en stor uegennyttig indsats i foreningens tjeneste. Han var en ihærdig forsker, og besad en meget stor viden om fortiden i sit fødesogn. Han nåede inden sin død at skrive en bog om sit hjemsovn Øster-Højst, men han nåede desværre ikke at få glæde af det færdige resultat og den store anerkendelse herfor.

I en moden alder gav han sig i gang med maleriet og blev i vide kredse en værdsat maler. Utallige er de malerier og tegninger, der er udgået fra hans hånd. Det var oftest naturen og sønderjyske motiver, der optog ham.

Han var i mange år formand for Øster-Højst forsamlingshus, og han havde nok ikke drømt, om at hans interesse for forsamlingshuse skulle komme til at betyde så meget for forsamlingshuse i hele Danmark.

I 1978 kom Jens Bendorff ind i det såkaldte forsamlingshusudvalg. Han virkede i dette udvalg i den tid, det sad. Ved et møde i dette udvalgs regi, blev han stærkt opfordret til at forsøge at samle de Sønderjyske forsamlingshuse i en forening.

Med ham som drivkraft stiftedes i 1979 »Sønderjysk Forsamlingshusforening«, og hvor han blev formand for foreningen.

Denne stiftelse og hans utrættelige arbejde gjorde, at der kom flere amtsforeninger til.

I 1984 måtte han desværre, – på grund af sygdom opgive formandsposten.

I årene herefter blev det så igen bedre med hans helbred, og på baggrund af hans viden, indsigt og utrættelige arbejde, stiftedes i 1986 »Landsforeningen af Forsamlingshuse i Danmark«, og som han blev formand for og var, indtil sygdom igen tvang ham væk fra arbejdet, – kort tid før hans død.

For »Sønderjysk Forsamlingshusforening« og for Landsforeningen, opstod der et tomrum, som bliver meget svært at udfylde. Han var virkelig en forkæmper af format for forsamlingshusene.

Jens Bendorff var ikke den mand, der stod frem foran alt folket med store ord og armbevægelser. Nej, – han var en rolig, glad og gemytlig mand. Et jævnt og varmt menneske, som vi, der lærte ham at kende, kom til at holde umådelig meget af.

Hans Christian Hansen

Anna Krogh Snoghøj

Mine første erindringer om forstander Anna Krogh, Snoghøj Gymnastikhøjskole, går tilbage til 1928, hvor Dansk Gymnastik-Forening i Flensborg 3. påskedag havde sin store gymnastikopvisning. Jeg var med for første gang, og på forreste række sad bl.a. de to kvindelige forstandere fra Snoghøj gymnastikhøjskole, Anna Krogh og Jørgine Abildgaard. De var begge med hjemme hos mine forældre og spise til aften, og det var vel nok en oplevelse at få lov til at lære dem at kende. Lige siden havde jeg nær tilknytning til den dejlige gymnastikhøjskole i Snoghøj, hvor jeg var elev første gang i 1934, og siden var jeg med på en række kurser på skolen.

Vi har altid i Sydslesvig fået megen hjælp fra Snoghøj, hvor både Jørgine Abildgaard og Anna Krogh levende fulgte med i vore kår og det danske arbejde hernede.

Som vandrelærer fra 1935 fik jeg også en god hjælp fra de to, og i krigsårene var de en uvurderlig støtte for os danske i Sydslesvig.

Jeg har altid følt mig særlig forbundet med Anna Krogh, der med sin praktiske sans formåede at yde netop den hjælp, vi havde brug for. Jeg har bl.a. ledet 38 kirkebasarer i vort sogn i Flensborg, hvor vi hvert eneste år kørte op til Anna Krogh, der havde en masse tøj til os! Lige indtil 1983 hjalp Anna Krogh os på dette område.

Hun levede også med i alle valgene hernede, hvor hun fulgte hele det danske arbejde på en så varmhjertet måde, at det er vanskeligt at udtrykke, hvor uendelig meget hun har betydet for det danske arbejde i Sydslesvig.

Anna Krogh og Jørgine Abildgaard købte i 1925 den tidligere fiskerihøjskole, der nu blev indrettet til gymnastikhøjskole.

Det var en dristig beslutning, har Anna Krogh senere sagt i et interview. De to unge piger havde mødt hinanden på Askov Højskole, men havde ingen

særlig uddannelse. Anna Krogh havde gået i en toklasset skole i Øster Snede, de stærke jydere sogn – hvor hendes far var mejeribestyrer, men betydelige mennesker i gymnastik- og ungdomsarbejdet bakkede de to dristige piger op, hvorved Snoghøj Gymnastikhøjskole fra 1925 og ca. 30 år frem blev en fremragende lederskole for flere tusinde unge piger, der herfra blev gymnastik- og ungdomsledere såvel i alle egne af Danmark som i Sydslesvig.

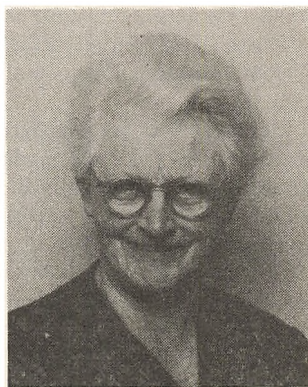
Anna Krogh, der var født den 4. okt. 1893, døde den 22. sept. 1985.

Det glæder mig, at der den 12. april 1986 blev rejst en kvindeskulptur på Snoghøj Folkehøjskole, hvor billedhuggeren Kjeld Moseholm Jørgensen, Nr. Lyndelse, har formet et smukt minde om Snoghøj-pigen.

Et bedre minde kunne man ikke rejse for Anna Krogh, hvis navn længe vil leve blandt hendes mange elever og alle andre, hun havde forbindelse med – og vi er mange danske i Sydslesvig, der aldrig vil glemme Anna Krogh som den helstøbte personlighed, hun var i al sin færd.

Ingrid Nørgaard

Gerda Elise Margrethe Hørlück Rurup

Den 17. december 1987 døde Gerda Hørlück 93 år gammel, og den 22. december blev hun begravet fra den smukke frimenighedskirke i Bovlund. Den kirke, hun havde været stærkt knyttet til, siden hun som nygift kom til »Kærgård« i Rurup.

Gerda Hørlück f. Christensen var lærerdatter og født den 8. september 1894 i Vester Egede på Sjælland, men allerede da hun var barn, flyttede fami-

lien til Ærø, der var hendes fars fødeø. Gerda Hørlück blev ved med at føle tilknytning til Ærø.

Ved giftermålet med Niels Jokum Hørlück den 24. maj 1923 kom hun ind i en stout, selvbevidst sønderjysk bondeslægt med et stærkt familiesammenhold og rige traditioner. Samtidig blev hun husmoder på en stor gård med mange unge – både karle og piger omkring sig. Gerda Hørlück evnede på en sjælden måde at udfylde denne plads.

Hjemmet, som hun og Niels Jokum skabte, blev et godt sted at være for deres 5 børn, og alle de unge, der har haft plads på »Kærgård«, alle favnede hun med sin store omsorg.

Mange er de familiesammenkomster, som hjemmet har været rammen om, og Gerda Hørlück havde en sjælden evne til at føre de gamle traditioner i slægten videre og samtidig sætte sit eget præg på dem.

Familien har altid været vigtig for Gerda Hørlück, og selv de sidste år, hvor hun var syg og træt, fulgte hun familien og levede med i børns, børnebørns og oldebørns tilværelse.

Gerda Hørlück levede med i og interesserede sig for alt og alle omkring sig. Således var hun meget aktiv i alt, hvad der skete i Rurup forsamlingshus, og hun var altid parat til at give en hånd med, hvis noget skulle gøres. Ja, alt, hvad der skete i det lille landsbysamfund i Rurup levede hun med i, og ikke mindst børnene og de unge havde hendes store bevågenhed.

I flere år var Gerda Hørlück i bestyrelsen for Nørre Rangstrup Herreds husholdningsforening, og utallige er de kurser, hun har været med til at arrangere.

Gerda Hørlück var folkeligt og nationalt meget interesseret, og Sydslesvig lå hende stærkt på sinde, alt dernede fulgte hun med stor interesse. I mange år samlede hun tøj ind, og kort før jul hvert år blev alt stuved i en bil, og turen gik til Branderup sogns venskabskredde i Haurup-Hyllerup og Weding, hvor tøjet så blev fordelt. Den tur glædede hun sig til hvert år.

Gerda Hørlück var en stor personlighed og god at have til ven. Det var godt at komme til hende – såvel med stort som småt, hun var altid parat til at lytte og give gode råd.

Den 22. december 1987 tog Rurup afsked med »et stort menneske« der havde været med til at præge den lille by i mere end 50 år.

M.M.A.

Karl Heinz Clausen

Slesvig

Efter kort tids sygdom døde maleren Karl Heinz Clausen, Slesvig, den 21. december 1987, 72 år gammel.

Karl Heinz Clausen var søn af fhv. borgmester Hermann Clausen, der 1949-53 repræsenterede SSV i forbundsdagen i Bonn.

Han var en af Sydslesvigs største billedkunstnere, men det var først i en ret sen alder, han slog igennem som kunstner.

Efter hjemsendelse fra krigstjeneste og fangenskab i 1945 fik han uddannelse på Kunstakademiet i København, hvor han kom i berøring med en række store danske kunstnere. Disse år kom til at præge hans senere liv.

I mange år virkede han som kunstpædagog på Hiort Lorenzen-Skolen i Slesvig, men samtidig søgte han videreuddannelse som kunstner, bl.a. ved et studieophold i Frankrig og skabte sine første værker.

Det var dog først, efter at han i 1977 var trådt ud af skolens tjeneste, at han for alvor blev kendt ude i den brede offentlighed.

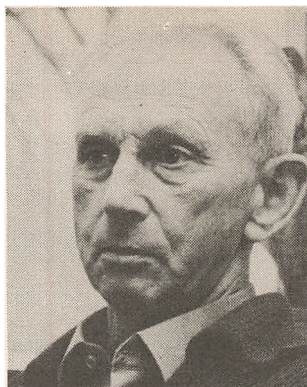
Fra 1979 var han repræsenteret ved udstillinger på begge sider af grænsen, og i 1981 fulgte også en udstilling i Frankrig.

Karl Heinz Clausen løste også opgaver for den danske folkedel. Således tegnede han julemærket 1986 og årsmødeplakaten 1986.

Karl Heinz Clausen, der også var kommunalpolitisk interesseret, var et stilfærdigt og beskedent menneske, men stillede altid store krav til sig selv og sin kunst. Hyppigt stillede han sin ekspertise til rådighed for de danske foreninger, og han illustrerede flere bøger.

Ligesom faderen var han en ivrig sejlsportsmand, der gerne slappede af ved sejlture på Slien.

A.H.

R. P. Sørensen

Padborg

En af grænseegnens personligheder, fhv. overlærer R. P. Sørensen, Padborg, døde den 19. januar 1988, 88 år gammel. Han blev født den 31. oktober 1899 og voksede op i et nøjsomt almuehjem på Silkeborgegnen. Som ung lærer kom han til en af de danske skoler i Flensborg og senere til Tinglev Realskole, før han i 1933 blev lærer ved Frøslev-Padborg skole i Bov kommune indtil 1966, hvor han tog sin afsked. Han var en meget afholdt og inspirerende lærer, som altid omtales med respekt og taknemlighed af sine gamle elever.

R. P. Sørensen engagerede sig i sognets og grænseegnens liv, som han har præget med sit alsidige folkelige, kulturelle arbejde. Fra 1933-1958 var han ved siden af lærergerningen også bibliotekar ved det lille bibliotek i Hotel Padborghus. Dette virke skabte basis for ansættelsen af en faguddannet bibliotekar i 1958.

I 1939 udgav R. P. Sørensen »Bogen om Bov sogn«, hvor han var redaktør og medforfatter. Denne bog blev forløber for den store lokaltopografi »Bov sogn«, som udkom 1969, og han var her en energisk medredaktør. Til begge bøger skrev han væsentlige afhandlinger om Bov sogns natur.

I mange år organiserede han aftenhøjskoler og folkeuniversitet, og han holdt selv mange foredrag om naturfaglige, kulturhistoriske og lokalhistoriske emner. Med sin levende fremstillingsform og særlige evne til at gøre vanskelige emner tilgængelige for en større kreds, blev han en efterspurgt taler, som tit illustrerede sine foredrag med fine lysbilleder, som han selv havde optaget. Han tilrettelagde også talrige hjemstavnsture og naturvandring for egnens beboere, foreninger, lejrskoler og studerende fra nær og fjern. I 1959 var han med til at oprette Bov Sogns Museum, og i flere tilfælde orienterede han Nationalmuseet om fund og væsentlige iagttagelser.

Geologien og botanikken stod ham særligt nær. Han samarbejdede med

Danmarks Geologiske Undersøgelse, og hans geologiske indsigt var anerkendt i vide kredse, når den sønderjyske landsdels natur skulle forklares eller måske forsvares. Han deltog i den geologiske kortlægning af Tinglev-egnen og var kort efter 2. verdenskrig med på Nugsuaq-ekspeditionen til Grønland.

Gråsten Skovdistrikt benyttede sig mange gange af R. P. Sørensens store viden om de geologiske forhold i Frøslev Plantage. Hans afhandling om klippe-systemet i plantagen og andre indsande-forekomster i Sønderjylland vakte opmærksomhed blandt både danske og udenlandske videnskabsmænd. En af plantagens veje bærer med rette navnet R. P. Sørensens Vej.

I en årrække var R. P. Sørensen formand for Naturhistorisk Forening for Sønderjylland, og han blev Danmarks Naturfredningsforenings repræsentant i Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands amt fra dets start i 1959 til 1975. Han forenede her i sjælden grad idealisme og sund fornuft. Han prægede i høj grad udvalgets arbejde og påvirkede gennem dette også arbejdet på landsplan og i den centrale fredningsstyrelse. I 1976 modtog R. P. Sørensen Naturfredningsprisen for sin indsats på dette felt.

R. P. Sørensen delte gerne sine indtryk og sin store viden med andre, han kunne simpelthen ikke lade være. Siden 1930'erne var han en flittig forfatter til artikler og kronikker, først i Flensborg Avis, siden i Jydske Tidende. Han skrev til tidsskrifter og til det sønderjyske bind af Gyldendals egnsbeskrivelser, og han udgav flere faglige hæfter til skolebrug. I 1978 udkom den selvbiografiske bog »Erindringer og bekendelser«. Der blev også tid til nogle skolekomedier og hjemstavns spil, som blev opført på Padborg Friluftscene.

Sammen med sin kone, Ellen, skabte R. P. Sørensen et gæstfrit hjem, og i de senere år plejede han omsorgsfuldt sin kone, da hun blev ramt af sygdom. Ellen Sørensen, der døde få måneder efter sin mand, betød meget for hans alsidige virke. Hun forstod både at inspirere – og holde lidt igen, når hans smittende begejstring for en sag eller et emne greb ham.

En af R. P. Sørensens venner, professor Axel Steensberg, skrev engang om R. P. Sørensen: »Han kunne – hvis han havde villet – være blevet en fremragende forsker. Men han valgte at virke ude i en egn af landet, hvor hans talrige foredrag og artikler kunne få en betydning for almenheden, som næppe var blevet en snæver faglig-specialiseret forskning til del«.

R. P. Sørensens idealistisk betonedede virke var præget af kærlighed til den sønderjyske landsdel – og især til den sønderjyske natur.

Jørgen Mågård

Karlo Berkjær Christensen

Holbøl

Fhv. landpolitiassistent i Holbøl, Karlo Berkjær Christensen, døde den 19. januar 1988, 72 år gammel. Han var født i Vroue sogn syd for Skive. Som 19-årig kom Berkjær til Sønderjylland, og da han trådte ind i forstuen på en rigtig sønderjysk gård, så han en stor opsats over døren:

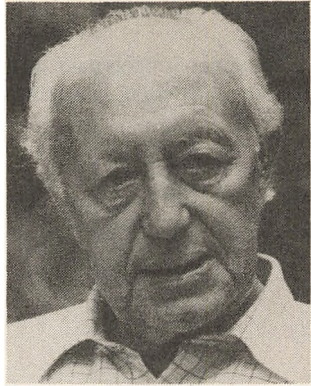
»Vi er danske, og vi vil vedblive at være danske«. Da forstod han, hvad Sønderjylland var og lovede sig selv, at det ville han også leve op til, hvis det stod i hans magt.

Berkjær blev meget optaget af det nationale liv i landsdelen, hvor Det unge Grænseværn, ledet af Peter Marcussen, kom til at betyde meget for ham. Ungdomsforeningen og gymnastikken interesserede ham meget. Han var med til mange store gymnastikopvisninger f.eks. i Ollerup – i Stockholm og i Sydslesvig, hvor Berkjær mange gange var fanebærer.

Den 4. september 1940 kom Berkjær ind til politiet. Efter et par år i København var han 12 år i Gråsten, og i 1953 blev han landbetjent i Holbøl indtil 1978. I 12 år var han kasserer i Dansk Landpolitiforening, hvor han senere blev æresmedlem. Da politiet blev arresteret i 1944 af tyskerne, gik Berkjær under jorden og deltog i modstandsbevægelsens arbejde.

I 1975 blev Berkjær udnævnt til ridder af Dannebrog.

H.H.B.

Johannes Søberg

Øster-Lindet

Den 21. februar 1988 døde tidl. gdr. Johannes Søberg, Øster-Lindet – nær 91 år og mæt af dage efter et langt og begivenhedsrigt liv, hvor han kom i kontakt med umådelig mange mennesker.

Johannes Søbergs navn vil i offentligheden først og fremmest være knyttet til: Søbergs Have – og den var også i et og alt hans livsværk, beundret af tusinder og atter tusinder fra nær og fjern, hvor dronning Ingrid glædede ham med flere besøg.

Det danske fjernsyn bragte også flere udsendelser fra haven med dens berømte ejer, der uden uddannelse på feltet udviklede sig til en højt anerkendt ekspert på området.

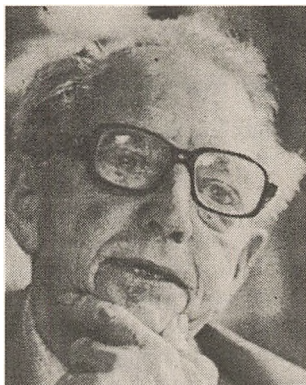
Men haven var dog blot en del af Søberg og hans rige personlighed med de mange interesser. Fra barndom og ungdom var Johannes Søberg fortrolig med betydningen af at være dansk – hans far var med til at oprette Øster-Lindet forsamlingshus i 1894, og mange år senere var Johannes Søberg i en årrække formand for forsamlingshuset, der bl.a. blev flittigt benyttet på to af Søbergs store interesseområder: Gymnastik og amatørteater. Søberg var selv delingsfører, dygtig gymnastikleder som ung – og dertil et skuespillertalent, som han bl.a. udfoldede som instruktør gennem mange år. Ungdomsforeningen var han også formand for i nogle af ungdomsårene, og dertil var Johannes Søberg årene igennem søndag efter søndag at finde i Rødning frimenigheds smukke kirke. Fællesskabet fra tiden før Genforeningen var her så stærkt, at Johannes Søberg som så mange andre fortsat ønskede at være med i frimenigheden, der en årrække kunne glæde sig over hans indsats i dens ledelse.

Johannes Søberg var en livskunstner – en personlighed af en art, der ikke

kan sammenlignes med andre, fordi han så helt og fuldt var Johannes Søberg.

Johannes Søbergs navn og minde vil længe blive husket såvel ud over landet som i det sogn, hvis navn han gennem sin have gjorde landskendt.

Arne G. Larsen

Hans Jepsen

Rørkær

Den 8. marts 1988, dagen efter sin 79 års fødselsdag, døde Hans Jepsen på Tønder sygehus.

Indtil ganske kort tid før sin død var Hans Jepsen daglig i gang med at hjælpe den ældste søn, Mathias, der nu driver jorden til den fædrene gård samtidig med, at han driver den gamle sognefogedgård efter hans morfar, Nis Petersens død.

Bygningerne til Hans Jepsens gård brændte en sommerdag i 1970. På den gamle gårds grund blev der bygget en dejlig villa, som nu blev Mette og Hans Jepsens aftægtsbolig.

Denne villa er omgivet af en vidunderlig beplantning. Dette anlæg var Hans Jepsens daglige glæde – men helt forvandt han aldrig tabet af den gamle gård med de mange slægtsminder.

Før han overtog gården efter sine forældre, Christine og Mathias Jepsen, havde han været elev på Gråsten landbrugsskole og på Askov højskole.

Hans Jepsens far havde i mange år været en kendt og højt værdsat kvægavlsmænd, og Hans Jepsen fortsatte nu dette kvægavlsarbejde, som faderen havde startet. Trods en meget travl hverdag påtog Hans Jepsen sig mange til-

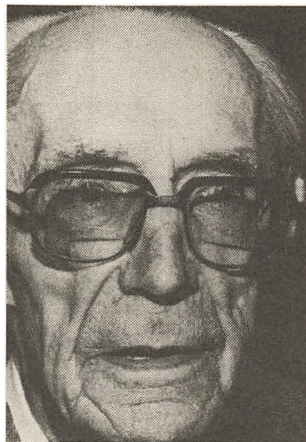
lidshverv. Han sad i bestyrelsen for Sønderjysk Kvægavlforening, var med i Digelaget, i bestyrelsen for E.A.S.V. og Højspændingsværket.

Helt fra ungdomstiden var Hans Jepsen aktivt med i det nationale arbejde. Han var i mange år i ungdomsforeningens bestyrelse og med i ledelsen af Det Unge Grænseværn m.m.

Gennem alle årene var Hans Jepsen en trofast deltager i de danske årsmøder i Sydslesvig.

Hans Jepsen vil blive savnet af mange på vores egn. Han var agtet, værdsat, respekteret og afholdt – for han ville altid kun det gode.

A. og M.F.

Oskar Petersen

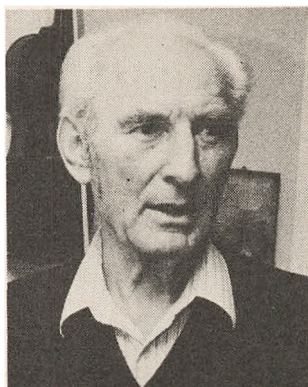
Flensborg

Den 30. april 1988 døde fhv. købmand Oskar Petersen i en alder af 93 år. Oskar Petersen, der var en af de kendteste flensborgske forretningsfolk, drev i mere end 60 år forretningen C. C. Petersen, som han i sin tid overtog efter faderen, og som nu ejes af sønnen Carsten Petersen.

Oskar Petersen var født i Flensborg 2. juli 1894. Faderen oprettede forretningen ved siden af Flensborghus i 1883, og her kom sønnen i lære. I 1915 kom indkaldelsen til militærtjeneste, og Oskar Petersen oplevede verdenskrigen både i Rusland og Frankrig.

I 1922 blev Oskar Petersen, der altid var et aktivt medlem af den danske

folkedel, medindehaver af faderens forretning, og det var en stor glæde for ham i 1983 at kunne være med til at markere forretningens 100 års jubilæum. Oskar Petersen var i mange år medarbejder i SSFs 7 /8. distrikt, hvor han med stor dygtighed varetog revisorposten. Sammen med hustruen Herta deltog han op i sin høje alderdom i distriktets liv, og det var en særlig glæde for ham, da sønnen Carsten for nogle år siden overtog bestyrelsesposten i SSF.

Nicolai Büchert

Hanved

Fhv. overlærer Nicolai Büchert, Hanved, der døde den 12. maj 1988, var en af den danske folkedels mest markante personligheder. Han døde halvanden måned efter at have fejret sin 75 års fødselsdag.

Ved Nicolai Bücherts død mistede folkedelen en af sine fortalere, en personlighed, der turde stå frem og sige sin mening, også når den ikke var den gængse. I den daglige debat markerede Nicolai Büchert sig ikke mindst gennem læserbreve i Flensborg Avis, som en fortaler for, at det danske sprog i Sydslesvig burde tales mere. Hans facon opfattede ofte som værende provokativ. Sådan var det næppe ment fra Bücherts side. Hans temperament bød ham blot at sige tingene lige ud, dertil kom hans civilcourage, som da han i 1987 arrangerede et alternativt årsmøde på Danevirke i protest mod, at officielle tyske gæster var blevet inviteret til det »rigtige« årsmøde.

I daglig sprogbrug yndede Nicolai Büchert at kalde sig sønderjyde. Dermed understregede han, at Sydslesvig er en del af Sønderjylland. Men heri lå også en protest mod grænsedragningen af 1920. Han accepterede aldrig,

at landet mellem Skelbækken og Ejderen var på tyske hænder, og drømmen om en genforening med Danmark forlod ham aldrig.

Nicolai Büchert opvoksede som femte ældste i en børneflokk på 14 i Søndermosen i Jaruplund. Kårene i barndomshjemmet var små, men han følte, at barndommen havde været rig og sammenholdet omkring det danske en bærende faktor. Efter skolegang i Jaruplund og på Duborg-skolen læste Nicolai Büchert til lærer på Tønder seminarium. Dagen efter dimissionen var Büchert bag katederet på den danske kommuneskole i Duborggade.

Krigen kom, og den måtte Nicolai Büchert også gøre med, men i 1944 deserterede han fra værmagten og sluttede sig til den franske modstandsbevægelse. I 1946 vendte han hjem og blev skoleleder i Husby. Her kom han til at virke indtil 1968, hvor en af hans gamle elever, Gerhard Ernst, tog over.

Indtil sin pensionering virkede han som overlærer ved Christian Paulsen – Skolen i Flensborg.

Nicolai Bücherts hjertebarn var sprogforeningen. Det lykkedes ham genne sin egen form for agitation at tegne mange medlemmer til foreningen.

I.H.

Margrethe Dodt

Aabenraa

Forfatteren og naturmennesket Margrethe Dodt døde midt i højsommeren den 4. juli 1988. Mens blomster bugnede på Danmarks grøftekanter, gik hun døden i møde med en vilje så stærk, at det syntes utroligt.

Margrethe Dodt var ansat ved Post og Telegrafvæsenet, indtil hun i 1970 gik på pension; og var der nogen, der nød alderdommen, var det Margrethe Dodt. Først nu fik hun sin frihed til at kunne skrive. Det blev til et utal af kronikker og essays i landsdelens aviser. Her mærkede man tydeligt hendes egen modning fra den åbenbare glæde over naturen og dens gaver til menneskeheden til den funderende og filosoferende undren over livets inderste mening. Hun arbejdede med sig selv og sine tanker til det sidste, og naturen var og blev kilden til hendes mange tanker.

Dette kom også til udtryk i hendes digte, som i mange år prydede Jydske Tidendes bagside og senere i de 3 digtsamlinger, som Margrethe Dodt udgav: Hjertegræs, Solblink og Årets Mosaik. Her kom hendes natursyn tydeligt frem, og hun fik mange breve fra læsere, der gav udtryk for, at de elskede hendes enkle og inspirerende digte om den natur, vi ikke må glemme. Glemmer

vi den, er vi fortabt, for vi er selv et led i den, og det er ikke meningen, at vi skal kue naturen. Vi skal snarere tilbede den og prise den for de værdier, den bringer os. Det var Margrethe Dodts budskab til os.

Margrethe Dodt og jeg har diskuteret disse ting i mange telefonsamtaler og på vore møder på Rebbøl-Centret, som hun støttede med al sin energi. Det sidste møde med Rebbøl-Centret, som hun deltog i, var omkring tilblivelsen af bogen »Hvad skal det blive til«, som skildrer den forlorne måde, vi behandler vore unge på i nutidens Danmark. Også her viste Margrethe Dodt sit stærke engagement. Hvis vi ikke passer på vore børn og unge, tegner der sig en sort fremtid, sagde hun.

Igen er en af Sønderjyllands få digtere gået bort. Men digtene, tankerne og håbet står tilbage. Med ethvert menneske lever der værdier videre. Det kan selv Døden ikke sætte en stopper for!

Per Jespersen

Andreas C. Wortmann

Padborg

Ved amatørarkæologen Andreas C. Wortmanns død mistede Bov kommune den mand, der gennem en menneskealder har gjort mest for at kortlægge Bov kommune igennem de mange udgravninger, han i tidens løb har foretaget.

A. Wortmann, der var født den 18. september 1907, døde den 6. juli 1988. Han var født i Bolderslev, men allerede som dreng flyttede han med forældrene til Bov sogn, og resten af sin tid levede han her.

Allerede som dreng begyndte han at interessere sig for de flintesten, han fandt på marken, og det fortsatte, da han var ung tjenestekarl, samt da han som arbejdsmand var med til at lave den nye Fjordvej. Senere fik Wortmann

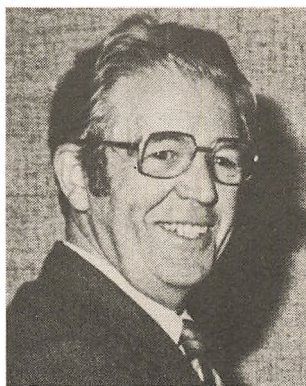
ansættelse ved DSB som kolonnenarbejder, og i sin fritid arbejdede han ivrigt som amatørarkæolog i samarbejde med Haderslev museum. I sit eget hus med stor kælder fik hans store privatsamling af oldtidsfund plads.

Andreas Wortmann var med til at starte foreningen Sønderjyllands Amatørarkæologer og Historisk forening for Vis herred, og i begge foreninger blev han æresmedlem. Fra 1956 til 1970 var han tillidsmand for Bov sogn og bestyrelsesmedlem i Aabenraa amtskreds under Historisk Samfund for Sønderjylland.

De professionelle arkæologer anerkendte Wortmann i den grad, at han blev medlem af Kongelig Oldskrift Samling i København. Wortmann var med til at skrive to bøger om Bov sogn. I 1986 blev bogen : »Amatørarkæologen Andreas Wortmann – manden, der søgte og fandt«, udgivet, og i 1981 bidrog han med artikler i professor Kersten Kiels bog: »Ältere Bronzezeit«, hvor 8 sider med fund fra Bov kommune omtales.

Mange har oplevet Wortmann, når han foreviste sine samlinger i sin kælder, hvor det var en oplevelse at møde ham. Af væsen var han en meget beskeden mand, men med sin klare opfattelse af mange ting uden, at han brød sig om at komme i rampelyset. Han bliver mindet med stor respekt.

Hans Henrik Bang

Aage Sørensen Jaruplund

Efter et længere sygeleje døde fhv. landbrugskonsulent Aage Sørensen, Jaruplund den 26. juli 1988, 71 år gammel.

Aage Sørensen var fra Vesterlund nær Vejle. Han blev agronom fra Landbohøjskolen i 1944 og virkede frem til 1946 som regnskabskonsulent i Vis

Herreds Landboforening, inden han i 1946 tiltrådte stillingen som landbrugskonsulent for Flensborg og Omegns Landboforening. Denne stilling bestred han med stor dygtighed, indtil han i 1983 gik på pension.

Aage Sørensens arbejdsområde var meget omfattende. Han fik opbygget en meget stor kontaktoverflade til landmænd i Flensborg og Sydtønder amter, hvor han indtil 1950 havde sit virkefelt.

1950 kunne virkefeltet begrænses til Flensborg og Omegns Landboforening. Samme år blev Aage Sørensen valgt til sekretær for den nyoprettede Fælleslandboforening for Sydslesvig. Det var en post, der ikke blot krævede en ekstra arbejdsindsats, men også stor indfølelse for at kunne koordinere de kræfter, som samledes i den nye organisation. Aage Sørensens indsigt i landøkonomiske spørgsmål, hans samarbejdsvilje, evnen til at lytte til andres meninger og frem for alt hans ro medvirkede til, at de stillede opgaver blev løst. Han var altid parat til at give en hånd med, hvor det kneb.

Fra 1964 sad Aage Sørensen i bestyrelsen for Slesvigsk Kreditforening og han ydede også en betydelig indsats, da ejendommen Røhsminde i Jaruplund efter Meta Røhs død overgik til Grænseforeningen. I en årrække virkede han som sekretær for Røhsminde-udvalget. I den lokale danske kreds var han en højt værdsat medarbejder, til hvem man altid kunne henvende sig, når der var opgaver, som skulle løses.

H. H. J.

Johannes Fink

Kollund

Johannes Fink kom fra et grundtvigsk gårdmandshjem i Brændstrup, Røding sogn, hvor han blev født den 18. juli 1915. Han døde i Kollund den 11. september 1988.

I hans hjem blev arbejde, guds frygt, livsglæde og kærlighed til land og folk sat i højsædet, og dette kom til at præge Johannes. Han fik hjemmeundervisning og blev optaget på Tønder Statsseminarium, hvor han bestod lærereksamen i 1939. Efter nogle vikariat blev han fast ansat som lærer i Tandslet på Als i 1942. Under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen, lige som han og hustruen, Ingeborg f. Harsløff fra Brønshøj, sluttede sig til kredsen om forstanderinde Johanne Hansen (1890-1981) i Vollerup på Als Husoldningsskole.

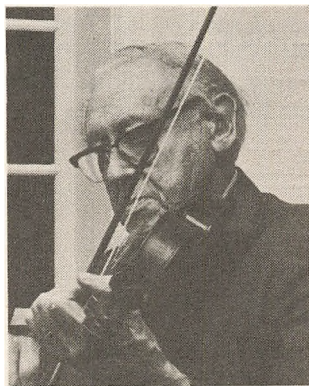
I 1945 fulgte Johs. Fink kaldet fra Sydslesvig og blev ansat som førstelærer i Valsbøl danske privatskole under Dansk Skoleforening, Sydslesvig, hvor

han gjorde en dygtig og helhjertet indsats for børn, unge og forældre sammen med den kendte Maren Sørensen. Samtidig hjalp han Helge Noe-Nygaard med at samle sydslesvigske sagn og udgav et undervisningshefte om Sydslesvigs historie og geografi. Fink var i en årrække formand for den danske lærerkreds i Flensborg amt.

Fra 1959-63 var Fink førstelærer i Bjerndrup ved Tinglev, og fra 1963-77 gjorde han tjeneste som overlærer ved Nydam-Skolen i Vester Sottrup. I en periode var Fink formand for Grænseforeningen i Sønderborg amt. Endvidere var han bestyrelsesformand for Jens Jessens Legat og for Johanne Hansens Mindefond.

Efter pensioneringen flyttede ægteparret Fink til Kollund, hvor de nogle år i forvejen havde købt et parcelhus på Fjordvejen, hvor de hver dag kunne se Sydslesvig på den anden side af fjorden, den landsdel, hvor de stadig havde deres hjerter. Johannes Finks mangeartede virke kan sammenfattes i de ord: Han var vor hjemstavns og sine folkefællers en tro tjener.

J.K.L.

Christian Jensen

Gallehus

23. juli 1902 – 11. august 1988.

Uden forudgående sygdom og i fuld arbejdsvigør døde den sønderjyske spillemænd Christian Jensen i skovhuset i Gallehuskov stille og ydmygt, som det passede til hans væsen.

Chr. Jensen tog den første danske lærereksamen fra Haderslev Seminarium i 1924 og havde sit første virke i Hejsager i 5 år. Herfra drog han som lærer til Mejlbjerg, hvor han kom til at virke i 30 år. I 1959 begyndte han på Rudbøl

Skole, hvor han virkede til sin pension i 1970. Herefter flyttede han ind i sit elskede skovhus i Gallehuskov.

Chr. Jensen var en af de ægte, stoute sønderjyder, der fra sine første ungdomsindtryk af fremmedherredømmets åg dannede sig sin livsholdning, som han virkede efter hele sit liv. Hans arbejde som lærer var højt værdsat; hans indsats ved siden af lærergerningen ligeså. Han gik hurtigt ind i amatørteaterarbejde og har fået adskillige forestillinger sat op.

For Christian havde evnen til at se de talenter, hans medmennesker var i besiddelse af. Udfra dette satte han dem i gang, og han stillede store krav. Man skulle ikke komme let til skabende arbejde; man måtte give sig selv, hvis det skulle være ærligt. Sådan forholdt det sig også med de underholdninger og de mennesker, han tog med sig til Sønderjyllands forsamlingshuse. Her skildrede han med sin elskede violin Grænselandets toner, så det gik til hjertet.

Christian Jensen har betydet uendeligt meget for Sønderjylland – både i den første danske tid, hvor man skulle finde sine ben at stå på, og i tiden efter 2. verdenskrig, hvor landsdelen skulle føres ind i nutiden med sit kunstneriske engagement. Christian stod således bag oprettelsen af Sønderjyllands Amatørsymfoniorkester, Slogs Herreds Amatører og Guldhornsspillet, ligesom han var med i flere radio- og TV-udsendelser.

Med Christian Jensen gik en hel æra i Sønderjylland bort. Tilbage bliver mindet og det historiske ståsted, som er en forpligtelse for os alle. Christian har IKKE levet forgæves.

Per Jespersen

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak:

Arne G. Larsen, Øster-Lindet, 6630 Rødding.

Telefon 04 84 63 50

DET DANSKE KONGEHUS

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André* Henrik Christian, født 26. maj 1968. 2) *Joachim* Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard* Casimir Karl August Konstantin, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav* Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969. b) *Alexandra* Rosemarie Ingrid Benedikte, født 20. november 1970. c) *Nathalie* Xenia Margareta Benedikte, født 2. maj 1975. 2) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder: Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, død 14. juni 1976, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor). Datter: *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor), b) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha* Sofia Lovisa Ingeborg, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899, død 4. januar 1977. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne* Ferliith Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917, død 26. september 1980. 2) *Margrethe* Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet Poul Schlüter

Udnævnt den 3. juni 1988.

Statsminister	<i>Poul Schlüter (K)</i>
Udenrigsminister	<i>Uffe Ellemann-Jensen (V)</i>
Finansminister	<i>Palle Simonsen (K)</i>
Økonomiminister	<i>Niels Helveg Petersen (R)</i>
Justitsminister	<i>Erik Ninn-Hansen (K)</i>
Skatteminister	<i>A. Fogh Rasmussen (V)</i>
Forsvarsminister	<i>Knud Enggaard (V)</i>
Undervisnings- og forskningsminister	<i>Bertel Haarder (V)</i>
Sundhedsminister	<i>Elsebeth Kock-Petersen(V)</i>
Fiskeriminister	<i>Lars P. Gammelgaard (K)</i>
Arbejdsminister	<i>Henning Dyremose (K)</i>
Inderigsminister og minister for nordiske anliggender	<i>Thor Pedersen (V)</i>
Trafik- og kommunikations- minister	<i>H. P. Clausen (K)</i>
Industriminister	<i>Niels Wilhelm (K)</i>
Boligminister	<i>Agnete Laustsen (K)</i>
Landbrugsminister	<i>Laurits Tørnæs (V)</i>
Energiminister	<i>Jens Bilgrav-Nielsen (R)</i>
Kulturminister	<i>Ole Vig Jensen (R)</i>
Miljøminister	<i>Lone Dybkjær (R)</i>
Socialminister	<i>Aase Olesen (R)</i>
Kirkeminister	<i>Torben Rechendorff (K)</i>

Folketingsvalget den 10. maj 1988

Stemmeprocent 85,8

Socialdemokratiet	992.682	stemmer	55	mandater
Radikale Venstre	185.707	stemmer	10	mandater
Konservative Folkeparti	642.048	stemmer	35	mandater
Socialistisk Folkeparti	433.261	stemmer	24	mandater
De Grønne	44.960	stemmer	0	mandater
Kommunistisk Parti	27.439	stemmer	0	mandater
Centrum Demokraterne	155.464	stemmer	9	mandater
Fælles Kurs	63.263	stemmer	0	mandater
Kristeligt Folkeparti	68.047	stemmer	4	mandater
Venstre	394.190	stemmer	22	mandater
Venstresocialisterne	20.303	stemmer	0	mandater
Fremskridtspartiet	298.132	stemmer	16	mandater
Udenfor partierne	3.633	stemmer	0	mandater
Blanke	18.222	stemmer		
Ugyldige	5.300	stemmer		
<hr/>				
I alt	3.352.651	stemmer	175	mandater
Færøerne			2	mandater
Grønland			2	mandater
<hr/>				
			179	mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 10. maj 1988

Stemmeprocent 85,3

Socialdemokratiet	46.124	stemmer	3	mandater
Radikale Venstre	7.071	stemmer	0	mandater
Konservative Folkeparti	33.382	stemmer	2	mandater
Socialistisk Folkeparti	10.961	stemmer	1	mandater
De Grønne	1.607	stemmer	0	mandater
Kommunistisk Parti	538	stemmer	0	mandater
Centrum Demokraterne	6.058	stemmer	0	mandater
Fælles Kurs	2.278	stemmer	0	mandater
Kristeligt Folkeparti	4.200	stemmer	0	mandater
Venstre	26.340	stemmer	1	mandater
Venstresocialisterne	387	stemmer	0	mandater
Fremskridtspartiet	19.481	stemmer	1	mandater
I alt	158.427	stemmer	8	mandater

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: J. K. Hansen, fhv. minister
Poul Qvist Jørgensen, afdel.led.
Svend Taanquist, labor.mest.

Konservative Folkeparti: Kaj Ikkast, major
Jens P. Rønholt, gårdejer

Socialistisk Folkeparti: Inger Harms, kontorassistent

Venstre: Peder Sønderby, gårdejer

Fremskridtspartiet: Helge Dohrmann, entreprenør

Undervisningsministeriets udvalg vedrørende danske kulturelle anliggender i Sydslesvig

(Beskikkelse af 11. december 1987 – efter folketingsvalget den 8. september 1987)

V	folketingsmedlem, gårdejer
Peder Sønderby (formand),
Ørderup,
6520 Toftlund	S	folketingsmedlem
J. K. Hansen
Dybbøløstenevej 23,
6400 Sønderborg
SF	viceamtsskatteinspektør
Rolf Lütken,
Engbakken 64,
2830 Virum	R	seminarieadjunkt
Niels Erik Tyge,
Carstengade 22,
6270 Tønder
C	direktør, cand. polit.
E. Haunstrup Clemmensen,
Gl. Vartovvej 19,
2900 Hellerup		Sekretær:
kontorchef C. E. Laurrup,
Undervisningsministeriet,
Direktoratet for de videre-
gående uddannelser,
Frederiksholms Kanal 26,
1220 København K.
tlf.: 01 92 54 37.
Z	Landbrugstekniker
Bernd Carstensen,
Nørrevej 32,
6280 Højer		

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands statsamt

Statsamtmand

Ole Perch Nielsen
H. P. Hanssensgade 42,
6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 12 36. Kontortid: 10-15,
samt torsdag 16-17. Lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H. P. Hanssensgade 42,
6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 12 36. Kontortid: 10-15,
samt torsdag 16-17. Lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Amtsgården, Skelbækvej 2,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 50 50.

Amtsborgmester: Kresten Philipson.
Amtskommunaldirektør: Finn Hansen.

Kort over Sønderjyllands amt

Amtsrådsmedlemmer pr. 1. januar 1986

- V Kresten Philipsen, amtsborgmester, gårdejer, »Lundtoftbjerg«, 6200 Aabenraa.
- A Dycke Hoff, 1. viceamtsborgmester, distriktsmontør, Farversmøllevej 125, 6200 Aabenraa.
- V Helge Jensen, 2. viceamtsborgm., overlærer, Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk.
- V Chr. Ullerup Petersen, direktør, Kastanievej 3, 6520 Toftlund.
- A Børge Bisgaard Hansen, toldsekretær, Ringgade 240, 6400 Sønderborg.
- C Sven Tarp, installatør, Jernbanesvinget 7, 6392 Bolderslev.
- V J. Kloppenborg-Skrumsager, gårdejer, Bejstruggård, Københoved, 6600 Vejen.
- A Knud Tejlgård Jensen, skoleinspektør, Rosenvej 29, Ullerup, 6400 Sønderborg.
- A Per Friis, lærer, Færgevej 71, 6100 Haderslev.
- C K. M. Laursen, major, Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev.
- A Erik Oksborg, konsulent, Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens.
- F Jan Nøjsen, overassistent, Simmerstedvej 62, 6100 Haderslev.
- V J. Børsting-Andersen, reg. revisor, Vinkelvej 15, Rørkær, 6270 Tønder.
- V Edith Aalling, landbohusmoder, Selskærvej 5, 6560 Sommersted.
- A Chr. P. Johannsen, skoleinspektør, Nyboder 41, 6520 Toftlund.
- C Inger M. Poulsen, hjemmesygepl., Vestergade 12, 1., 6270 Tønder.
- A Heine Andersen, lærer, Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder.
- V Erik Rytter, statslandinspektør, Ringridervej 23, 6400 Sønderborg.
- S Hermann Heil, regnskabschef, Farversmøllevej 97, 6200 Aabenraa.
- A Steen V. Petersen, Løgumklostervej 39 st.lh. 6200 Aabenraa.
- V Andreas Madsen, gårdejer, Udsigten 22, 6510 Gram.
- B Ruth Nielsen, husmor, Østergade 19, 6270 Tønder.
- C Ernst Weng, skoleinspektør, Skovbrynet 29, 6400 Sønderborg.
- A Bente W. Tietlje, distriktssekr., Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg.
- V Arne Kindberg, gårdejer, Nybølgård, 6230 Rødekro.
- A Karen Bertelsen, sygehjælper, Frejasvej 12, 6070 Christiansfeld.
- F Jan Hedegaard Petersen, landpostbud, Jomfrustien 3 A, st., 6400 Sønderborg.
- V Grete Zachariassen, husmor, Mølmark 27, 6310 Broager.
- Q Knud Olav Knudsen, dyrlæge, Solbakken 20, 6100 Haderslev.

Amtsprogramrådet

V. P. Leonhardt,
Carstensgade 90, 6270 Tønder.

Karlo Christensen,
Nygade 13, 6270 Tønder.

Jens Erik Rasmussen,
Eskærhøjvej 39c, 6100 Haderslev.

Poul Stønderup,
Kromai 109, Løjt Kirkeby,
6200 Aabenraa.

Claus Christensen,
Nyrejsvej 6a, Lavensby, 6430 Nordborg.

Solvejg Buhrkall,
Vråvej 4, Ø. Lindet, 6630 Rødding.

Erling Åskov,
Højgade 13, 6630 Rødding.

Børge Buhl,
Tulipanvej 4, Bedsted,
6240 Løgumkloster.

Peter Holst,
Bregnegårdsvej 13, 6630 Rødding.

Otto Drimer,
Nørrevang 23, Løjt Kirkeby,
6200 Aabenraa.

Jørgen Nielsen,
Kirkevej 23, 6360 Tinglev.

Erik Kristensen,
Kærvej 9, 6560 Sommersted.

Philipp Iwersen,
Skovfennen 12, 6360 Tinglev.

Amtrådsmedlem Erik Rytter,
Ringridervej 23, 6400 Sønderborg.

Amtrådsmedlem
Børge Bisgaard Hansen,
Ringgade 240, 6400 Sønderborg.

Ernst Vollertsen,
Seekamp 19, D-2381 Lürschau.

Sognegrænser i 23 kommuner

Kortet viser sogne-, provsti- og stiftsgrænser i Sønderjyllands 23 kommuner, der omfatter ca. 120 sogne inddelt i Vojens-Christiansfeld provsti, Haderslev domprovsti, Tørninglen provsti, Tønder provsti, Sønderborg provsti og Abenraa provsti med grænserne mellem Haderslev og Ribe stifter optrykket ca. midt i kortet.

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg kommune,**
6440 Augustenborg. Tlf. 04 47 15 82.
Borgmester: Regnar Liboriussen.
Kæmner: M. Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.**
Tlf. 04 67 00 67.
Borgmester: Preben Johannsen.
Kommunaldirektør: Ole Norborg.
- Bredebro kommune, 6261 Bredebro.**
Tlf. 04 74 16 50.
Borgmester: Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.**
Tlf. 04 44 10 33.
Borgmester: Peter Nielsen.
Kæmner: Knud Møller.
- Christiansfeld kommune,**
6070 Christiansfeld.
Tlf. 04 56 14 05.
Borgmester: Bent Skriver.
Kommunaldirektør: Else Mariegaard.
- Gram kommune, 6510 Gram.**
Tlf. 04 82 21 31.
Borgmester: Anton Paulsen.
Kommunaldirektør:
Keld Brøchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.**
Tlf. 04 65 12 30.
Borgmester: Uwe Nannsen.
Kæmner: Ejner Støtting.
- Haderslev kommune,**
6100 Haderslev. Tlf. 04 52 65 05.
Borgmester: Kurt Dørflinger.
Kommunaldirektør: Arne Otto Bak.
- Højer kommune, 6280 Højer.**
Tlf. 04 74 23 27.
Borgmester: Knud Hansen.
Kæmner: Thomas Uhr Knudsen.
- Lundtoft kommune, Felsted,**
6200 Aabenraa. Tlf. 04 68 55 11.
Borgmester: P. M. Buus Madsen.
Kommunaldirektør: Jens Bundesen.
- Løgumkloster kommune,**
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 45 11.
Borgmester: Hans Jessen Hansen.
Kæmner: Hans Holt.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.**
Tlf. 04 45 04 15.
Borgmester: J. Møller Madsen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre-Rangstrup kommune,**
6520 Toftlund. Tlf. 04 83 19 34.
Borgmester: Chresten Jacobsen.
Kommunaldirektør:
Jacob Jacobsen Haugaard.
- Rødding kommune, 6630 Rødding.**
Tlf. 04 84 21 61.
Borgmester: Gunnar Juul.
Kommunaldirektør:
Normann Pedersen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.**
Tlf. 04 66 28 75.
Borgmester: Erik Larsen.
Kommunaldirektør: Ervin Mølgård.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.**
Tlf. 04 75 22 11.
Borgmester: Hans Bonde Møller.
Kommunaldirektør: H. Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbøvej 12,**
Ullerup, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 46 12 16.
Borgmester: Chr. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Skovsholm 1,**
Hørup, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 44 52 20.
Borgmester: Thomas Jacobsen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.
- Sønderborg kommune,**
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 93 00.
Borgmester: Ingolf Winzor.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Nørhøj.

Tinglev kommune, Tinglev Midt 2,
6360 Tinglev. Tlf. 04 64 40 39.
Borgmester: Hardy Knudsen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Morten Knudsen.

Tønder kommune, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 18 10.
Borgmester: Kurt Sandahl Sørensen.
Kommunaldirektør: Egon Nielsen.

Vojens kommune, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 07 54.
Borgmester: Peter Petersen.
Kommunaldirektør: Mogens Olsen.

Aabenraa kommune, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 12 00.
Borgmester: Jens Terp-Nielsen.
Kommunaldirektør: Ehlert B. Nielsen.

Kommuneforeningen
i Sønderjyllands amt.
Kommunekontoret, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 21 61.
Formand: Borgmester Gunnar Juul.
Sekretær:
Fhv. kommunaldirektør Carlo Jensen.

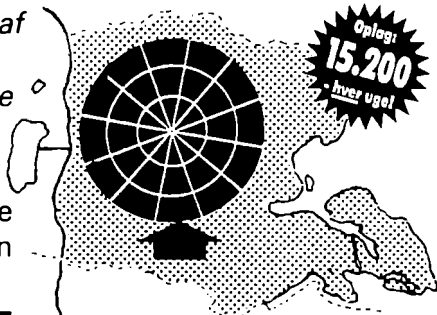
Lausten Isenkram

Nygade 16, 6300 Gråsten
tlf. 04 65 10 44

*Hele dette område af
Sønderjylland får
Deres annonce at se
hver torsdag.*

– Det er én af
grundene til, at flere
og flere ser fordelene
ved at annoncere i

ugeavisen

for MIDTSØNDERJYLLAND

Vestergade 35 · 6520 Toftlund

Telefon 04 83 1990 – Telefax 04 83 2091

FORENINGER, ORGANISATIONER, INSTITUTIONER M. V.

Nationale og historiske foreninger m. v.

Sprogforeningen

Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa.

Tlf. 04 62 11 50.

Kontortid: Tirsdag 13-17.

Sekretær: Lis Mågård.

Bestyrelse:

Formand: O. bibliot. Jørgen Mågård,
Svangkærvej 9, Smedeby, 6340 Kruså.

Tlf. 04 67 21 14 eller 04 67 34 54.

Skoleleder Sigfred Andersen,
Mühlendamm 7, D-2257 Bredstedt
(Sydslesvig). Tlf. 009 49 4671 - 42 57.

Sognepræst Th. Heick,
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 12 27.

Lektor Klaus Eggert Hansen,
Havgyden 41, Bæk, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 56 92 69.

Vandrelærer Volker Bock,
Meiereistrasse 7,
D-2381 Thumby.
Tlf. 009 49 462 - 37 189.

Dommer Ditlev Nielsen,
Sundquistsgade 36, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 43 01 81.

Skoleforeningen

Formand: Gdr. Hans Schmidt,
„Sandet“ 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 41 08.

Næstformand: Elsebeth Schmidt,
Tanderuggård, 6760 Ribe.

Kasserer: Bankass. Hanne Clausen,
Sydbanks afdeling, 6270 Tønder.

Sekretær: Fhv. gdr. Jens Friis Styrk,
Catharinasvej 22, Visby,
6261 Bredebro. Tlf. 04 76 32 81.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K. Tlf. 01 11 30 63.

Formand: Amtsskolekonsulent
Viggo Witt-Hansen, Rugvænget 16,
6600 Vejen. Tlf. 05 36 06 12.

Sekretær: Direktør, cand. jur.
O. M. Olesen.

Haderslev Vestre kreds:
Formand: Arne Juhl,
Højskolevænget 6, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 19 70.

Haderslev Østre kreds:
Formand: Niels Aage Madsen,
Langkær 11 a, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 16 24.

Aabenraa kreds:
Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
Dalsmarksgade 3, Rinkenæs,
6300 Gråsten. Tlf. 04 65 07 45.

Sønderborg kreds:
Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, Kastanieallé 24 a,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 49 13.

Tønder kreds:
Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vinklen 12, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 51 64.

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. 04 74 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. 04 76 21 27.

Slesvigsk Samfund

Formand: Læge Frode Gam,
Valhøjs Alle 34, 2610 Rødovre.
Tlf. 01 70 38 38.

Kontor: Kapelvej 17, 3. th.,
2200 København N. Tlf. 01 35 63 37.

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Mette Julius,
Algade 68, Frifelt, 6780 Skærbæk.
Tlf. 04 75 72 34.

Næstformand: Fru Kirsten Gjelstrup,
Hjarupvej 15, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 31 47.

Kasserer: Hedvig Møller,
Brobølvej 21, 6400 Sønderborg.

Sekretær: Ester Jessen,
Bovlundbjergvej 10, 6535 Branderup J.

Hvilehjemmet: Havnebyvej 119,
6791 Kongsmark, Rømø.
Tlf. 04 75 52 14.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:
Landsarkivet, Haderslevvej 45,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 46 83.
Åbningslid: 9-13, lørdag lukket.

Forretningsudvalg: Formand: landsarkivar Hans H. Worsøe, Aabenraa.
Næstformand: rektor Knud Fanø, Flensborg.
Kasserer: afdelingsleder Rasmus Callesen, Aabenraa.
Sekretær: lektor Henrik Fangel, Aabenraa.

**Bankrådgiveren,
kun i Privatbanken**

PRIVATbanken
GRAM AFDELING
Slotsvej 11 . 6510 Gram
Telefon 04 82 16 21

Redaktionsadresser:

Sønderjyske Årbøger:

Artikelforfatter: Lars N. Henningsen,
Jørgensgård 43a, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 76 17 (625858).

Øvrige stof: Knud Fanø, Postboks 100,
6340 Kruså. Tlf. 009 49 461 22 331.

Sønderjysk Månedsskrift:

Henrik Fangel, Institut for sønderjysk
lokalhistorie, Haderslevvej 45,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 58 60.

Skriftrækken:

N. H. Kragh Nielsen, Rødding bibliotek
Kongevej 6, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 12 88.

Amtsudvalgsformænd:

Gårdejer Søren Rasmussen, Hygum-
skov, Rødding (Haderslev amtskreds).
Gårdejer E. Posselt, Møgeltønder,
(Tønder amtskreds)
Overlærer Hans H. Bang, Bov
(Aabenraa amtskreds).
Overlærer Bent Bille, Broager,
(Sønderborg amtskreds).
Dr. Johann Runge, Flensborg
(Sydslesvig).

Øvrige medlemmer af styrelsen:

Forskningsstipendiat Hans Schultz
Hansen, Flensborg.
Stiftamtmand O. Perch-Nielsen.
Museumpædagog Inge Adriansen,
Sønderborg.
Museumsinspektør Steen Wulff
Andersen, Haderslev.
Arkivar Henrik Becker-Christensen,
Aabenraa.

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Forstander Boye Andersen,
Storegade 84, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 46 63.

Sekretær: Museumsinspektør
J. Slettebo, Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 25 39.

Det unge Grænsæværn (D. N. U.)

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, Kastanie Allé 24 a,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 49 13.

H. E. Sørensens bog om
ALS eller SUNDEVED

smukke gavebøger - pr. stk. **120,00**

GÅGADENS BOGLADE

Perlegade 31 - Sønderborg
Tlf. 04 42 13 31

CIMBRIA

Byggemarked

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S . 6200 AABENRAA . TLF. 04 62 20 00

padborg boghandel

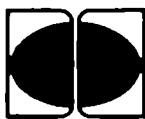
v/ Launi Pedersen

Tlf. 04 67 31 08

BOGCENTRET VED GRÆNSEN

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

Thomsens Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Tlf. 04 62 37 20 . 04 62 22 29

Næstformand: Gdr. Poul la Cour Møller,
Højbjerggaard, Fjordvej 7, Bækken,
6300 Gråsten. Tlf. 04 65 81 65.

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Christian Hansen,
Havstedvej 33, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov. Tlf. 04 64 74 71.

Næstformand: Boy Nissen,
Sønderbyvej 14, Møgeltønder,
6270 Tønder. Tlf. 04 77 83 50.

Kasserer: Holger Bonde,
Lysmosen 34, Marstrup,
6100 Haderslev. Tlf. 04 57 52 74.

Sekretær: Karen Christensen,
Bøgevangen 9, 6541 Bevtøft.
Tlf. 04 54 43 49.

Landsforeningen af Forsamlingshuse i Danmark

I bestyrelsen: Hans Chr. Hansen,
Havstedvej 33, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov. Tlf. 04 64 74 71.

Institut for Grænseregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 55 50.
Direktør Johan Peter Noack.

Humanistisk forskningsleder:
mag.art. Henrik Becker-Christensen

Samfundsvidenskabelig forskningsleder:
cand.polit. Christian Hansen.

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann,
Rosenbakken 109, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 27 65.

Kræftens Bekæmpelse

Den Syd- og Sønderjyske Fond.
Formand: Sognepræst M. K. Hvalsøe,
Hørup, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 44 53 25.

Dansk Kvindesamfund

Kontakt: Marie Nissen,
Lembckesvej 33, 3, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 46 81.

Nykredit
dækker hele landet
– lokalt!

Nykredit
den nye danske kreditforening

Åstrupvej 13
6100 Haderslev
Tlf. 04 52 70 00

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Jørgen Wangel,
Mosevang 29, Ulkebøl,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 75 33.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Ingolf Skousen,
Mågevej 2, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 28 48.

Forretningsfører: Jens Olesen,
Øbeningvej 5, Nr. Hostrup,
6230 Rødekro. Tlf. 04 66 92 69.

1. næstformand: Kurt Brommann,
Havretoften 21, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 16 20.

2. næstformand og formand for
Fælles kursusudvalg: Elna Petersen,
Hasselvej 14, Hammelev, 6500 Vojens.
Tlf. 04 57 73 77.

Formand for skydning: Kurt Brommann,
Havretoften 21, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 16 20.

Formand for gymnastik:
Anne Grethe Cornelsen,
Bøgelhusvej 7, 6360 Tinglev.
Tlf. 04 64 81 80.

Formand for folkedans:
Jørgen H. Nissen, Hjartbro Byvej 8,
6541 Bevtøft. Tlf. 04 54 43 92.

Formand for idrætsudvalget:
Ole Jørgensen, Løgumklostervej 4,
6261 Bredebro. Tlf. 04 74 18 37.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.

Formænd:
Midtsønderjyllands hovedkreds:
John Petersen, Bovlund
Nymarksvej 1, 6534 Agerskov.
Tlf. 04 83 35 55.

Haderslev østeramt:
Helge Moosmann,
Hjort Lorensensvej 47, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 14 43.

Aabenraa hovedkreds:
Kristian Kjær Nielsen, Sønderhavvej
13, Sønderhav, 6340 Kruså.
Tlf. 04 67 88 33.

Sønderborg hovedkreds:
Frøde Tychsen, Skeldevej 23,
6310 Broager. Tlf. 04 44 27 40.

Tønder hovedkreds:
Svend Kristiansen, Nygade 15,
6270 Tønder. Tlf. 04 72 59 70.

Røddingegnens Gymnastik- og Ungdomsforening

Formand: Folmer Pedersen,
Nyvej 16, 6660 Lintrup.
Tlf. 04 85 51 22.

Forretningsfører: Anni Bruun,
Skovvænget 17, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 10 17.

Formand for håndboldudvalget:
Thomas From, Galgetoftens 68,
6630 Rødding.

Formand for folkedanseudvalget:
Ole Sørensen, Lauenborgvej 11,
Stønderup, 6630 Rødding.

SØNDERJYDSK FRØFORSYNING

Lille Kolstrup 20

Aabenraa - Telefon 04 62 30 47

Formand for gymnastikudvalget:
Kirsten Madsen, Skodborgvej 7,
Langetved, 6630 Rødding.
Tlf. 04 83 72 63.

Formand for volleyballudvalget:
Jørgen Mølgård, Ribevej 55,
Sdr. Hygum, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 55 93.

Formand for svømmeudvalget:
Peter Fredslund, Sdr. Hygum,
6630 Rødding. Tlf. 04 84 53 05.

Formand for klub- og mødeudvalg:
Ejgil Christensen,
Landboelsgade 4, Ø. Lindet,
6630 Rødding. Tlf. 04 84 63 26.

Bund deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat,
Vestergade 30, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 38 33.

Formand: Landmand Gerhard Schmidt,
Ladegårdskov, 6300 Gråsten.
Tlf. 04 65 18 90.

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen.

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Vestergade 30, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 38 45.

Formand: Lærer Carl Fr. Tästensen,
Holmevej 15, Østerhøjt,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 77 51 53.

Forretningsfører: Knul Lippert.

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Jørgensgård 5, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 41 03.

Formand: Landmand Andreas Bucka,
Hostrupvej 32, 6270 Tønder.
Tlf. 04 76 43 12.

Musik – Teater – Kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Institutionens bestyrelse:
Stiftamtmand Ole Perch-Nielsen,
formand.

Administration:
Jørgen Billesbølle, forretningsfører.

Programudvalg:
Solobratschist Finn Winsløv,

Adresse:
Musikhuset, Skovvej 16,
DK 6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 61 61.

Ib Nielsens Fløjtekvartet

Ib Nielsen, Peter Fievé,
Børge Larsen, Urban Ericsson.

Henvendelse: Børge Larsen,
Primulavej 30, 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 47 17 74.

Det sdj. salon- og danseorkester

Henvendelse: Tlf. 04 42 72 13.
Dalsvinget 3, 6400 Sønderborg.

Den sønderjyske Duo

Elin Bruun, Dybbølberg 16,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 58 86.
Thomas Jensen, Ertebjergvej 28,
6473 Tandslet. Tlf. 04 44 75 18.

Sønderjyllands Strygekvartet

v/ Arne Møller Jørgensen,
Dybbølberg 16, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 58 86.

Duo Klassik

Arne Møller Jørgensen, violin
Elin Bruun, klaver.

Henv.: Dybbølberg 16,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 48 68 86.

Collegium danicum

Thomas Jensen, fløjte
Arne Møller Jørgensen, violin
Johan Korsfeldt, bratsch
Finn Sigfusson, cello
Elin Bruun, piano/cembalo.

Henv. bedes rettet til:
Wilhelm Hansen Koncertdirection,
Gothersgade 9-11, DK-1123
København K. Tlf. 01 11 78 88
eller til: Collegium danicum,
Dybbølberg 16, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 48 68 86.

Den alsiske Blæserkvintet

Ib Nielsen, Tove Steensgård,
Henning Jensen, Søren Friis,
Henrik Soelmark.

Clausen-bøger

ANDR. CLAUSEN BOGHANDEL APS.

Tlf. 04 42 38 00 - 6400 SØNDERBORG

Henvendelse: Ib Nielsen,
Engelshøjgade 4 A, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 43 06 58.

Sønderlydsk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen, Viben 75,
6270 Tønder. Tlf. 04 72 12 26.

Sekretær: Helge Rosenblad,
Chr. Winthersvej 4, 6100 Haderslev,
Tlf. 04 52 09 21.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Thomas Hauger,
Præstegade 20, 6760 Ribe.
Tlf. 05 13 98 99.

Forretningsfører: Asger Hulgaard,
Blegevej 7, 8300 Odder.
Tlf. 06 54 08 31.

Redaktør af »Rampelyset«:
Bent Jacobsen, redaktionens adresse:
Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten.

Landssekretariat: Ladegårdskov 14,
6300 Gråsten. Tlf. 04 65 11 03.

Forlaget DRAMA,
Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten.
Tlf. 04 65 11 41.

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Fru Ilse Søgaard,
Lysestøbervej 3, 6070 Christiansfeld.
Tlf. 04 56 11 11.

Haderslev Kunstforening

Formand: H. O. Boysen,
Solvang 31, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 09 14.

Sekretær: Elsebeth Schmidt-Hansen,
Jeppe Aakjærsvvej 1, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 55 17.

Sønderborg Kunstforening

Formand: Lektor Karen Løvig,
Peter Graus Vej 5, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 18 16.

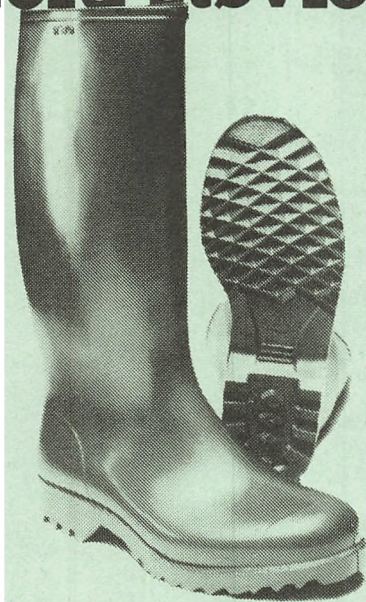
Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schröder,
Norderstrasse 59, D-2390 Flensborg.
Tlf. 009 49 461 - 1 79 53.

Teatergruppen Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev.
Administrator: Orla Dahl.
Tlf. 04 52 66 79 mellem kl. 11 og kl. 15.

Nu kan du få jægergrønne Nora støvler!

nora
- støvlestærk!

C. Borregaard Nielsen A/S

6200 Aabenraa . Telefon 04 62 29 50

Biblioteker

Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.

Bredebro, Bredebro Bibliotek, 6261 Bredebro. Tlf. 04 74 14 28.
Filialer i: Ballum, Visby.

Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager. Tlf. 04 44 16 13.
Filial i: Egersund skole.

Christiansfeld Bibliotek, Nørregade 12, 6070 Christiansfeld.
Tlf. 04 56 18 37.
Filialer i: Fjølstrup, Hejls, Stepping, Vejstrup.

Deutsche Bücherei, Åstrupvej 9, 6100 Haderslev. Tlf. 04 52 15 29.

Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Aabenraa. Tlf. 04 68 53 20.
Filialer i: Bovrup, Klipleve, Søgård.

Gram, Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram. Tlf. 04 82 19 70.
Filialer i: Arnum, Fole.

Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten. Tlf. 04 65 13 75.
Filialer i: Rinkenæs og Kværs.

Haderslev, Haderslev Bibliotek, Bispegade 15-17, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 55 33. Filialer i: Halk, Hoptrup, Marstrup, Vilstrup, Øsby, Årø.

Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer. Tlf. 04 74 26 86.
Filial i: Sdr. Sejerslev.

Hørup, Sydals Kommunebibliotek, Holtvej 2, Hørup, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 44 54 29.
Filialer i: Lysbild, Tandslet, Kegnæs.

Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, Storegade 16, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 30 42. Filialer i: Bedsted, Nr. Løgum, Ø. Højt.

Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg. Tlf. 04 45 03 36. Filialer i: Gudstrup, Havnbjerg.

Padborg, Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg. Tlf. 04 67 34 54.
Filialer i: Holbøl, Kollund.

Rødding, Rødding Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødding. Tlf. 04 84 12 88.
Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Øster Lindet.

Rødekro, Rødekro Bibliotek, Vestergade 20, 6230 Rødekro. Tlf. 04 66 26 23.
Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.

Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Falckvej 19, 6780 Skærbæk. Tlf. 04 75 17 80.
Bibliotekssamarbejde mellem Skærbæk og Tønder kommuner. Bogbus med 12 holdsteder i kommunen uden for Skærbæk by.

Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, Kongevej, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 26 31. Filialer i: Ulkebøl (Torvet, Ulkebøl). Tlf. 04 42 82 58.
Dybbøl (på Dybbølskolen). Tlf. 04 48 84 88.

Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, (Indg.: Blegens 9) 6400 Sønderborg.
Åbn.tider: man.-fre. 8-15.30, tors. till. 15.30-18.00 (1/9 - 30/4).

Handelshøjskole Syd Biblioteket
Sundsmarkvej 74, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 43 42 25.

Deutsche Bücherei, Rønhaveplads 12,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 57 65.

Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev.
Tlf. 04 64 41 69. Filialer i: Bolderslev,
Bylderup-Bov, Ravsted, Rens.

Tønder, Tønder Bibliotek, Richtsensgade
10, 6270 Tønder. Tlf. 04 72 33 26.
Bibliotekssamarbejde mellem Tønder
og Skærbæk kommuner. Bogbus med
12 holdsteder uden for Tønder.

Deutsche Bücherei, Popsensgade 6,
6270 Tønder. Tlf. 04 72 33 59.

Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek,
Torvegade, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 13 03. Filialer i: Agerskov,
Arrild, Bevtøft, Branderup.

Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek,
Skolevej 21, Vester-Sottrup,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 48 72 42.
Filial i: Nybøl.

Vojens, Vojens Bibliotek, Rådhuscentret
5, 6500 Vojens. Tlf. 04 54 16 80.
Filialer i: Hammelev, Jegerup,
Maugstrup, Nustrup, Over Jerstal,
Oksenvad, Skrydstrup, Sommersted,
Vedsted.

Aabenraa, Det sønderjydske
Landsbibliotek,
Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 25 62. Filial i:
Løjt Kirkeby, Skolegade 23.
Tlf. 04 66 75 28.

Deutsche Büchereizentrale Apenrade,
Vestergade 30, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 11 58.

Sønderjyllands Amts Biblioteksforening

(Amtskreds af Danmarks
Biblioteksforening)

Formand: Konsulent Hans M. Bille,
Kirkegårdsvej 43, 6300 Gråsten.
Tlf. 04 65 14 52.

Sekretær: Oplandsbibliotekar
Karl Posselt,
Det Sønderjydske Landsbibliotek,
Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 25 62.

Bøger & Papir? så 04 65 1-2-3-4

Gråsten Boghandel ApS

v/ Ingelise Johansen

Nygade 1 6300 Gråsten Tlf. 04 65 1-2-3-4

Undervisning

Ungdoms- og efterskoler

Agerskov Ungdomsskole, 6534 Agerskov.

Tlf. 04 83 33 15.

Forstanderpar: Inger og
Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.

Tlf. 04 74 21 40.

Forstander Bodil og Wolfgang
Dibbern..

Kongeådalens Efterskole,

Dover, 6660 Lintrup. Tlf. 04 85 53 33.

Forstander Jes Imer.

Luthersk Missionsforenings Efterskole,

6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 36 52.

Forstander H. P. Mogensen.

Nordborg Slots Efterskole,

6430 Nordborg. Tlf. 04 45 15 28.

Forstander Arley D. Bastiansen.

Rens Ungdomsskole, 6372 Bylderup-Bov.

Tlf. 04 64 83 70.

Forstander Olav Velds.

Rinkenæs Ungdomsskole,

Rinkenæs, 6300 Gråsten.

Tlf. 04 65 13 08.

Forstander Erling Mølgaard.

Skamlingsbanke Ungdomsskole,

6093 Sjølund. Tlf. 05 57 40 26.

Forstander Johannes Larsen.

Sommersted Ungdomsskole,

6560 Sommersted. Tlf. 04 55 41 68.

Forstanderpar:

Birgitte og Knud Erik Hansen.

Sundeved Ungdomsskole, Bovrup,

6200 Aabenraa. Tlf. 04 68 03 11.

Forstander Kr. Kristensen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.

Tlf. 04 54 11 29.

Forstander Henning Balle.

Aabæk Efterskole, 6200 Aabenraa.

Tlf. 04 62 50 63.

Forstander Jørgen Kusk.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.

Tlf. 04 64 48 20.

Forstander Horst Jacobsen.

Foreningen af Frie Ungdoms- og
Efterskoler:

Formand: Forstander Knud Brusgaard

Nielsen, Nr. Ørslev Ungdomsskole,

Nykøbingvej 266, Nr. Ørslev,

4800 Nykøbing F. Tlf. 03 86 80 30.

Sekretariat: Vartov, Farvergade 27,

opg. K, 1463 København K.

Tlf. 01 12 86 80.

Højskoler og landbrugsskoler

Danebod Højskole, Fynshav,

6440 Augustenborg. Tlf. 04 46 41 12.

Forstander Mogens Hemmingsen.

Gråsten Landbrugsskole,

6300 Gråsten. Tlf. 04 65 10 24.

Forstander Gunner Kjer Hansen.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.

Tlf. 04 57 52 13.

Forstanderpar:

Maja og Arne Bechmann.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,

D-2390 Jaruplund-Weding.

Tlf. 009 49 46 30 - 382.

Forstander Egon Rasmussen.

Løgumkloster Højskole,

6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 40 40.

Forstander Harald Nielsen.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.

Tlf. 04 84 15 68.

Forstander Dorthe Esbjørn Holck.

Rønshoved Højskole, 6340 Kruså.

Tlf. 04 65 83 18.

Forstander Laurits Kjær Nielsen.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,

6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 18 48.

Forstander Hans Jørgen Nielsen.

Højskolen Strand,

6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 21 60 og

04 42 85 90.

Kontor daglig 8-15.

Forstander Mogans Pagh Vestergaard.

Volkshochschule Tingleff,

6360 Tinglev. Tlf. 04 64 48 20.

Forstander Horst Jacobsen.

Uge Folkehøjskole, Den nordisk-europæiske folkelige højskole, Uge, 6360 Tinglev. Tlf. 04 64 30 00. Forstandere Myrna og Carl Vilbæk.

Kvindehøjskolen, Visby, 6261 Bredebro. Tlf. 04 76 34 93. Kollektivt ledet.

Tønder Landbrugsskole 6270 Tønder. Tlf. 04 72 41 00. Forstander Aksel Kjær Rasmussen.

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater, Herrestedgade 6-8, 6520 Toftlund. Telefon 04 83 01 04. Forstander Henrik Svane.

Løgumkloster Kirkemusikskole Vestergade 13, 6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 40 70. Rektor Peter Langberg, træffes: ti-on-to 13-14 på tlf. og personligt ti-on-to 14-15 sekretæren træffes personligt og på telefon: ti-on-to 12-16 samt fr. 9-12.

Husholdningsskoler

Søgårdhus, Husholdningsskolen på Flensborg Landevej 23, 6200 Aabenraa. Forstander: Dorte Bindel. Tlf. 04 68 78 29.

Sønderjyllands Husholdningsskole, Præstegårdsvej 11, 6630 Rødding. Forstander: Anna Pedersen. Tlf. 04 84 25 00.

Forskellige

Løgumkloster Refugium, Refugievej 1, 6240 Løgumkloster. Tl. 04 74 33 01. Forstanderpar Martha og Kurt Andersen.

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer: Formand: Lektor Aage Laursen, Skinderbro 24, 6200 Aabenraa. Sekretær: Forstander Boye Andersen, Storegade 84, 6430 Nordborg.

Sdj. landsstyrelsesmedlemmer: Lektor Laursen, Skinderbro 24, 6200 Aabenraa. Viceskoleinsp. Bent F. Petersen, Parkvej 11, Brøns, 6780 Skærbæk.

Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer:

Formand: Henning Rasmussen, Tjennemarkevej 17, 4952 Stokkemarke. Tlf. 03 91 10 73.

Foreningens kontor: Vesterbro Torv 1-3, 8000 Århus C.

Leder: Forretningsfører Anker Honoré. Tlf. 06 19 70 77.

Amnesty International, Frederiksborggade 1, 1360 København K. Tlf. 01 11 75 41.

Dansk Kirke i Udlandet, Nørrevænget 43 B, Postboks 83, 5100 Odense C. Tlf. 09 13 95 31. Postgiro 9 00 13 95.

Præsident: Biskop Johs. W. Jacobsen, Nytorv 2, 3., 8800 Viborg. Tlf. 06 61 18 12.

Formand: Sognepræst Christian Dickmeiss, Platanvej 10, 5230 Odense M. Tlf. 09 12 56 78.

Generalsekretær og kasserer: Egon Christiansen, Store Klaus 39, 5270 Odense N. Tlf. 09 18 20 17.

Landssekretær: Poul Fabricius, Rørmaen 10, 5270 Odense N. Tlf. 09 18 04 05.

Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland: Fru Gerda Dørflinger, Lembkesvej 43, 2. tv., 6100 Haderslev. Tlf. 04 52 51 35.

Den danske Israelsmission Nørregade 14, 6070 Christiansfeld. Tlf. 04 56 22 33.

Landssekretær: Peter Schmidt, Sejrsvej 92, Rinkenæs, 6300 Gråsten. Tlf. 04 65 03 30.

Dansk Ethioper Mission Nørregade 14, 6070 Christiansfeld. Tlf. 04 56 22 33.

Generalsekretær: Keld Kobborg Andersen.

Brødremenighedens Danske Mission
(BDM), Nørregade 14,
6070 Christiansfeld. Tlf. 04 56 22 33.
Missionssekretær: Alex Dahl Nielsen.

Dansk Forenet Sudan Mission
Nørregade 14, 6070 Christiansfeld.
Generalsekretær: Gunnar Haunstrup.
Tlf. 04 56 22 33.

Det Danske Missionselskab (DMS)
Strandagervej 24, 2900 Hellerup.
Tlf. 01 62 99 11.

Generalsekretær: Anders Mielke.
Landsformand: Lektor Jens Kr. Krarup,
Østergade 24, 6240 Løgumkloster.

Lokalhistoriske samlinger og arkiver

Landsarkivet for de sønderjyske

Landsdele

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 58 58.

Åben hverdage 9-16, fra 15.6.-15.8.
dog lukket om lørdagen.

Landsarkivar Hans H. Worsøe.
Arkivarer Lars N. Henningsen og
Jørgen Witte.

Institut for sønderjysk lokalhistorie

(Historiske Samlinger)

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 58 60.

Åben: Tirsdag til fredag, kl. 10-14
og efter aftale.

Formand: Landsarkivar Hans H. Worsøe.

Leder: Lokalhistorisk konsulent
Henrik Fangel.

Augustenborg

Lokalhistorisk arkiv for Augusten-
borg kommune
v/ fuldmægtig Hans Lind,
Mosevænget 9, 6440 Augustenborg.

Bov

Bov Biblioteks lokalhistoriske samling
Bovvej 4, 6330 Padborg.

Historisk forening for Vis herred
v/ overlærer H. H. C. Bang,
Padborgvej 27, Bov 6330 Padborg.

Bredebro

Lokalhistorisk samling
Brede Bygade 14, 6261 Bredebro.

Broager

Lokalhistorisk forening for Broagerland
v/ Svend Hollensen
Mølmark 25, 6310 Broager.

Lokalhistorisk Arkiv
Møllegade 5, åbent tirsdag 16-18.
Telefon tirsdag 04 44 16 13.

Christiansfeld

Christiansfeld lokalhistoriske arkiv
Biblioteket, Nørregade 12,
v/ Ole Sørensen. Tlf. 04 56 25 98.

Fjelstrup lokalhistoriske afd.
under Fjelstrup Idrætsforening
v/ Vagn Rasmussen. Avnøvej 20,
Fjelstrup, 6100 Haderslev.

Gram

Lokalhistorisk arkiv for Gram kommune
v/ Karl Gunnar Gregersen,
Åvej 14, 6510 Gram.

Gråsten

Gråsten kommunes lokalhistoriske arkiv
Biblioteket, Ahlmannsparken,
6300 Gråsten.

**UNION
BANK**

i Flensborg siden 1875

GROSSE STRASSE 2
FLENSBORG
Telefon (00949461) 1 77 57
Telefax (00949461) 1 77 56
Teletex (2627) 46 13 21

SÜDERSTRASSE 89
HARRESLEV
Telefon (00949461) 7 13 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

**Mange danske virksomheder benytter sig af
DM - KONTI
hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets kunder!**

Haderslev

Haderslev byhistoriske arkiv
Biblioteket, Bispegade 15-17,
6100 Haderslev. Tlf. 04 52 55 33.
Åbent onsdag 14-18.

Højer

Højeregnens Lokalhistoriske Arkiv
v/ Folmer Christiansen,
Strandvej 40, 6280 Højer.

Lundtoft

Lokalhistorisk samling for Kliplev sogn
v/ gårdejer Jørgen Hansen,
Lillegade 3, Kliplev, 6200 Aabenraa.

Bovrup-Varnæs sognearkiv
v/ overlærer Ib Andersen, Refftoft,
Lindeallé 7, Varnæs, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 68 04 93.
Åben mandag kl. 16-18 (sept.-april),
eller efter aftale.

Historisk Forening for Felsted Sogn

v/ Peter Petersen, Eskedalvej 8,
Ny Skovbøl, 6200 Aabenraa.

Løgumkloster

Lokalhistorisk arkiv for Løgumkloster
kommune
v/ lærer Frede Gotthardsen,
Ringgade 15, 6240 Løgumkloster.

Nordborg

Lokalhistorisk arkiv
Løjtetoft 52, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 08 29.
Åbningstider annonceres i
dagspressen.

Rødding

Brændstrup Hjemstavnsforening
v/ Anne Roos, Låsledvej 22,
Brændstrup, 6510 Gram.

Hygum Hjemstavnsarkiv
v/ Sv. Ebbesen,
Ribevej 45, tlf. 04 84 51 79,
6630 Rødding.

Hjemstavnsgården i Hygum
Formand: Søren Rasmussen,
Hygumskov. Henv. om besøg
ved Peder Conradsen,
tlf. 04 84 51 22.

Lokalhistorisk forening for Jels sogn
v/ Margit Ottosen,
Jelsvej 39, Grønnebæk, 6630 Rødding.

Lintrup lokalhistoriske udvalg
Skolen, Kirkepladsen 1,
6660 Lintrup.

Rødding lokalhistoriske Arkiv
v/ bibliotekar Niels H. Kragh Nielsen,
Biblioteket, Kongevej 6,
6630 Rødding.

Skodborg Hjemstavnsforening
v/ fru Helga Hørlück,
Kirkevej 5, Skodborg, 6600 Vejen.

Skrave Hjemstavnsforening
v/ Hans J. Matthiesen,
Skravevej 17, Skrave,
6600 Vejen.

Lokalhistorisk Forening
for Øster Lindet Sogn
v/ gdr. Hølge Holst, Kulsviervej 8,
Øster Lindet, 6630 Rødding.

Lokalhistoriske foreninger i Haderslev amtskreds

Lokalhistorisk forening for Vojens
kommune
v/ Kurt Jespersen, Ternevej 2,
6500 Vojens.

Lokalhistorisk Forening for Oksenvad
Sogn og Omegn
v/ Ernst K. Svennesen, Vadstedvej 10,
6560 Sommersted.

Lokalhistorisk Forening for Toftlund
og Omegn
v/ Ejnar Friis, Østergade 48,
6520 Toftlund.

Historisk Udvalg H.J.V.R.III
v/ Mette M. Andersen, Rurup,
6520 Toftlund. Tlf. 04 85 15 37.

Hoptrup sogns lokalhistoriske forening
v/ Holger Bonde, Lysemosen 34,
Marstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 57 52 74.

Vonsbæk og omegns lokalhistoriske
forening
v/ formand Jens Skau, Ørby 2,
6100 Haderslev.

Moltrup Sogneforening
v/ Anton Kongsted, Moltrup
Landevej 110, 6100 Haderslev.

Moltrup sogns lokalhistoriske forening
v/ Tage Hørskind, Bramdrup Bygade,
Bramdrup, 6100 Haderslev.

Vilstrup Sogns lokalhistoriske
forening
v/ Frede Scherrebeck, Sdr. Vilstrup
Bygade 40, 6100 Haderslev.

Lokalhistorisk forening i Hjerting
v/ Jes Friis, Hjertingskovvej 1,
Hjerting, 6630 Rødding.

Rødekro

Lokalhistorisk forening for Rødekro
kommune
v/ Thomas Heisel,
Horsbygdårdevej 1, 6230 Rødekro.

Skærbæk

Historisk Samfund i Brøns
v/ hr. Godtfred Degn,
Astrupvej 68, 6780 Skærbæk.

Rejsby-arkivet
Formand: Ejendomsrådgiver Niels L.
Petersen, Hovedvejen 33,
Kærbølling, 6780 Skærbæk.
Tlf. 04 75 33 64.

Historisk forening for Skærbæk
og omegn
H. E. Sørensen, Melbyhus,
Melbyvej 27, 6780 Skærbæk.
Tlf. 04 75 17 04.

Sundeved

Hjemstavnforeningen for Nybøl sogn
v/ fhv. gdr. Peter Petersen,
Tørvemosen 5, Stenderup,
6400 Sønderborg.

Lokalhistorisk forening for Sottrup sogn
v/ fmd. Jens Paulsen,
Fuglsangvej 4, Øster-Sottrup,
6400 Sønderborg.

Ullerup sogns hjemstavnforening
v/ Knud Erik Sørensen,
Rosenvvej 1, Ullerup, 6400 Sønderborg.

Andels - Kartoffelmelsfabrikken

»Sønderjylland«

Tøndervej 3, 6520 Toftlund

Tlf. 04 83 13 43

Sydals

Lokalhistorisk forening for Hørup sogn
v/ Hans Th. Tækker,
Nedergaden 18, Mjang,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 44 53 76.

Lysabild sognehistoriske forening
v/ Imd., skoleinsp. Viggo Vandkær
Thomsen, Lysabild Degnegård,
6470 Sydals. Tlf. 04 44 42 84 (kl. 16-18).

Lokalhistorisk arkiv for Tandslet sogn
v/ gartner Sven Iversen, Østkystvej 117
Ertebjerg, 6470 Sydals.

Sønderborg

Lokalhistorisk Arkiv for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg
Kirkegade 8, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 43 27 10.

Åbningstider:

Mandage kl. 9.00-12.00

Onsdage kl. 15.00-17.00

Torvet 2, Ulkebøl

6400 Sønderborg.

Åbningstider:

Tirsdage kl. 10.00-12.00

Onsdage kl. 19.30-21.00

Tinglev

Lokalhistorisk Arkiv for Tinglev
kommune
Hovedgaden 17, Bylderup Bov,
v/ bibliotekar Ester Feddersen,
Nørreagervej 6 A, 6360 Tinglev.

Tønder

Lokalhistorisk arkiv
Jomfrustien 8, Tønder.

Lokalhistorisk forening for
Tønder kommune.
Tlf. 04 72 12 27
att. Thorbjørn Heick,
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder.

Aabenraa

Løjt lokalhistoriske Forening
sekr. Jørgen Lundby,
Løjt Søndervang 21, 6200 Aabenraa.

Aabenraa byhistoriske Forening
Foreningens billedarkiv er anbragt i
Institut for sønderjysk lokalhistorie,
Aabenraa.
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa.

Museer

Brødremenighedens Museum,
Enkehuset, 6070 Christiansfeld.
Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17, mandag lukket. Besøg uden for disse tider efter aftale med Arne Christoffersen, Nørregade 16, 6070 Christiansfeld. Tlf. 04 56 25 73.

Sønderjysk Brandværnsmuseum,
Enkehuset, 6070 Christiansfeld.
Åben: Som Brødremenighedens Museum.

Frøsløvejrens Museum,
6330 Padborg. Tlf. 04 67 65 57.
Ny åbningstid:
1/10-30/4: mandag-fredag 9-14
1/5 -24/6: tirsdag-søndag 9-16
Sommerferien: tirsdag-søndag 10-17
11/8-30/9: tirsdag-søndag 9-16.
Tlf. 04 67 65 57 kun i åbningstiden.

Bov Museum,
"Oldemorstoft", Bovvej 2,
6330 Padborg. Tlf. 04 67 16 18.
Åbent 1/4 til 30/9 – onsdag og lørdag 15-17. 15/6 til 15/8 åbent hver dag (undtagen mandag) 15-17. (Besøg af selskaber og skoler udenfor disse tider efter aftale med P. Fejerskov, tlf. 04 67 13 27).

Højer Mølle- og marskmuseum,
6280 Højer. Tlf. 04 74 29 11.
Åben: 1.4.-31.10.: 10-16, fredag lukket.
Lejrskole- og gruppebesøg uden for åbningstiden kun efter aftale.
Tlf. 04 74 29 11 eller 04 74 25 13.

Midtsønderjyllands Museum,
Gram Slot, 6510 Gram.
Tlf. 04 82 10 00, aften evt. 04 82 24 24.
Åbent palmesøndag -1.11: Tirsdag-fredag 10-12 og 13-17. Lørdag, søn- og helligdage 10-17 og efter aftale.
Mandag lukket.

Haderslev Museum, Dalgade 7,
6100 Haderslev. Tlf. 04 52 75 66.
Åbningstid:
Sommer (16/6-31/8): tirsd.-fred. 10-17, lørd., søn- og helligd. + mand. 12-17.
Vinter (1/9-15/6): tirsd.-lørd. 13-16, søn- og helligd. 12-16 mandag lukket.

Ehlers samlingen,
Slotsgade 20, 6100 Haderslev.
Åbningstider:
15/6 til 15/8: alle dage kl. 14-17.
16/8 til 14/6: tirsdag, torsdag, lørdag og søndag samt alle helligdage kl. 14-17.
Besøg eller studier herudover kan aftales på tlf. 04 53 08 58 – Slotsgade 20.

Museet Holmen, Østergade 13,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 41 65.
Åben: Påske til 30. juni samt 16. august til 31. oktober: lørdage, søn- og helligdage kl. 14-17.
1. juli til 15. august samt efterårsferien: daglig 14-17.
Henvendelse ang. besøg udenfor disse tider: 04 74 41 65, 04 74 47 19 eller 04 74 40 40.

Nationalmuseets Kommandørgård,
Juvrevej 60, Rømø, 6791 Kongsmark.
Tlf. 04 75 52 76.
Åben 1/5-30/9 fra kl. 10.00-18.00.
Åben oktober fra kl. 10.00-15.00.
Mandag lukket.

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum, Kongevej 55,
6270 Tønder. Tlf. 04 72 26 57.
Åben: Sommerhalvår: 10-17. Vinterhalvår: 13-17. Mandag lukket hele året.

Museet på Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 25 39.
Kontortid: Mandag-torsdag 8-16.
Fredag 8-15.
Åben: 1.5.-30.9.: 10-17. 1.10.-31.10: 10-16. 1.11.-31.3.: 13-16. 14.-30.4.: 10-16.

- Aabenraa Museum,
H. P. Hanssens Gade 33,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 26 45.
Åben: 1.6.-31.8.: 10-16, mandag lukket.
1.9.-31.5.: 13-16, mandag lukket.
- Skærbækøgnens Museum
Storegade 47, 6780 Skærbæk.
Tlf. 04 75 20 52. Leder: H. E. Sørensen,
Melbyvej 27. Tlf. 04 75 17 04.
- Landbrugsmuseet Hygum
Hjemstavnsgård
Ollingvej 1, Sdr. Hygum,
6630 Rødding.
Henv. om besøg på tlf. 04 84 53 05.
- Flensborg Bymuseum,
Lutherplatz, Flensborg.
Åben: Tirsdag-lørdag 10-17.
Søndag 10-13.
Mandag lukket.
- Naturvidenskabeligt hjemstavnsmuseum,
Süderhofenden 40-42.
Åben: Tirsdag-fredag 10-12, 15-17,
søndag 10-13, mandag lukket.
- Lyksborg Slot, Lyksborg.
Åben: 10-12, 14-16.
Mandag lukket.
- Det slesvig-holstenske landmuseum,
Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.
- Det slesvig-holstenske landmuseum
for forhistorie og tidlig historie,
Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.
- Nissen-Haus, det nordfrisisk museum,
Herzog Adolfstrasse 25, Husum.
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.
- Det slesvig-holstenske Frilandsmuseum
Rammsee 23, Kiel.
Åben: 9-17. Mandag lukket.
16.11.-31.3. kun søndag 10-16.
- Nolde-museet,
Seebüll ved Neukirchen.
Åben: 1.3.-30.11.: 10-18.
- Slesvig Bymuseum, Frederiksstrasse,
Slesvig.
- Isted Mindehal, Isted.
- Hjemstavns-museet, det gamle rådhus,
Rendsborg.
- Jernkunst-museet, Carlshütte,
Büdelsdorf ved Rendsborg.
- Frisisk Hjemstavns-museum,
Osterweg 76, Nibøl.
- Ostenfeld-gården, Nordhusumstrasse,
Husum.
- Ejdersted Hjemstavns-museum,
St. Peter.
- Häberlin-Frisermuseum,
Vyk på Før.
- Silds Hjemstavns-museum, Keitum.
- Burg Hjemstavns-museum, Fehmern.
Museer i Sydslesvig er i reglen
lukket om mandagen.
- Flensborg Søfartsmuseum,
Schiffbrücke 39, Flensborg.
Åben: Tirsdag-lørdag 10-17,
søndag 10-13. Mandag lukket.
- Naturzentrum Nordfriesland,
Bahnhofstrasse 23, tlf. 04671/4555,
2257 Bredstedt.
Fra maj til september dagligt åbent
fra kl. 14.00 til kl. 18.00.
Ved aftenforanstaltninger også fra
kl. 19.00-22.00.
- Vikingemuseet Hedeby
Åben: 10-17.30. Tirsdag lukket.

Landbrug

Jordbrugsdirektoratet

Sankt Annæ Plads 19,
1250 København K. Tlf. 01 15 61 31.
Direktør J. Priemé.

Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. Tlf. 04 72 13 80.
Kontorchef Knud Aavang Jensen.

Teknisk afdeling:
Afdelingsleder Aksel Pedersen.

Jordlovsudvalget

Formand:
Gårdejer Søren Jensen,
Bygaden 42, Hasseris, 9000 Ålborg.
Tlf. 08 18 10 62.

Medlem for Sønderjyllands amt:
Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund Møllevej 14, 6360 Tinglev.
Tlf. 04 64 40 67.

Jordbrugskommissionen for Sønderjyllands amtskommune:

Formand:
Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund Møllevej 14, 6360 Tinglev.
Tlf. 04 64 40 67.

Medlemmer:
Husmand Hans Peter Bjørn,
Noldevej 42, Noldemark,
6372 Bylderup-Bov. Tlf. 04 76 22 58.

Gårdejer Jørgen Jensen,
V. Åbøllingvej 8, V. Åbølling,
6780 Skærbæk. Tlf. 04 75 32 70.

Viceformænd:
Gårdejer Nis V. Christensen,
Nordborgvej 63, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 10 31.

Husmand Niels Nielsen,
Sofiedalsvej 33, 6360 Tinglev.
Tlf. 04 67 66 89.

Tiltrædende formand i henhold
til jordfordelingsloven:
Dommer Ib Lind Larsen,
Haderslev civilret.

Realkreditkyndigt medlem:
Landmand Thomas Rodenberg,
Vester Terpvej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 33 83.

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 31,
1609 København V. Tlf. 01 14 56 72.

Præsident: Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, 9600 Års. Tlf. 08 63 16 90.
Direktør: K. Ejler.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Rolighedsvej 26, 1958 Frederiksberg C.
Tlf. 01 35 02 27.

Ledende præsident:
Godsejer Jens Nordtorp Henriksen, R.
Lidsø, 4970 Rødby.
(Ledende præsident f. 1988/89).
Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland:
Forstander Kr. Hardy Knudsen, R.,
Surreroj 7, 6372 Bylderup Bov.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12,
postboks 110, 8800 Viborg.
Tlf. 06 62 61 11.
Direktion: Anders Pedersen, adm.
direktør, Peter Friis, direktør,
Søren Sisen, direktør.

Formand: Kammerherre, hofjægermester
O. von Lowzow, R.,
Estruplund, 8950 Ørsted.

Miljøteknisk afdeling
Viborg: Klostermarken 12,
postboks 110, 8800 Viborg.
Tlf. 06 62 61 11.
Afdelingschef Erik Kristoffersen.

Røde kro: Miljøteknisk afdeling,
Skånevej 13, 6230 Røde kro.
Distr.chef Chr. Nielsen.

Skovbrugsafdelingen
Viborg: Postboks 110, 8800 Viborg.
Tlf. 06 62 61 11.
Afdelingschef, direktør Peter Friis.

Sønderjyllands skovdistrikt:
Skånevej 13, 6230 Rødekro.
Skovrider L. Nannestad.

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen,
Langager, Stenderup,
6400 Sønderborg.

BOGHANDEL
LØGUMKLOSTER
BØGER - PAPIR - KONTORARTIKLER - FOTO
TLF. 04 74 35 57

LOKALHISTORISKE BØGER:

Schmidt Petersen: *Optegnelser fra en bevæget tid* kr. 54,00
Anders Johnsen: *Frå et sønderjydsk arbejderhjem* kr. 51,00
Mikkel Lund: *Om Stinne Wind og Julie Præst* kr. 35,00
H. V. Gregersen: *Eggen omkring Vojens (indb.)* kr. 168,00
Chr. Seeberg: *En jenne kaels jul. Digte i Røddingmål* kr. 19,00

PJ. SCHMIDT A/S
VESTERGADE 14 - 6500 VOJENS
 04 541226

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4 A4,
1620 København V. Tlf. 01 12 75 61.

Formandskab:

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkefeldt, Østrup, 9600 Års.
Tlf. 08 63 16 90.

1. viceformand: Gdr. Lars J. Larsen,
Vestermarie, 3720 Åkirkeby.
Tlf. 03 97 21 71.

2. viceformand: Gdr. Axel Ladegaard
Jensen, Grønvang, Børkopvej 11,
Pjedsted, 7000 Fredericia.
Tlf. 05 95 41 14.

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gdr. Tøge Tychsen,
Krammark, Dynt,
6310 Broager. Tlf. 04 44 17 64.
Gdr. Thorkild Dahl Nielsen,
Stormsgårdsvej 38, 6372 Bylderup Bov.
Tlf. 04 64 73 57.

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Udkærsvvej 15, 8200 Århus N.
Tlf. 06 10 60 88.

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkefeldt, 9600 Års. Tlf. 08 63 16 90.

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gdr. Tøge Tychsen,
Krammarksvej 22, Krammark,
6310 Broager. Tlf. 04 44 17 46.
Gdr. Thorkild Dahl Nielsen,
Stormsgård, Stormsgårdsvej 38,
6372 Bylderup-Bov. Tlf. 04 64 73 57.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Thorkild Dahl Nielsen
Stormsgårde, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. 04 64 73 57.

Sekretær: Gunnar Fink, Landbogården,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 01 01.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Niels Skau,
Tøndervej 9, Øster Lindet,
6630 Rødding. Tlf. 04 84 63 82.

Sekretær: Chr. Paulsen,
Sdr. Tingvej 6, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 17 65.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 04 31.

Formand: Gdr. Torben Bagge Hansen,
Fjelstrupvej 118, Fjelstrup,
6100 Haderslev. Tlf. 04 58 61 44.

Sekretær: Konsulent N. P. Bladt,
Åstrupvej 36, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 04 31.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Carsten Juelsgård Madsen,
Skovbjergvej 5, Stenderup,
6520 Toftlund. Tlf. 04 83 14 77.

Sekretær: Thea Lauridsen,
Ørderup Kirkevej 50, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 22 11.

Aabenraa Amts Landboforening

Formand: Gdr. Johan Andresen,
Perbølvej 5, Perbøl, 6200 Aabenraa.

Sekretær: Konsulent Hans Lausten
Hansen, Landbogården,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 01 01.

Vis Herreds Landboforening

Kontor: Nederbyvej 1a, Hokkerup,
6340 Kruså. Tlf. 04 65 82 12.

Formand: Gdr. Arne Nielsen,
Hesselgård, Krusåvej 6,
6300 Gråsten.

Sekretær: Konsulent
Bent Laue Petersen,
Melskovvej 15, Rinkenæs,
6300 Gråsten. Tlf. 04 65 03 12.

Landboforeningen for Als og Sundeved

Formand: Gdr. Tøge Tychsen, Krammark,
6310 Broager. Tlf. 04 44 17 46.

Sekretær: Planteaviskonsulent
Helge Lorenzen, Landbocentret,
Stenager 2, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 46 46.

Det bl. distrikts Landboforening

Formand: Jørgen Rode Andersen,
Ribe Landevej 79, 6270 Tønder.

Sekretær: Konsulent Per Silius Emdal,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 42 88.

Landboforeningen for Skærbæk og Omegn

Formand: Gdr. Per Frandsen,
Store Kæpslund, Øster-Gasse.
6780 Skærbæk. Tlf. 04 75 16 03.

Sekretær: Landbrugsled. Ejner Nielsen,
Kr. Olesensvej 1 A, Brøns,
6780 Skærbæk.

Vestslesvigs Landbrugscenter

Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 42 88.

Formand: Gdr. Thorkild Dahl Nielsen,
Stormgårdsvej 38, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. 04 64 73 57.

Sekretær: Konsulent Per Silius Emdal.

Slogs Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Thorkild Dahl Nielsen,
Stormgårdsvej 38, 6372 Bylderup Bov.
Tlf. 04 64 73 57.

Sekretær: Konsulent Per Emdal,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 42 88.

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Gdr. Fedder P. Hindrichsen,
Tøndervej 1, 6280 Højer.

Sekretær: Pl.kons. Claus Erichsen,
Skibbroen 6 II, 6200 Aabenraa.

Matrikeldirektoratet – sønderjysk afdeling

Afdelingskontor i Aabenraa:
Bjerggade 6, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 08 73.

Afdelingschef: Jens Wollers.
Herunder hører:
Teknisk sektion i Toftlund, Skovvej 8,
6520 Toftlund. Tlf. 04 83 10 22.

De sønderjyske

landinspektørkontorer:
Aabenraa: Bjerggade 6, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 37 55.

Statslandinspektør: Bjarne Albinus.
Område: Aabenraa, Rødekro,
Lundtoft og Bov kommuner.

Haderslev-Toftlund: Moltrupvej 1,
6100 Haderslev. Tlf. 04 52 16 11.

Statslandinspektør: Jes Ryttersgaard.
Område: Haderslev, Christiansfeld
(bortset fra Hejls, Taps og
Vejstrup sogne), Vojens, Nørre Rang-
strup, Gram og Rødding kommuner
samt Hviding, Roager og Spandet
sogne i Ribe kommune.

Daglig leder af Toftlund-kontoret:
Landinspektør H. Marott Poulsen,
Skovvej 8, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 10 22.

Sønderborg: Ringridervej 23,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 36 36.

Statslandinspektør: vakant.
Område: Nordborg, Augustenborg,
Sydals, Sønderborg, Sundeved,
Broager og Gråsten kommuner.

Tønder: Ribe Landevej 30, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 10 34.

Statslandinspektør: Per Bonde.
Område: Tønder, Højer, Bredebro,
Skærbæk, Løgumkloster og
Tinglev kommuner.

Husmandsforeninger

Danske Husmandsforeninger

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V. Tlf. 01 12 99 50.

Formand: Husmand Chr. Sørensen,
Tirslundvej 11, Tirslund, 6670 Holsted.
Tlf. 05 39 25 57.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Husmand Peter Petersen,
Tørvebjergvej 2, Ellum Mark,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 31 69.

Jyske Husmandsforeninger

Kontor: Udkærvej 15, 8220 Århus N.
Tlf. 06 15 52 33.

Formand: Holger Vesterager,
Varde Landevej 34, 7200 Grindsted.

Sekretariatsleder: N. J. Winge,
Udkærvej 15, 8220 Århus N.

De samvirkende sønderjydske Husmandsforeninger

Kontor: Guldagervej 2-6, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. 04 74 30 51.

Formand: Husmand Peter Petersen,
Tørvebjergvej 2, Ellum Mark,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 31 69.

Sekretær: Økonomikonsulent
Jørgen Hansen, Guldagervej 6,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 30 51.

Haderslev Østeramts Husmandsforeninger

Formand: Arne Nielsen,
Tapagervej 40, Knud, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 58 63 60.

Sekretær: Husmand Svend Aage Peter-
sen, Christiansfeldvej 124,
6100 Haderslev. Tlf. 04 52 10 99.

Haderslev Vesteramts Husmandsforeninger

Formand: Husmand Ole Brink,
Hølleskovvej 3, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 17 12.

Sekretær: Husmand Hans Chr. Davidsen,
Hennekesdamvej 16, Jels Mark,
6630 Rødding.

Sønderborg Amts Husmandsforeninger

Formand: Kristian Stådsen Petersen,
Dybbøl-Banke, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 48 69 99.

Tønder Amts Husmandsforeninger

Formand: Landmand Carl A. Stenger,
Kærmarksvej 28, Birkelev.
6780 Skærbæk. Tlf. 04 75 73 17.

Husmandsforeningerne

Aabenraa-kredsen:
Formand: Husmand Knud Strøm,
Øster Løgumvej 63,
Genner, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 69 87 41.

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske Husholdningsforeninger

Landsformand: Gyrith Bahner,
Svingel 26, 4840 Nr. Alslev.
Tlf. 03 83 45 11.

Sekretariat: Dronning Emmasvej 11,
4000 Roskilde. Tlf. 02 35 02 86.

Medlem af bladudvalget: Birte Thyssen,
»Egede«, Allerupvej 24, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 14 21.

Sønderjyllandskredsen af
D. s. d. H.:

Formand: Karen Margrethe Schultz,
Kastbjerggård, Tornumvej 28,
6660 Lintrup. Tlf. 04 85 53 08.

Det sønderjydske Husholdningsrepræsentantskab

Formand: Katrine Rodenberg,
Vester Terp 10, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 33 83.

De samvirkende sønderjydske Husmandsforeninger husholdningsudvalg

Amtsformand: Tove Ketelsen,
Vongshøjvej 4, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 38 78.

Konsulent: Inga Boldt, DSH,
Guldagervej 2-6, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 30 51.

Konsulent: Ole Brink, Hølleskovvej 3,
6520 Toftlund. Tlf. 04 83 17 12.

Arrild: Helga Nissen, Rurup Mølle,
Skovlundvej 5, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 51 53.

Ellehus-Emmerske: Astrid Fosgerau,
Aabenraavej 7, Adelvad, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. 04 76 42 81.

Gram-Rødding: Ruth Gram, Brombærvej 7,
6510 Gram. Tlf. 04 82 16 99.

Haderslev amt: Inge Lise Schmidt,
Sommerstedvej 29, Bjerndrup,
6070 Christiansfeld. Tlf. 04 55 44 99.

Nørre Rangstrup: Else Larsen,
Kærmosevej 6, Stenderup,
6520 Toftlund. Tlf. 04 83 14 82.

Rise: Marie Asmussen, Sivkærvej 3,
Søest Mark, 6230 Rødekro.
Tlf. 04 66 20 61.

Sønderborg: Lis Ræder,
Tandsellevej 25, 6470 Sydals.
Tlf. 04 44 79 77.

Tønder amt: Tove Ketelsen, Vognshøj 4,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 74 38 78.

Aabenraa amt: Birthe Clausen,
Nr. Ønlevvej 21 A, 6230 Rødekro.
Tlf. 04 66 69 01.

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening

Formand: Sonja Besendahl,
Ribevej 43, Skrydstrup,
6500 Vojens. Tlf. 04 54 20 05.

Nørre Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Fru Elisabeth Prael,
Tønder Landevej 12,
6240 Løgumkloster.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening

Formand: Birthe Jacobsen,
Skansen 16, Ellum,
6240 Løgumkloster.

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Sonja Hansen, Hovlundgård,
6261 Bredebro. Tlf. 04 74 11 92.

Sammensluttede Sønderjydske Husholdningsforeninger

Kredsformand: Ingerborg Staugaard,
Torp Bygade 12, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 66 30 34.

Lokalformænd:

Bedsted Lø: Eva Kragelund,
Bjergvej 6, Bedsted Lø,
6240 Løgumkloster. Tlf. 04 77 71 63.
Bjolderup: Kirsten Pedersen,
Vollerup Byvej 76, 6392 Bolderslev.
Tlf. 04 64 76 46.
Egvad: Karen Petersen,
Nr. Hostrupvej 33, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 66 24 33.
Ensted: Ingeborg Staugaard,
Torp Bygade 12, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 66 30 34.
Felsted: Jutta Schmidt,
Nygade 26, Felsted,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 68 54 66.
Genner: Anna Friis,
Kirkevænget 9, Genner,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 69 86 38.
Hellevad: Jonna Petersen,
Ørslevvej 28, Hellevad, 6230 Rødekro.
Tlf. 04 66 93 25.
Hjordkær: Inger M. Thaysen,
Nybøl Bygade 6, 6230 Rødekro.
Hovslund: Alida Jørgensen,
Foldingbrovej 14, Hovslund,
6230 Rødekro. Tlf. 04 68 45 58.
Kassø: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
Kassø 6230 Rødekro.
Tlf. 04 66 64 96.
Kværs: Susanne Bensen, Nørretoft 12,
Kværs, 6382 Tørsbøl.
Tlf. 04 65 94 01.
Løjt: Kirstine Andersen, »Lilleholt«,
Nørbyvej 88, Løjt, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 66 73 73.
Nordals: Petra Jørgensen,
Hindbærvej 2, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 19 41.
Sydals: Anne Marie Jacobsen,
Mommarkvej 231, 6470 Sydals.
Tlf. 04 44 74 20.
Vis Herred: Ellen Christiansen,
Kragelundvej 28, 6330 Padborg.
Tlf. 04 67 66 50.

Broager og Omegns Husholdningsforening

Formand: Lene Jørgensen,
Bakkevænget 22, 6310 Broager.
Tlf. 04 44 25 49.

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Fru Ingeborg Christensen,
Nymark, Østerby, 6470 Sydals.
Tlf. 04 46 53 44.

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Fru Kamma Bonefeld,
Vester Snogbæk 35, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 48 75 76.

Slogs Herreds Husholdningsforening

Formand: Rigmor Lauridsen,
Agertoften 18 Jejsing, 6270 Tønder.
Tlf. 04 76 43 58.

Dybbøl Sogns Husholdningsforening

Formand: Fru Marie Jørgensen,
»Solbakkegård« Porsdam 9, Dybbøl,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 48 55 20.

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lilian Fangel,
Lillehave 21, Lysabild, 6470 Sydals.
Tlf. 04 44 45 54.

Husdyrbrugsorganisationer

Sønderjysk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekvæg

Formand: Gdr. Eskild Wind,
Nørregård, Hjerting, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 14 66.

Kreatureksportforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Adolf Lund, Byvang,
6280 Højer. Tlf. 04 74 22 62.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund, Poppen-
bøl, 6280 Højer. Tlf. 04 74 81 11.

Salgsdirektør: Søren Nicolaisen,
Kummerlev 3, Kumled.
6261 Bredebro. Tlf. 04 74 12 86.

Avlsforeningen Den jyske Hest

Kontor: Landbrugets Rådgivningscenter,
Udkærsvvej 15, Skejby, 8200 Århus N.
Tlf. 06 10 60 88.

Formand: Gdr. Niels Busk,
Kolstrupvej 4, 8581 Nimtofte.

Bestyrelsesmedlem fra Sønderjylland:
Thorkild Thomsen, Djernæsvej 25,
6100 Haderslev.

Sønderjysk Fællesledelse af Kvægavl

Kontor: Østergade 11,
6500 Vojens. Tlf. 04 54 00 00.

Formand: Jes Ove Hansen,
Øbeningsvej 22, Øbening,
6230 Rødekro. Tlf. 04 66 93 27.

Landsudvalget for Fjerkræ

Konsulenttjenesten:
Øster Hougvej 50, 5500 Middelfart.
Tlf. 09 41 02 00.
Arbejdsområde: Sønderjylland og Fyn.

Mejeriforeninger

De danske Mejeriers Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C.
Tlf. 06 13 26 11.

Formand: Gdr. Thomas Jørgensen,
Dorthealund, Pjedsted,
7000 Fredericia. Tlf. 05 95 40 71.

Direktører: A. Tirsgaard (adm.)
og L. Raun.

Slagterier

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.

Tlf. 04 65 12 11.

Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,
Langagergård, Pøl, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 14 12.

Direktør: Gert S. Haurum.

Afdelinger:

6372 Bylderup-Bov. Tlf. 04 76 23 11.

6300 Gråsten. Tlf. 04 65 12 11.

Blans, 6400 Sønderborg.

Tlf. 04 46 16 11.

6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 39 23.

Afdelinger:

Gimsing, 7600 Struer. Tlf. 07 85 07 00.

Nopa, 7600 Struer. Tlf. 07 85 07 00.

7760 Hurup Thy. Tlf. 07 95 18 77.

7620 Lemvig. Tlf. 07 82 12 22.

6630 Rødding. Tlf. 04 84 11 24.

6823 Ansager. Tlf. 05 29 70 44.

6270 Tønder. Tlf. 04 72 23 56.

Skærbæk Eksportslagteri A. M. B. A.

6780 Skærbæk. Tlf. 04 75 19 11.

Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,
Pøl, 6430 Nordborg.

Tlf. 04 45 14 12.

Direktør: H. Frost Larsen.

Organisationen Danske Slagterier

Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V.

Tlf. 01 11 60 50.

Formand: Gdr. Bent Sloth,

Sønderkær, Agersted,
9330 Dronninglund.

Tlf. 08 85 41 92.

Adm. direktør: A. Toft Fensvig,
Lundtoftevej 271, 2800 Lyngby.

Tlf. 02 87 65 57.

Vestjyske Slagterier A. M. B. A.,

Hovedkontor:

7600 Struer, P.O.Box 506.

Tlf. 07 85 07 00.

6701 Esbjerg, P.O.BOX 199.

Tlf. 05 12 55 00.

Formand: Gdr. Egon Kristensen,
Nørlundvej 9, Kjærgaard Mark,

6740 Bramming.

Adm. direktør: Svend Sønnichsen

Det jydsk Haveselskab

Åby Bækgårdsvej 6, 8230 Åbyhøj.
Tlf. 06 15 56 88.

Regionalsammenslutning IV Sønderjylland

Formand: Bent Maybom,
Munkeparken 57, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 49 75.

Konsulenter i området

Erik Kiel, Sandager 8, Hovslund,
6230 Rødekro. Tlf. 04 68 41 65.

Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6261 Bredebro. Tlf. 04 77 62 29.

Skovbrug

Sydøstjydsk Skovdyrkerforening

Formand: Propr. Jens Otto Gæmelke,
»Røjgård«, Egholmvej 38, Væerst,
6600 Vejen. Tlf. 05 55 50 10.

Konsulent: Skovrider T. W. Stranddorf,
Klovtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding.
Tlf. 04 55 28 07.

Småskovenes Salgsforening

Formand: Gdr. Nis Jessen, Årslev,
6230 Rødekro. Tlf. 04 66 67 42.

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gdr. Jens Peter Madsen,
Stevningnorvej 19, Stevning,
6430 Nordborg. Tlf. 04 45 86 08.

Skovrider Edv. Hvidt,
Landbogården, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 01 01,
lok. 216.

Handel

Det Danske Handelskammer

Børsen, 1217 København K.
Tlf. 01 91 23 23.

Formand: Direktør Klavs Olsen,
København.

Det Danske Handelskammer

Formand: Direktør Klavs Olsen,
København. Tlf. 01 29 09 07.

Sekretariat: Børsen,
1217 København K.
Tlf. 01 91 23 23.

Lokalkontorer: Ny Banegårdsgade
45, 8000 Århus C. Tlf. 06 13 53 55.
Boulevarden 20, 9000 Aalborg.
Tlf. 08 16 06 00.

Albani Torv 4, 5000 Odense C.
Tlf. 09 14 47 14.

Eksportregionskontor:
Frederiks Alle 28-32, 8000 Århus C.
Tlf. 06 19 23 55.

Sønderjyske medlemmer af
bestyrelsen:
Direktør Jens Terp-Nielsen,
Sækko A/S,
Egelund, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 18 18.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab.
Hovedkontor: Axelborg,
1503 København V. Telex 2 29 68.
Tlf. 01 15 11 13.

Formand: Gdr. Martin Nielsen.

Sønderjyske medlemmer af
repræsentantskabet:
Gdr. Konrad Jensen,
Birkelev 4, 6780 Skærbæk.
Tlf. 04 75 73 01.
Gdr. Henry Lembke Jensen,
Stendetgårdsvej 26, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 53 19 06.

Gdr. Peter Hanquist,
Bovlundbjergvej 38,
6535 Branderup. Tlf. 04 83 51 97.

Gdr. Hans Beck, Pamhulegård,
Pamhulevej 44, Marstrup,
6100 Haderslev. Tlf. 04 57 57 34.

Gdr. Knud Kristensen,
Kummelev 19, 6261 Bredebro.
Tlf. 04 74 12 72.

Gdr. Poul Villadsen,
Terpvej 51, Ø. Lindet, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 61 08.

Brugsforeninger

FDB's hovedkontor:
Roskildevej 65, 2620 Albertslund.
Formand: Bjarne Møgelhøj.

Administrerende direktør:
G. Bak-Hansen.

Ordførende direktør:
Allan Andersen.

FDB's bestyrelsesmedlem
i Vejen regionen:
Major Aage Christensen,
Hejmdals Brovej 9, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 10 70.

Kredsformænd:
Kreds 36, Ribe-Tønder:
Gdr. Jørgen Bjerrum, Bjerrumvej 16,
6760 Ribe. Tlf. 05 42 03 64.
Tillige formand for repræsentant-
skabet.

Kreds 37, Aabenraa:
Overmatrikelkontrollør
Johs. Stenderup,
Torvegade 6, 6520 Tottlund.
Tlf. 04 83 21 57.

Kreds 38, Sønderborg:
Uddeler Arnold Lauridsen,
Svalevej 10, Langesø, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 04 52.

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:
Revisor Arnt Sørensen,
Ringgade, 6300 Gråsten.

Haderslev Handelsstandsforening
af 1844:

Købmand Preben Petersen,
Gravene 1, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 60 33.

Sønderborg Handelsstandsforening:
Direktør Henning Schmidt-Petersen,
Servodan A/S,
Stenager 5, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 47 26.

Toftlund Handels- & Håndværker-
forening:
Aldelingsdirektør Svend Holm,
Sparekassen, 6520 Toftlund.

Tønder Handelsstandsforening:
Detailhandler Bente Kirchheiner,
Vestergade 7, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 20 43.

Vojens Handelsstandsforening:
Kaj Kragballe,
Margrethevej 25, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 00 63.

Aabenraa Handelsstandsforening:
Direktør Erik Skifter Andersen,
Skifter Andersen Bil A/S.
Tlf. 04 66 31 33. Lundsberg
Industrivej 1. 6200 Aabenraa.

De samvirkende købmandsforeninger i Danmark

Hovedkontor – Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. 01 62 16 16.

Formand: Købmand Preben Høyen,
S&E, Frederikssundsvej 5,
2400 København NV.

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Henning Mark,
Ballerumvej 113, 7700 Thisted.
Tlf. 07 98 14 29.

Derunder De sønderjydske Købmands-
foreningers Sæmmenslutning:
Formand: Købmd. Laue Hansen.
Huginsvang 89, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 32 12.

Haderslev og Omegns
Købmadsforening:
Formand: Købmand Laue Hansen,
Huginsvang 87, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 32 12.

Købmadsforeningen Sønderjylland Øst
Formand: Købmand Eluf Nielsen,
Stationsgade 9, Vester-Sottrup,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 48 71 41.

Sønderborg og Omegns
Købmadsforening:
Formand: Mogens Holm-Pedersen,
Storegade 7, 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 47 15 47.

Midtsønderjyllands Købmadsforening:
Formand: Købmand Jøppe Gaarde,
Østergade 17, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 13 53.

Tønder Amts Købmadsforening:
Formand: Købmand Asbjørn Eriksen,
Nørremarksvej 7, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 02 71.

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisationen for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: Amaliegade 15,
1256 København K. Tlf. 01 93 20 00.

Formand: Oldermænd, malermester
Klaus Bonde Larsen, København.

Jyllands-afdeling:
Lille Sct. Hansgade 20, 8800 Viborg.
Tlf. 06 62 77 11.

Bestyrelsesmedlemmer i Sønderjylland:
Malermester Jes Christiansen,
Allegade 33-37, 6500 Vojens.
Muremester Erik Sørensen,
Postboks 142, 6200 Aabenraa.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Kirkepladsen 4, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 23 84.

Formand: Borgm. K. Sandahl Sørensen,
Anne Marie Vej 5, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 31 42.

Næstformand: Telegrafmester
Thorbjörn Gorrsen,
Volmersvej 2, 6330 Padborg.

Forretningsfører Andreas Warncke,
Langelandsvej 2, Starup,
6100 Haderslev. Tlf. 04 52 24 08.

Statsaut. revisor Arnt Sørensen,
Højmark 20, Rinkenæs, 6300 Gråsten.
Tlf. 04 65 06 07.

Fhv. viceborgmester
Gunnar Aagaard Jensen,
Slotsgade 14, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 53 09 50.

Bankdirektør Carsten Andersen,
Farverhus 172, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 21 41.

Direktør Lauge Jepsen,
Bakkevej 4, 6261 Bredøbro.
Tlf. 04 74 15 33.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Aabenraa.

Lokale erhvervsråd

Erhvervsrådet for Sønderborg-området
Nørrebro 1, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 92 22.

Padborg-Kruså Erhvervsråd:
Sekretariat: Industrivej 4, 1.
6330 Padborg. Tlf. 04 67 27 02.
Formand: Direktør Hans Raun,
Padborg Godsregistrering a. m. b. a.
Sekretær: Erhvervschef
John Holmstrøm.

Gram Erhvervsråd:
Teknisk forvaltning, Kongevej 14,
6510 Gram. Tlf. 04 82 21 31.

Haderslev Erhvervsråd:
Erhvervschef Finn Bagger,
Norgesvej 51, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 53 00 53.

Rødding Erhvervsråd:
Formand: Peter Holst,
Bregnegårdsvej 13, 6630 Rødding.
Tlf. 04 84 12 50.
Sekretær: Kom.dir.
Normann Pedersen,
kommunekontoret, Østergade 28,
6630 Rødding. Tlf. 04 84 21 61.

Nørre-Rangstrup Erhvervsråd:
Østergade 2, 6520 Toflund.
Tlf. 04 83 00 99.
Erhvervschef Steen Andrés.

Tønderegnens Erhvervsråd:
Formand: Frank Kirchheiner,
Postboks 106, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 55 60.

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune:
Erhvervschef Villy Andersen,
Hovedgaden 78, 6360 Tinglev.
Tlf. 04 64 40 51.

Vojens Erhvervsråd:
Erhvervschef F. Graven-Nielsen,
Rådhuset, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 07 54.

Christiansfeld Erhvervsråd:
Erhvervschef Poul Hededam,
Lindegade 58, 6070 Christiansfeld.
Tlf. 04 56 14 05, lokal 261.

Håndværker- og industriforeninger

Gråsten Håndværkerforening:
Formand: VVS-install. Bent Pedersen,
Sundsnes 21, 6300 Gråsten.
Tlf. 04 65 18 65.

Højer Handels- og Industriforening:
Formand: Direktør Hans Lagoni,
Sparekassen Højer, Storegade 10,
6280 Højer. Tlf. 04 74 26 33.

Løgumkloster Handels- og Håndværker-
forening:
Formand: Revisor Jacob Sørensen,
Møllegade 3, 6240 Løgumkloster.
Tlf. 04 74 40 25.

Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:
Formand: Isoleringmester
Aage Land Hansen,
Nørre Kettingkov 7,
Blommeskobøl. 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 46 46 55.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Bygmester Jens Boutrup,
Viben 29, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 29 16.

Aabenraa Håndværker- og
Industriforening:
Formand: Bygmester L. A. Quist,
Nørrehessevej 40, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 34 30.

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Kirkepladsen 4,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 23 84,
telefonid – alle ugens dage,
kontortid fredage fra kl. 10-12.

Sekretær: Sparekassefuldmægtig
Hans Iversen.

Bestyrelse: Sparekassedirektør
Hans Lagoni (formand), Højer.
Kontorchef cand. jur. Ib Frederiksen,
Direktoratet for Egnsudvikling,
Silkeborg.
Kontorchef Kirsten Kleist,
Kongeriget Danmarks Hypotekbank
og Finansforvaltning, København.
Sparekassedirektør
Mogens Jørgensen, Haderslev.
Skoleinspektør
Christian P. Johannsen, Tofthund.

Sønderjyllands Investeringsfond

Kirkepladsen 4, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 23 84.

Formand: Fhv. folketingsmedlem
P. Gorssen, Gl. Færgevej 48, Alnor,
6300 Gråsten. Tlf. 04 65 15 09.
Bankdirektør Poul Hansen,
Den danske Bank, Perlegade,
6400 Sønderborg.
Direktør, cand. jur. Ib Frederiksen,
Direktoratet for Egnsudvikling,
Søndergade 25, 8600 Silkeborg.
Tlf. 06 82 56 55.
Fhv. bankdirektør Arne Skov,
Borgmester Andersensvej 20,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 37 00.
Kontorchef cand. jur. Kirsten Kleist,
Finansministeriet, Landgreven 4,
1301 København K.
Fhv. direktør M. F. Schøler,
Skovkobbøl, Ny Stavenbøl,
6440 Augustenborg. Tlf. 04 47 13 23.
Forretningsfører Andreas Warncke,
Langelandsvej 2, Starup,
6100 Haderslev.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
cand. oecon. P. Groth Bruun,
6200 Aabenraa.

Nykredit

- den nye danske kreditforening

Formand:

Fhv. amtsborgmester Erik Jessen,
Aabenraa.

Hovedkontorer:

6100 Haderslev: Åstrupvej 13.

Tlf. 04 52 70 00.

1503 Kbh. V. Box 333:

Otto Mønsteds Plads 11.

Tlf. 01 91 34 34.

5100 Odense C: Mageløs 2.

Tlf. 09 11 77 77.

6950 Ringkøbing: Herningvej 3.

Tlf. 07 32 01 11.

8800 Viborg: Sct. Mathiasgade 1-3.

Tlf. 06 62 33 33.

9100 Aalborg: Boulevarden 43.

Tlf. 08 12 38 77.

8260 Århus-Viby J: Kongsgårdsvej 6.

Tlf. 06 14 88 00.

Lokalkontor Sønderborg:

Tlf. 04 43 11 66.

Lokalkontor Aabenraa:

Tlf. 04 63 01 66.

Lokalkontor Tønder:

Tlf. 04 72 10 66.,

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1503 København V.

Tlf. 01 15 11 00.

Direktion:

Direktør, cand. agro. J. Fløystrup
Jensen, adm.

Direktør, cand. jur. P. Wegge-Olsen.

Formand for repræsentantskab og

bestyrelse: Bankdirektør

Bent Hansen, Himmerlandsbanken,

Adelgade 31, 9500 Hobro.

Tlf. 08 52 10 00.

Kreditforeningen Danmark

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1,

7400 Herning. Tlf. 07 12 53 00.

Direktion:

Arkitekt Kaj Halse.

Hovedsædet i Århus, Åboulevarden 69,

8100 Århus C. Tlf. 06 12 53 00.

Direktion: Statsautoriseret revisor

N. J. Kold Jensen.

Distriktschef for Sønderjyllands amt:

Tommy Jensen, Storegade 311,

6200 Aabenraa. Tlf. 04 62 53 00.

Sønderjysk medlem af bestyrelsen:

Gdr. Arne Kindberg, Nybølgård,

Hjordkær, 6230 Rødekro.

Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev.

Tlf. 04 64 40 54.

Formand: Gdr. Bahne Nicolaisen,

Bøgelhusvej 4, St. Jyndeved,

6360 Tinglev. Tlf. 04 64 83 81.

Næstformand: Gdr. Arne Kindberg,

„Nybølgård“, Nybøl Bygade 3,

6230 Rødekro. Tlf. 04 66 66 17.

Sekretær: Gdr. Thomas Rodenberg,

Vester Terpvej 10, 6240 Løgumkloster.

Tlf. 04 74 33 83.

Forretningsfører: Bankbestyrer

Werner Jensen, 6360 Tinglev.

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

c/o Turismens Fællesråd,
Store Strandstræde 21,
1255 København K.

Formand: Direktør Chr. R. Hunderup,
Bella Centret, Centerboulevard,
2300 København S. Tlf. 01 51 88 11.

Sekretariat: Anni Christophersen.

Samvirkende Jydske Turistforeninger

Svalegården, Hasseris, 9000 Ålborg.
Tlf. 08 13 81 22.

Formand: Skolekonsulent Ole Bisp,
Røndevej 18, Egsmark, 8400 Ebeltoft.
Tlf. 06 34 17 09.

Sekretariatsleder: I. Trøst Hansen.

Sønderjyds Turistkreds

Formand: Erhvervsvejleder
Sven Bork, Topmejsvej 18,
6500 Vojens. Tlf. 04 54 13 09.

Kredskontoret:

Amtsturistchef Bente Færgemand,
Amtsgården, Skelbækvej 2,
6200 Aabenraa. Tlf. 04 63 01 30.

Augustenborg Turistforening

Bureau: Storegade 28,
6440 Augustenborg. Tlf. 04 47 17 20.

Formand: Hanne Lund,
Mømmarkvej 17, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 39 90.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Chr. Caspersen,
Gammelmark Camping,
6310 Broager.

Bureau: Ihle's Papirhandel,
Storegade 23, 6310 Broager.
Tlf. 04 44 11 00.

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Direktør Viggo Bunkenborg,
Skovvænget 8, 6070 Christiansfeld.
Tlf. 04 56 18 04.

Bureau: Kongensgade 5,
6070 Christiansfeld. Tlf. 04 56 16 30.

Gram Turistforening

Formand: Advokat Erik Høgh,
Kirkeallé 3, 6510 Gram.
Tlf. 04 82 33 11.

Bureau: Alli Andersen,
Kiosken, Torvegade 13,
6510 Gram. Tlf. 04 82 13 35.

Højer og Omegns Turistforening

Formand: Lis Langelund-Larsen,
Nørregade 13, 6280 Højer.
Tlf. 04 74 20 23.

Bureau: Højer Mølle. Tlf. 04 74 29 11.

Gråsten Turistforening

Ahlmannsparken, Ahlefeldvej 4,
6300 Gråsten. Tlf. 04 65 09 55.

Åbningstider: 1. 6. - 1. 9.

Mandag til fredag: kl. 9-12 og 14-17.

Lørdage kl. 9-12.

1. 9. - 1. 3. Torsdage kl. 10-12.

1. 3. - 1. 6. Torsdage kl. 10-12 og 14-17.

Formand: Kjeld Abild,
Nederbyvej 37, 6300 Gråsten.

Haderslev Turistforening

Formand: Fotograf Metha Andersen,
Nørregade 2, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 00 22.

Bureau: Apotekergade 1, 6100 Haderslev.
Tlf. 04 52 55 50.

Turistchef: Svend Aage Mattson.

Erhvervs- og Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann,
Barsbøl Markvej, Jels, 6630 Rødding.
Tlf. 04 55 23 56.

Bureau: Den Gamle Mølle, Jels,
6630 Rødding. Tlf. 04 55 21 10.

Leder: Fru E. Ankjer Jensen.

Nord-Als Turistforening

Formand: Disponent Arne Asmussen,
Tranøbærvej 5, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 19 65.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Storegade 16-18, 6430 Nordborg.
Tlf. 04 45 05 92.

Turistsekretær: Lone Hein.

Turistforeningen for Rømø-Skærbæk og Omegn

Formand: Sparekassedirektør
Bent Petersen, Gartnervænget 2,
6780 Skærbæk. Tlf. 04 75 18 20.

Bureau: Tvismark, 6791 Kongsmark.
Tlf. 04 75 51 30.

Turistchef: Rita Asmussen.

Turistforeningen for Sønderborg og Omegn

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Helleesen, Kastanie Allé 24a,
6400 Sønderborg. Tlf. 04 42 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. 04 42 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

Nørre-Rangstrup Turistforening

Formand: Filialdirektør Kjeld H.
Markussen, Kærvej 12, 6520 Toftlund.
Tlf. 04 83 21 93.

Bureau: Toftlund Boghandel,
Bente Born, Søndergade 5,
6520 Toftlund. Tlf. 04 83 11 19.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Bankdirektør
Arne Hermansen, Den danske Bank,
Vestergade, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 21 22.

Bureau: Østergade 2a, 6270 Tønder.
Tlf. 04 72 12 20.

Turistchef: Ulla Füchsel.

Vojens Turistforening

Bureau: Vojens Bibliotek,
Rådhuscentret 5, 6500 Vojens.
Tlf. 04 54 06 00.

Formand: Sven Bork, Topmejsevej 18,
6500 Vojens.

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bankdirektør F. Rudolph.
Tlf. 04 62 20 30.

Turistbureau:
H. P. Hanssensgade 5, 6200 Aabenraa.
Tlf. 04 62 35 00.

Turistchef: Birte Rasmussen.

DANSKE OG FRISISKE INSTITUTIONER I SYDSLESVIG

Sprogforeningen

Sydslesvigafdeling.

Formand: Sigfred Andresen,
Muhlendamm 7,
D-2257 Brødstedt. Tlf. 04671/4247.

Kgl. dansk Konsulat

Nordergraben 19, D-2390 Flensborg.
Tlf. 0461/23305.

Generalkonsul: Jørgen Peder Hansen.

Konsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76,
Postfach 2664, D-2390 Flensborg.
Tlf. 0461/17821 - 17822 - 26329.

Generalsekretær: Karl Kring.

Regnskabsafdelingen:
Fuldmægtig Hans Chr. Hansen.

Kulturafdelingen:
Fuldmægtig Marianne Wullf.

Dansk postadresse: Postbox 90,
6340 Kruså.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor,
Wrangelstrasse 14, D-2390 Flensborg.
Tlf. 0461/52925.

Provst C. B. Karstoft,
Wrangelstrasse 14, D-2390 Flensborg.
Tlf. 0461/52565.

Forretningsfører: Detlev Lorenzen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:
Holger Christiansen,
Ulmenweg 10, D-2397 Handewitt.
Tlf. 04608-6713.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
Teichweg 2, D-2398 Harrislee.
Tlf. 0461/5801-50.
Kontor: Stuhrs Allee 22,
Postfach 1461, D-2390 Flensborg.
Tlf. 0461/5801-0.
Dansk postadresse: Postboks 99,
6340 Kruså.

Feriekontoret: Marienhölungsweg 41,
D-2390 Flensborg. Tlf. 0461/56664.

Skolepsykologisk kontor:
Waldstrasse 43, D-2390 Flensborg.
Tlf. 0461/52055.

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-2390 Flensborg.
Tlf. 0461/22331.

Privat dansk gymnasium og realskole.
Rektor: Knud Fanø.
Dansk postadresse: Box 100,
6340 Kruså.

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-2390 Flensborg.
Dansk postadresse: 6340 Kruså.
Tlf. 0461/17953 - 17954.

Åbningstider:

Sommerhalvåret 10-18, lørdag 10-14.
Vinterhalvåret 10-20, lørdag 10-14.
Overgangsdatoer mellem halvårene
meddeles i Flensborg Avis.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.
Studieafdelingen: Bibliotekslektor,
dr. Johann Runge.

Det danske Bibliotek i Husum,
Neustadt 81, D-2250 Husum.
Tlf. Husum 04841/2292.
Leder: Bibliotekar
Keld Klømith Madsen.

Det danske Bibliotek i Slesvig,
Lofffuss 69, D-2380 Slesvig.
Tlf. Slesvig 04621/24263.
Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhe.

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-2390 Flensburg,
Dansk postadresse: Box 119,
6340 Kruså. Tlf. 0461/52071.

Formand for sundhedsrådet og
forretningsudvalget:
Pastor Paul Tappe, Osterstrasse 5,
D-2262 Leck. Tlf. 04662/2443.

Kontorchef: Hasso Petersen.

Ledende sygeplejerske: Søster Asta
Bogh. Tlf. 0461/52072.

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem, Grosse Strasse 54,
D-2392 Glücksburg. Tlf. 04631/2456.

Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen.

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Bibliotekar Kirsten Fabricius,
Norderstrasse 59, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/17953.

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Waldstrasse 45, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/52071.

Gamles Værn

Formand: Pastor Morten Mortensen,
Kappelner Strasse 38,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/25986.

Sønderjysk Arbejderforening (S A F)

Formand: Hans Hinrichsen,
Carstensstr. 32, D-2380 Schleswig.
Tlf. 04621/29671.

Den slesvigiske Kvindeforening

Formand: Edith Sigaard-Madsen,
Harden-Eiche 8, D-2381 Strukstrup.
Tlf. 04623/690.

De sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Karen Vollertsen,
Seekamp 19, D-2385 Lürschau.
Tlf. 04621/4795.

»Borgerforening«, selskabelig forening

Formand: Redaktionssekretær Ejnar
Ramsing Lorenz, Wittenberger Weg 19,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/5805-0.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet:
Rolf Dieter Duschner, Grosse Strasse 9,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/22060.

Kontor: Norderstrasse 76 III,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/26621.

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Direktør Preben Bjerregaard,
Emanuel-Geibel-Str. 12,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/51121.

Sekretariat: v/ Bruno Kramer,
Union-Bank, Grosse Strasse 2,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/17757.

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/17757.
Süderstrasse 89, D-2398 Harrislee.
Tlf. 0461/71335.

Direktion: Hans Erik Hansen,
Otto Christiansen.

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:
Hans Jacob Asmussen,
Holming, D-2381 Havetoft.
Tlf. 04603/228.

Kontor: Süderstrasse 89,
D-2398 Harrislee. Tlf. 0461/71975.

Forretningsfører: Nis Hansen.

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Pastor Paul Tappe,
Osterstrasse 5, D-2262 Leck.
Tlf. 04662/2443.

Næstformand: Edith Sigaard Madsen,
Harden-Eiche 8, D-2381 Struxdorf.
Tlf. 04623/690.

Sekretær: Jørgen Hamre,
Norderstrasse 59, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/17953.

Sydsløvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Tove Vynne,
Neuer Weg 5, D-2381 Neuberend.
Tlf. 04621/5951.

Dansk Ungdomssekretariat:
Moltkestrasse 20a, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/51051.

Forretningsfører: Ingolf Julius.

Dansk Gymnastikforening Flensburg

Formand: Heinz Dieter Franz,
Nikolaiallee 1-3, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/55836.

Klubhuset: Marienhölungsweg 62,
D-2390 Flensburg. (Frueskovens
Idrætspark). Tlf. 0461/54819.

Det lille Teater

Hjemmet, Mariegade 20, Flensburg.
Tlf. 0461-24835.

Post til: Sonja Lehfeldt,
Twedter Mark 74, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/37207.

Sydsløvigske Folkedansere

Formand: Inge-Marie Christensen,
Grosse Strasse 7, D-2392 Glücksburg.
Tlf. 04631/2800.

Idrætshallen

Moltkestrasse 20c, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/51053.

Inspektør: John Larsen.

«Tydal» Spejdgård

D-2382 Eggebek.
Tlf. 04609/263.

Bestyrer: Kurt Brodersen.

«Christianslyst»

Lejrskole- og kursushjem.
D-2347 Nottfeld, Post Süderbrarup.
Tlf. 04641/2229.

Forstander: Vagn Porsmose Andersen.

Lejrskolehjemmet «Skipperhuset»

Am Hafen 30, D-2253 Tönning.
Tlf. 04861/5493.

Bestyrer: Sven Lekkat.

Sydsløvigske Forening (S S F)

Formand: Heinrich Schultz,
Osterende 29, D-2256 Garding.
Tlf. 04862/512.

Flensburg by:

Formand: Dieter Matthiesen,
Richard Wagner Strasse 17,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/62788.
Sekretariat: Schiffbrücke 42,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/24766.
Sekretær: Manfred von Domarus.

Flensburg amt:

Formand: Helmut Lothar,
Birkenweg 4, D-2391 Oeversee.
Tlf. 04630/261.
Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/25827.
Sekretær: Monika Jansen.

Gottorp amt:

Formand: Helmuth Werth,
Hollenaer Strasse 28,
D-2340 Kappeln. Tlf. 04642/81123.
Sekretariat: Lollfuss 69, D-2380
Schleswig. Tlf. 04621/23888.
Sekretær: Gudrun Schulz.

Husum amt:

Formand: Uwe Hardt,
Königsberger Strasse 30,
D-2251 Schwabstedt. Tlf. 04884/285.
Sekretariat: Neustadt 95,
D-2250 Husum. Tlf. 04841/2612.
Sekretær: Peter Johannsen.

Rendsborg/Egernfælde amt:

Formand: Joachim Martin,
Gartenstr. 24, D-2371 Borgstedt.
Tlf. 04331/32950.
Sekretariat: »Amtsmandsgården«,
Torstrasse 4, D-2370 Rendsborg.
Tlf. 04331/23376 (tirsdag og torsdag
kl. 9-12) og Noorstrasse 18, D-2330
Eckernförde. Tlf. 04351/2527 (onsdag
og fredag kl. 9-12).
Sekretær: Friedrich Thomsen.

Sydlønder amt:

Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109,
D-2262 Leck. Tlf. 04662/3185.
Sekretariat: Kokkedaler Weg 87,
D-2262 Leck. Tlf. 04662/1245.
Sekretær: Astrid Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Peter Jacob Alberts,
D-2251 Osterhever. Tlf. 04865/265.
Sekretariat: Am Hafen 30,
D-2253 Tönning. Tlf. 04861/5493.
Sekretær: Sven Lekkat.

Jaruplund Højskole

Forstander: Egon Rasmussen,
D-2390 Jaruplund-Weding.
Tlf. 04630/382.

Flensborg Avis

Wittenberger Weg 19, D-2390
Flensborg. Tlf. 0461/5805-0.

Chefredaktør: Paul Weede.

Direktør: Uffe Mayland.

Flensborg danske Journalistforening

Formand: Jens Høyer,
Wittenberger Weg 19,
D-2390 Flensborg. Tlf. 0461/5805-0.

Sydslesvigsk Vælgerforening (S S V)

Formand: Skoleinspektør Gerhard
Wehlitz, Kiekut 8, D-2340 Kappeln.
Tlf. 04642/3389.

Landssekretariat: Norderstrasse 741,
D-2390 Flensborg. Tlf. 0461/17421.

Landssekretær: Rolf Lehfeldt.

Landdagsmand: Karl Otto Meyer,
Buchenweg 2, D-2391 Schafflund.
Tlf. 04639/517.

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Jytte Mehlsen Hegelund,
Buchenweg 2, D-2397 Handewitt.
Tlf. 04608/6145.

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: Gertrud Parmann,
Bismarckstrasse 18 A,
D-2380 Schleswig. Tlf. 04621/25815.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Hans Christian Paulsen,
Am See 6, D-2385 Lürschau.
Tlf. 04621/4445.

Korpschef:

Helga Hansen, Neuer Weg 8,
D-2381 Neuberend. Tlf. 04621/51287.

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Svend Kohrt,
Am Polldamm 2, D-2395 Husby.
Tlf. 04621/9732.

Sekretariat: Norderstrasse 76,
D-2390 Flensborg. Tlf. 0461/17821.

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund i Sydslesvig

Distriktsleder: Knud Morsing,
Südergraben 36, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/54676.

Lejrskoler og hytter: »Trenehytten«,
D-2399 Tarp. Tlf. 04638/527.
Udlejning v/ Arne Hou,
Emmerlev, DK-6280 Højer.
Tlf. 04/742593.

»Kongenshus«, D-2251 Tetenbüll.
Udlejning v/ Ole Hübertz Knudsen,
Yurian-Oven-Strasse 19,
D-2253 Tönning. Tlf. 04861/476.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Norderstrasse 59, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/17953.

De unges Kunstkreds i Sydslesvig

Formand: Mucki Kvist,
Marienalle 49, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/51673.

Torsdagskoret

v/ Kirsten Krienke,
Michelsenstr. 16, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/45408.

Dirigent: Else Rasmussen,
Jaruplund Højskole, D-2391
Jaruplund. Tlf. 04630/382.

Foriining for nationale Friiske (Friserforeningen)

Formand: Marie Tångeberg
Elkebüll 18, D-2255 Langenhorn.
Tlf. 04672/669.

Sekretariat: D-2255 Oster-Bargum.
Tlf. 04672/1677.

Sekretær: Manfred Nissen.

Nordfriisk Instituut

Osterstrasse 63, D-2257 Bredstedt.
Tlf. 04671/2360.

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Roland van Oettingen,
Zum Dorfteich 7, D-2395 Husby.
Tlf. 04634/9647.

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Ole Olesen,
Skovglimt 13, DK 6340 Kruså.
Tlf. 04/672668.

Ungdomskollegiet

Marienhölungsweg 66,
D-2390 Flensburg. Tlf. 0461/52444.

Forstander: Uwe Becher.

Historisk Samfund

Sydslesvigs Amtskreds.

Formand: Dr. Johann Runge,
Schlossberg 9, D-2398 Harrislee.
Tlf. 0461/73246.

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig

Kontor: Süderstrasse 89,
D-2398 Harrislee. Tlf. 0461/71975.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
Lecker Strasse 52, D-2262 Achtrup.
Tlf. 04662/2427.

Landbrugskonsulent: Hans Chr. Paulsen
Am See 6, D-2385 Lürschau.
Tlf. 04621/4445..

Landboforeningen for Flensburg
og Omegn

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2397 Hüllerup. Tlf. 04608/6677.
Konsulent: Jes Simonsen,
Süderstrasse 89, D-2398 Harrislee.
Tlf. 0461/71975.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Hans Jacob Asmussen,
Holming, D-2381 Haveloft.
Tlf. 04603/228.

Konsulent: Christen Møller,
Schleswiger Strasse 38, D-2347
Süderbrarup. Tlf. 04641/2249.

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Preben Holl, Lehmrade,
D-2372 Brekendorf/Owschlag.
Tlf. 04353/581.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-2385 Lürschau.
Tlf. 04621/4445.

Landboforeningen for Sydtønder amt
(geest)

Formand: Janne Marcussen,
D-2264 Braderup. Tlf. 04663/224.
Konsulent: Joachim Spitz,
Bavnehøj, Hauptstr. 7, D-2264 Humtrup.
Tlf. 04663/7495.

Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)

Formand: Arnold Klint,
Nordergotteskoog, D-2260 Niebüll.
Tlf. 04661/3493.

Konsulent: Joachim Spitz,
Bavnehøj, Hauptstr. 7, D-2264 Humtrup.
Tlf. 04663/7495.

Landboforeningen for Husum og Ejdersted amter
Formand: Gdr. Peter Jakob Alberts,
D-2251 Osterhever. Tlf. 04865/265.
Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-2385 Lürschau.
Tlf. 04621/4445.

Sydslesvigsk Museumforening
Formand: Hans Werner Hansen,
Norderalle 23, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/56385.

Æ Amatør
Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109,
D-2262 Leck. Tlf. 04662/3185.

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig
Formand: Heinz Boehme,
Kappelner Strasse 3,
D-2391 Sterup. Tlf. 04637/275.

Dansk Tunghøreforening
Formand: Pastor Martin Nørgaard,
Flurstrasse 5, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/53524.

Duborg-Samfundet
Formand: Elva Thorup Nielsen,
Teichweg 2, Kupfermühle,
D-2398 Harrislee. Tlf. 0461/5801-50.

Flensburg Y's Mens Club
Formand: Ulla Steenild,
Christiansgang 9, Kupfermühle,
D-2398 Harrislee.

Heimdal Blæserorkester
v/ Joachim Ostendorf,
Berghofstrasse 22, D-2398 Harrislee.
Tlf. 0461/71939.

I. C. Møller-Fonden
v/ Nis Petersen,
Molsenkoppel 40, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/56590.

Radioklubben Duborg
v/ Klaus Thordsen,
Ihseeweg 8, D-2397 Handewitt.
Tlf. 04608/577.

Slesvig Y's Mens Club
Formand: Henry Desler,
Carstenstrasse 36, D.2380 Schleswig.
Tlf. 04621/22602.

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH
Formand: Pastor Jens Svendsen,
Mannsteinstrasse 9,
D-2380 Schleswig. Tlf. 04621/32566.

Sydslesvigs Skakkreds
v/ Valter Madsen,
Marien Strasse 48, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/13428.

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig
Formand: Knud Fanø,
Ritterstrasse 27, D-2390 Flensburg.
Tlf. 0461/22331.

Sekretær: Ernst Vollertsen,
Seekamp 19, D-2385 Lürschau.
Tlf. 04621/4795.

**Ved telefonopkald fra Danmark til Sydslesvig drejes:
009 49 + områdenummer
med udeladelse af det foranstående 0**

JAGT OG VILDTFORVALTNING

LANDBRUGSMINISTERIETS VILDTFORVALTNING

Jægerhuset, Strandvejen 4,
8410 Rønde. Tlf. 06 37 25 00.
Administrator Holger Bunk Dybdahl.

Landbrugsministeriets Vildtforvaltning
er sekretariat for:
Jagttrådet og Vildtforvaltningsrådet.

JAGTRÅDET består af 5 medlemmer:

Formand: Prof. dr. agro. Per Ole Olesen,
Skovbrugsinstituttet, Landsformand
Frøde Petersen, Landsjagtforeningen
af 1923, Landsformand Gustav Røn-
holt, Dansk Jagtforening, Ingeniør Jør-
gen Vesterdahl, Dansk Strandjagtfor-
ening, Lærer Chr. Hjorth, Dansk Orni-
thologisk Forening, og er rådgivende
med hensyn til jagttekniske spørgsmål.

VILDTFORVALTNINGSRÅDET

har 11 medlemmer: Jagttrådet fem med-
lemmer samt repræsentanter for Friluftsv-
rådet, Danmarks Naturfredningsfor-
ening, Dansk Ornithologisk Forening,
Naturfredningsrådet, De samvirkende
danske Landboforeninger, Danske Hus-
mandsforeninger, og Dansk Skovfor-
ening. Jagttrådet formand er formand
for vildtforvaltningsrådet.

Formålet med rådet er, at danne forum
for drøftelser af principielle spørgs-
mål vedrørende landets vildtbestand.

VILDTFORVALTNINGSRÅDETS

RESERVATUDVALG har 9 medlemmer.
Formand: Adm. Holger Bunk Dybdahl.
Palle Uhd Jepsen, VRK. Karsten Laur-
sen, VBS. Birger Jensen, Nannmarks Na-
turfredningsforening. Hans Møltofte,
DOF. Poul Hald Mortensen, Skov- og Na-
turstyrelsen. Henrik Gammeltoft, stats-
skovrider, Skov- og Naturstyrelsen. Erik
Meyer Pedersen, vildtf. konsul. Frøde Pe-
tersen, Landsjagtfore. Gustav Rønholt,
Dansk Jagtfore. Jørgen Vesterdahl,
Dansk Strandjagtfore.

Under Landbrugsministeriets Vildtfor-
valtning sorterer endvidere:

JAGTTEGNSKONTORET, Grønåvej 12,
8410 Rønde. Tlf. 06 37 18 55 (9-12).
Kontoret varetager udstedelse af jagt-
tegn og besvarer spørgsmål desan-
gående.

VILDTRESERVATKONTORET

Strandvejen 4, 8410 Rønde.
Tlf. 06 37 25 00 (8-12).

Leder: Reservatinspektør P. Uhd Jepsen.
Kontoret varetager forvaltningsmæs-
sige og administrative opgaver i for-
bindelse med oprettelse og drift af
vildtreservater.

VILDTFORVALTNINGENS SKOLE

Molsvej 34, 8410 Rønde.
Tlf. 06 37 25 00.

Leder: Magister Jørgen Fog.

KALØ GODS

Godset ejes af Jordfonden ved Sta-
tens Jordlovsudvalg. Det er forpagtet
af Jagtfonden med det formål at sikre
arealer til vildtbiologisk forskning og
til uddannelse af vildtforvaltningskon-
sulenter. I øvrigt drives godset efter
sædvanlige økonomiske principper for
land- og skovbrug.

KALØ LANDBRUG

8410 Rønde. Inspektør Chr. Stilling.
Tlf. 06 37 22 76.

KALØ SKOVDISTRIKT

Skovfoged Eigil Møller.
Tlf. 06 37 25 00.

VILDTBIOLOGISK STATION

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. 06 37 25 00
(8.00-16.00).

Forskningsleder: Dr. phil. H. Strandgaard.

Videnskabeligt forskningsinstitut under Landbrugsministeriets Vildtforvaltning. Foretager vildtbiologiske undersøgelser over danske fugle og pattedyr specielt med henblik på arternes talrighed, formering og omsætning samt deres tilpasning til omgivelserne. Forskningsresultater publiceres fortrinsvis i »Dansk Vildtforskning«, »Danske Vildtundersøgelser« og »Danish Review of Game Biology«.

ADRESSELISTE OVER VILDTFORVALTNINGSKONSULENTER

Peter Have, Grønnerupvej 42, 9760 Vraa. Tlf. 08 98 14 14.

Anders Wulff, Landtingvej 31, 7830 Vinderup. Tlf. 07 44 18 08.

Frode S. Petersen, Suldrupvej 2, Skivum, 9240 Nibe. Tlf. 08 66 64 58.

L. Ahlmann Olesen, Jægerbo, Sdr. Kær, 6990 Ulfborg. Tlf. 07 49 15 01.

Erik Meyer Pedersen, Præstebakken 5, 8680 Ry. Tlf. 06 89 32 55.

M. E. Pape, Ryomvej 49, 8410 Rønde. Tlf. 06 37 96 60.

Sv. Lerke-Møller, Morsbølvej 68, 7200 Grindsted. Tlf. 05 32 15 23.

Søren Essendrop, Dybvighoved, 6200 Åbenrå. Tlf. 04 66 73 63.

Peter Bjerremand, Egelandvej 65, Øster Starup, 6040 Egtved. Tlf. 05 86 31 46.

M. Jessen Holm, Grønnevang 21, 5750 Ringe. Tlf. 09 62 20 49.

Ole Daugaard-Petersen, Æbleallé 75, Strandhuse, 4500 Nykøbing Sj. Tlf. 03 42 87 00.

Per Leth Sørensen, Esrum Hovedgade 27, 3230 Græsted. Tlf. 02 29 09 65.

Anders Wallther Hansen, Skovvej 2, Nyrup 4747 Sandved. Tlf. 03 75 95 15.

Finn Jensen, Orebyvej 307, 4990 Saksøbing. Tlf. 03 89 50 80.

Jes Kramer, Vildtforvaltningens administration, Strandvejen 4, 8410 Rønde. Tlf. 06 37 25 00.

Bent Junker-Hansen, Vildtforvaltningens administration, Strandvejen 4, 8410 Rønde. Tlf. 06 37 25 00.

LANDSJAGTFORENINGEN AF 1923 Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 Frederiksberg C. Tlf. 01 31 11 35.

Formand: Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Forpagter Gustav Rønholt, Hårslevvej 10, Sandved, 4747 Sandved. Tlf. 03 75 66 87.

Generalsekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Einer Jensens Vænge 1, 2000 Frederiksberg. Tlf. 01 33 29 11.

Medlemsblad: Dansk Jagt.

DANSK STRANDJAGTFORENING Hovedkontoret

Formand: Jørgen Vesterdahl, Mosegårdsvej 4, Bramdrupdrum, 6000 Kolding. Tlf. 05 56 80 78.

Forretningstørrer- og kasserørkontor:

Rigmor Hvass, Ved Grotten 52, 5610 Assens. Tlf. 09 71 18 56.
Alle ugens hverdage fra kl. 8.00-11.00, dog ikke lørdag, samt mandag kl. 17.00-19.00.

Uddrag af Lov om jagt og vildtforvaltning:

§ 13. Jagt må ikke finde sted fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blishøns skydes på træk i tiden fra 1½ time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I november og december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før solopgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd og andet maskindrevet fartøj må ikke finde sted:

- på søer og andre ferske vande og
- i den danske del af farvandet øst for Sjælland mellem breddegraderne ved kronborgpynten og Aflandshage (56° 02,4' N og 55° 33,3' N).

Stk. 2. Uden for de områder, der er nævnt

i stk. 1, må jagt fra maskindrevet fartøj ikke finde sted i tiden 1. marts - 30. september.

Stk. 3. Landbrugsministeren kan efter forhandling med miljøministeriet (fredningsstyrelsen) og vildtforvaltningsrådet forbyde jagt fra motorbåd og andet maskindrevet fartøj i nærmere angivne områder på fiskeriterritoriet, herunder indre farvande, som fastlagt ved lov om saltvandsfiskeri.

§ 20 a. Til jagt må ikke benyttes maskindrevet fartøj, der kan fremføres med en hastighed på mere end 18 km/t (ca. 9,7 knob). Under jagtudøvelsen må fartøjet kun fremføres med højst 5 km/t (ca. 2,7 knob).

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Pattedyr og fugle, for hvilke der er fastsat jagttid, er fredede uden for jagttiden.

Stk. 3. Landbrugsministeren kan efter indstilling fra vildtforvaltningsrådet fastsætte jagttider for de i bilag 1 nævnte pattedyr og fugle. Fredning af en vildtart omfatter, hvor ikke andet er angivet, tillige artens yngel samt reder og æg.

Stk. 4. Ministeren kan tilsvarende ophæve jagttiden for en vildtart.

Stk. 5. Jagttider kan fastsættes som gældende for:

- hele landet,
- dele af fiskeriterritoriet,
- landsdele,
- øer,
- amter,
- kommuner og
- velarrangerede lokalområder, såfremt ¼ af de lodsejere, der hver ejer mindst 1.400 m² af området, og som tilsammen har jagtret på ¾ af områdets samlede areal, fremsætter begæring herom.

Den obligatoriske jagtprøve:

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af landbrugsministeren nærmere fastsat gebyr til Landbrugsministeriets Vildtforvaltning.

Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Landbrugsministeriets Vildtforvaltning eller ved Vildtforvaltningens lokale konsulenter.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april - 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned. Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode (1. september - 31. oktober) skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

Bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle

I henhold til § 26, stk. 3, 4 og 5, jfr. § 51, stk. 4 i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagt og vildtforvaltning, som ændret ved lov nr. 294 af 9. juni 1982, fastsættes:

§ 1. GENERELLE JAGTTIDER:

a. Hovdyr:

Kronhjort	01.09-31.01
Kronhind og kalv	01.10-31.01
Dåhjort	01.09-31.01
Då og kalv	01.10-31.01
Sikahjort	01.09-31.01
Sikahind og kalv	01.10-31.01
Råbuk	16.05-15.07
	og 01.10-31.12
Rå og lam	01.10-31.12
Mufionvædder	hele året
Mufionfår og lam	01.10-31.01
Vildsvin, orne	hele året
Vildsvin, so og grise	01.10-29.02

b. Rovdyr:

Mink, der anses som vildt i h.t. Lov om mark- og vejfred	hele året
Ræv	16.06-15.02
Husmår	16.06-15.02
Grævling	16.06-15.02
Mårhund	hele året
Vaskebjørn	hele året

c. Gnavere:

Hare	01.10-18.12
Vildkanin	hele året
Egern	01.09-29.02

d. Andefugle:

Grågås	01.08-31.12
Blisgås	01.09-31.12
Sædgås	01.09-31.12
Kortnæbbet gås	01.09-31.12
Canadisk gås	01.09-31.12
Gråand	01.09-31.12
Atlingand	01.09-31.12
Krikand	01.09-31.12
Spidsand	01.09-31.12
Pibeand	01.09-31.12
Skeand	01.09-31.12
Taffeland	01.10-29.02
Troldand	01.10-29.02
Bjergand	01.10-29.02

Hvinand	01.10-29.02
Havlit	01.10-29.02
Ederfugl	01.10-29.02
Sortand	01.10-29.02
Fløjlsand	01.10-29.02
Stor skallesluger	01.10-29.02
Toppet skallesluger	01.10-29.02

e. Hønsfugle:

Agerhøne	16.09-31.10
Fasanhane	01.10-31.12
Fasanhøne	21.10-30.11

f. Vandhøns:

Blisshøne	01.09-29.02
-----------	-------------

g. Vadefugle:

Stor regnspove	01.09-31.12
Lille regnspove	01.09-31.12
Dobbeltbekkasin	01.09-31.12
Enkeltbekkasin	01.09-31.12
Skovsneppe	01.10-31.12

h. Mågefugle:

Hættemåge	01.09-29.02
Stormmåge	01.09-29.02
Sildemåge	01.09-29.02
Sølvmåge	01.09-29.02
Svartbag	01.09-29.02

i. Duer:

Ringdue	01.08-31.12
Tyrkerdue	01.10-30.11

§ 2. LOKALE JAGTTIDER:

I Sønderjyllands amt:

Kronkalv	ingen jagttid
Kronhind	ingen jagttid
Dåhjort	ingen jagttid
Dåkalv	ingen jagttid
Då	ingen jagttid
Fasanhøne	16.11-30.11
Stor skallesluger	ingen jagttid

I Sønderjyllands amt

for så vidt angår øen Als:

Råbuk	16.05-15.07
	og 01.11-31.12
Rå og lam	01.11-31.12
Hare	01.11-18.12
Fasanhane	01.11-31.12

Halvøen Kegnæs:

Råbuk, rå og lam	ingen jagttid
------------------	---------------

Vejle amtskommune

Horsens, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg, får og søer.

Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

Herning, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.

Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.

Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.

Skjern, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.

Ulfborg, 30. august, heste og levekvæg.

Århus amtskommune

Hammel, hestemarked 1. lørdag i september. Grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kolind, 2. onsdag i september, heste.

Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.

Salten, 23. og 24. juni, heste.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvægtorvet.

Viborg amtskommune

Bjerringbro, lørdag den 10. og søndag den 11. juni, heste.

Hurup (Møllekroen), første lørdag i august og den følgende søndag heste.

Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.

Viborg, fjerde lørdag i april og september marked med heste.

Vildsund, 4. onsdag og den følgende torsdag i juli, heste.

Nordjyllands amtskommune

Brovst, første lørdag i august marked med heste.

Brønderslev, anden mandag i hver måned (i marts og september den første mandag), heste.

Flauenskjold, 11. september, heste.

Hjallerup, sommermarked med heste den første fredag i juni, med forprang dagen før.

Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Jerslev, lørdag den 24. juni og søndag den 25. juni, heste.

Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Pandrup, anden lørdag i september, heste.

Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Års, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Højby Sj., pinselørdag, heste.

Jægerspris, 1. juli, heste.

Ringsted, sidste lørdag i februar, anden lørdag i april, juni og oktober samt første lørdag i august, heste.

Ny Tottegård pr. Ølstykke, 25. februar, heste.

Øerne vest for Storebælt

Egeskov, 20. september, heste og kreaturer.

Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 27. juni (St. Knud), heste; hver onsdag marked med levekvæg og grisemarked.

Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ørbæk, 2. lørdag i juli og den følgende søndag, heste, slagtekvæg, får og geder.

SYDSLESVIG

Markedsfortegnelsen for Sydslesvig forelå ikke ved redaktionens slutning.

© Sprogforeningens Almanak

Citater - med tydelig kildeangivelse - tilladt i henhold til gældende regler.

ISBN 87-85122-14-9

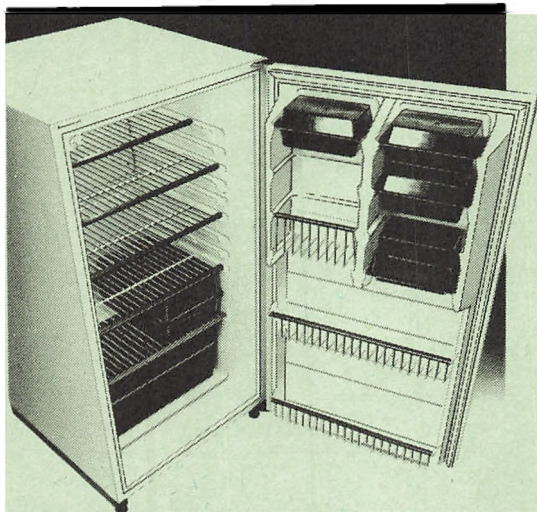
**Tekster til næste udgave må - såfremt anden aftale ikke foreligger - være indsendt inden 1. juni.
Manuskripter til mindeord modtages dog indtil 1. oktober.**

SPROGFORENINGENS ALMANAK

**Redaktion: Arne G. Larsen, Bakkevænge 11, Øster-Lindet
6630 Rødding. Telefon 04 84 63 50 (priv.) - 04 84 64 15 (kontor)**

Ekspedition: Dy-Po Tryk, Søndervang 4, 6400 Sønderborg

Skift til Danmarks energisparer

Kom ind og se GRAM 200 l køleskab, der kun bruger for 30 øre strøm i døgnet

Det nye GRAM køleskab har en veludnyttet og fleksibel indretning, 5 indstillelige hylde. Alene døren rummer helt op til 12 mælkekarter og har 4 praktiske serveringsbokse.

Skabet har en ekstra stor grøntsagskuffe og pålægsboks. Øverste hylde kan skråtstilles.

GRAM K200

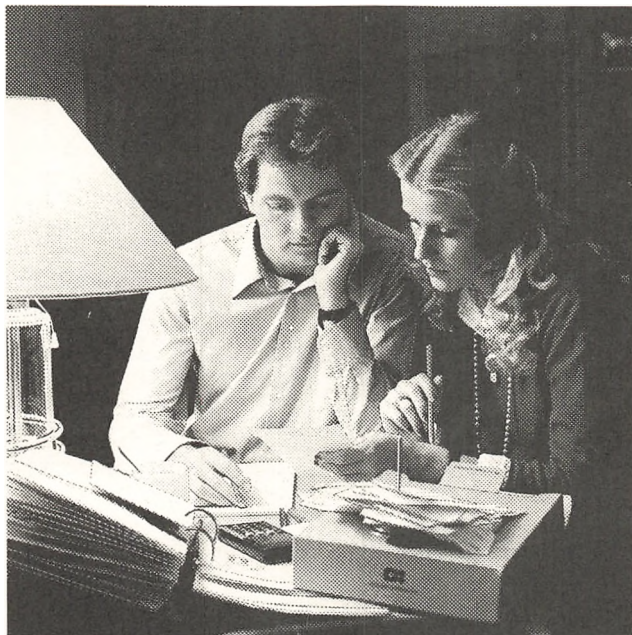
200 l køl. Lavenergi: Kun ca. 30 øre i døgnet
H: 106,5 cm B: 55 cm D: 60 cm

GRAM

- til dig, der tænker
lidt længere

Få mere ud af budgettet med Totalrådgivning i Den Danske Bank.

DEN DANSKE BANK

Vi ser på Deres økonomi med nye øjne.

